Ast ego vel si qua sine vobis urbe tenerer.
Inter multa tamen millia solus eram.
Cernere vos lætas merear, materque sororque,
Cum venit [a] excelsi cœna Dei beata.
Si citius redeat frater simplicius, oro,
A me mandatæ ferte salutis [b] opem.
Et rogo, per vestras me commendate sorores :
Sic faciat cunctis Christus amore suas.

A

II

EPIGRAMMA DE THEUDICHILDE.

Hunc regina locum monachis construxit ab imo
Theudichildis, rebus nobilitando suis.
Cujus nunc licet hoc corpus claudatur in antro,
Spiritus astrigero vivit in axe Dei.
Implorans rectis pastoribus euge beatum.
Det sapientibus huic heu mala digna Deus!

[a] Ms., *exele*. [b] Ms., *opus*. [c] Ex Maii Spicilegio Romano tom. IX.

VENANTII FORTUNATI FINIS.

ANNO SÆCULI VIII INCERTO.

DEFENSOR

LOCOCIAGENSIS MONACHUS.

NOTITIA HISTORICA IN DEFENSOREM.

(Histoire littér. de la France, tom. III.)

Deux époques nous déterminent à placer ici cet écrivain (*a*). La première se prend de l'ouvrage qu'il a laissé à la postérité, où, entre les auteurs dont il s'est servi, il n'en cite point de plus récent que saint Isidore de Séville, mort vers l'an 636 (*b*). L'autre époque se tire encore du même ouvrage, où Défenseur témoigne avoir été élevé et instruit par Ursin (*c*), qui n'est autre que le prieur ou abbé de même nom, qui a écrit une des Vies de saint Léger, évêque d'Autun, dix-sept ou dix-huit ans avant la fin de ce siècle, comme on l'a dit en son lieu. C'est donc sur un légitime fondement que nous assignons à notre auteur le temps marqué; et quoiqu'il ait pu vivre jusque dans le siècle suivant, il nous paraît que ce serait le renvoyer trop loin (*d*), que de ne le placer avec Dom Mabillon que vers 732.

(*e*) Défenseur ayant embrassé la vie monastique à Ligugé, près de Poitiers, comme il le dit lui-même, fit de l'étude une de ses principales occupations. Il se rendit si habile, qu'il mérita de porter la qualité de Grammairien, qu'on donnait anciennement à ceux qui avaient de la littérature. Il s'appliqua surtout à la lecture des Pères de l'Eglise, et de l'avis d'Ursin, qui dirigeait ses études, il en recueillit les endroits qui lui parurent les plus édifiants; et les rapportant à certains chefs, il en forma un livre qu'il intitula : *Scintillarum seu Sententiarum catholicorum Patrum*, Recueil d'Etincelles ou de Sentences tirées des Pères orthodoxes.

(*f*) Rendant compte de son dessein dans une petite

B

préface qui se lit à la tête de l'ouvrage, il dit qu'il l'a entrepris pour épargner à ses lecteurs la peine de lire un grand nombre de volumes; qu'il a eu soin de recueillir dans le sien tout ce qu'ils pourraient souhaiter sur les matières qu'il entreprend d'y traiter; que, pour éviter d'être taxé d'imposture, et de peur qu'on ne regardât son ouvrage comme apocryphe, il a été attentif à marquer à chaque sentence le nom du Père dont il l'a prise (*g*). Ces sentences sont ordinairement fort courtes; et les Pères qu'il cite sont S. Clément, Origène, S. Cyprien, S. Basile, S. Augustin, Eusèbe qui semble être celui d'Emèse, ou plutôt l'auteur à qui l'on a donné ce nom, un certain Joseppe que l'on ne connaît guère d'ailleurs, S. Césaire, S. Grégoire, pape, S. Isidore de Séville, et les Vies des Pères. L'ouvrage est tout

C

de morale, et divisé en quatre-vingt chapitres (*h*), ou seulement soixante-dix, suivant d'autres manuscrits. L'auteur y traite des principales vertus chrétiennes, comme la charité, la patience, l'amour de Dieu et du prochain, l'humilité. On voit par sa préface qu'il était bien instruit de la doctrine de S. Augustin, et qu'il avait beaucoup de modestie. Son style est dur, embarrassé, obscur et quelquefois barbare.

(*i*) Sixte de Sienne, qui avait lu cet ouvrage, puisqu'il en rapporte les premiers mots, ne laisse pas d'en parler avec éloge. Dès le commencement du IXe siècle il se trouvait, sans nom d'auteur, dans la bibliothèque de Saint-Riquier en Ponthieu (*j*). Dom Mabillon en ayant recouvré un exemplaire manus-

(*a*) Mab. An., l. XXI, n. 12,
(*b*) T. II, p. 704, § 23.
(*c*) L. XVII, n. 3.
(*d*) L. XXI, n. 12.
(*e*) T. II, p. 704, § 23.

D

(*f*) Ibid.
(*g*) L. XXI, n. 12.
(*h*) *Spic.*, t. IV, p. 484.
(*i*) Six. *Bib.*, l. IV, p. 24, 2.
(*j*) Mab. *Mus. Ital.*, p. 128; *An.*, t. II, p. 704, § 23.

Digitized by Google

crit dans celle du Mont-Cassin, en a fait imprimer la préface dans l'appendice du second tome de ses Annales. Il semble supposer que l'ouvrage n'a jamais été mis sous la presse (*a*). Cependant Possevin en marque trois éditions différentes: l'une faite à Anvers chez Stelsius en 1550, l'autre à Venise à l'enseigne de l'Espérance, c'est-à-dire, chez Barthélemi de Albertis, en 1552, et la troisième à Cologne en 1554. Il faut que ces éditions soient rares; car nous ne les trouvons point ailleurs.

(*a*) Poss. *App.*, t. I, p. 387, 680.

ALIA NOTITIA IN DEFENSOREM.

(Fabric. Bibl. med. et inf. ætatis.)

Defensor, grammaticus et monachus Locociagensis apud Pictones, auctor *Scintillæ*, sive locorum communium et sententiarum (*a*) per capita 80 collectarum ex sacra Scriptura et sanctis Patribus, Ambrosio, Anastasio, Augustino, Basilio, Cæsario, Clementis libris, Collationibus Cassiani, Cypriano, Ephræm, Isaia, Eusebio, Gregorio, Hieronymo, Hilario, Isidoro, Josepho, Origene et Vitis Patrum. Hunc librum ex bibliotheca Montis Casini descripsisse se refert Joannes Mabillonius, pag. 123 Musei Italici, ubi veterem auctorem appellat, ut qui nullum e Patribus Isidoro posteriorem adducit. Præter rem tamen habuit pro inedito; est mihi enim in manibus editio Coloniensis an. 1556, forma minore excusa apud Petrum Horst. Antwerpiensem quoque anni 1550 a Gesnero, et Venetam 1552 a Simlero memorari memini, ne dicam de illa quæ ex Romana Antonii Gangutiæ Siculi editione, Rom. 1560 in-4°, sub Bedæ nomine exstat tom. VII ejus Operum, de qua, sicut de Anglo-Saxonica illius versione, supra tom. I, pag. 191. At enim nomen *Defensoris*, et nutritoris sui *Ursini* auctor diserte expressit in præfatione, quam integram hic (est enim brevis) infra posui: *Lector, quisquis es, libellum hunc legens, flagito te scriptor, ut libenti legas animo et melliflua grate suscipias verba. Voluntas bona et labor, nihil aliud fuit mecum, nisi de Domini et sanctorum dictis, e quibus excerpta est hæc* SCINTILLA. *Nec mea exstitit industria, sed Dei totum est gratia, meique nutritoris Ursini doctrinæ obtemperare volens, paginas quasque scrutans, sententiam reperiens fulgentem, seu inventam quis margaritam aut gemmam, ita avidus collegi. Guttæ quemadmodum collectæ multæ fontem efficiunt, diversorum sic voluminum congregans testimonia, hoc condere tentavi. Velut de igne prodeunt scintillæ, ita hic minutæ sententiæ pluribusque libris scriptæ vocentur* SCINTILLA SCRIPTURARUM. *Quam qui legere vult, laborem sibi ut amputet, nec præ cæteris paginas iterando lassescat, hic habet ex pluribus carptum. Ne id opus quoque putaretur apocryphum, unicuique sententiæ per singulas capitulatim virtutes suum scripsi auctorem, nomen ascribens meum quod est* DEFENSOR, *non ob gloriam vanam, sed ut quicunque legerit, mei memoriam habeat.* Caput quod in editis desideratur, trigesimum quintum *de Doctoribus*, vulgavit B. Nicolaus Staphorstius noster tomo III Historiæ ecclesiasticæ Hamburgensis, pag. 359-361, ex codice Ms. bibliothecæ templi Petri et Pauli Hamburgensis.

(*a*) Alii *Alvaro* Cordubensi *Scintillas* tribuunt, alii Cæsario episcopo, ut codex bibliothecæ Paulinæ Lipsiensis in Catalogo Mss. Felleriano, pag. 122. De Græcis similis generis collectionibus dictum libro v Bibliothecæ Græcæ, cap. 30. Latine post Defensorem alia circa annum 1316 composita a *Thoma* Hibernico, de quo infra suo loco.

DEFENSORIS

LOCOCIAGENSIS MONACHI

SCINTILLARUM

LIBER.

* PROLOGUS.

Lector, quisquis es, libellum legens hunc, flagito te scriptor, legas animo, et melliflua grate suscipias verba. Voluntas bona et labor: aliud nihil fuit meum. De Domini et sanctorum suorum dictis est excerpta Scintilla; nec mea exstitit industria, sed Dei totum gratia meique nutritoris Ursini illud operari. Jussioni et doctrinæ obtemperare volens, paginas quasque scrutans, sententiam reperiens fulgentem, sicuti inventam quasi margaritam aut gemmam statim avidius collegi. Quemadmodum guttæ multæ fontem efficiunt, sic de diversorum voluminibus congregans testimonia, hunc libellum condere tentavi. Veluti de igne procedunt scintillæ, ita hunc minutæ sententiæ pluresque libri inveniuntur fulgentes, ad quarum inter hoc scintillarum volumen, quod qui

* Hæc lectio, desumpta ex Mabill. tom. II Annal. Bened. p. 704, satis differt ab illa quam supra damus ex Fabricio: utramque habens lector, utramque dijudicet ipse. Apud Mabillonum prologo præposita sunt hæc verba: *In Dei omnipotentis nomine incipit liber Scintillarum seu Sententiarum catholicorum Patrum, editus a Defensore grammatico.*

Digitized by Google

legere vult, laborem sibi amputat, ne per cæteras paginas iterandum lassescat. Hic habentur quod reperiri desiderat : sed ne id opus quasi sine auctore putetur apocryphum, unicuique sententiæ per singula proprium scripsi auctorem. Cœnovio Locutiacense Martini sancti, in quo comam mei totondi capitis, ipsum dono, donatumve in perpetuam colligat ætatem, qua sua ab adolescentia ibi me dotaverunt mei degentes domini ; scripsi Jesu favente ipse, coramque dedi adolescere Christo, si me facit eorum obedire jussui, et illorum in omnibus efficere copiose perlibens famulatum. Et, si aliquid præter id quod minus studiose gessi, te oro legentem, non ut æmulus vituperes, sed ut benivolus emendes, nomen scribens meum, quod est Defensor, non ob gloriam vanam, sed ut quicunque legit memoriam mei habeat. Sicuti naviganti portus, ita et mihi versus fuit optabilis. Novissime legentibus conjuro et audientibus imploro pro me exorare ultimum, ut quandiu subsisto Dei affluar sapientia, de carne iturus perfrui vitam merear beatam æternam. Amen.

CAPUT PRIMUM.

De charitate.

CHRISTUS.

Majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis (*Joan.* XIII).

PETRUS.

Ante omnia mutuam in vobismetipsis charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum (*I Petr.* IV; *Rom.* XIII; *Prov.* X).

PAULUS.

Charitas patiens est, benigna est, *et reliqua* (*I Cor.* XIII).

Charitate fraternitatis invicem diligentes (*Rom.* XII).

JOANNES.

In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille pro nobis animam suam posuit : et nos debemus pro fratribus animas ponere (*I Joan.* III).

Deus charitas est, et qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo (*I Joan.* IV).

SALOMON.

Odium suscitat rixas, et universa delicta operit charitas (*Prov.* X).

AUGUSTINUS.

Si per viam veræ charitatis volumus currere, ad æternam patriam feliciter possumus pervenire.

Sine charitate enim omnia quæcunque facimus, nihil prodest facere.

Vacuum et inane expendimus studium, si non habemus charitatem quæ Deus est.

Regnat enim carnalis cupiditas, ubi non est Dei charitas.

Tunc enim homo perfectus est, quando charitate plenus est.

Sine amore charitatis, quamvis quisque recte credat, ad beatitudinem pervenire nequaquam potest.

Tanta est charitatis virtus, ut etiam prophetia et martyrium sine illa nihil esse credantur.

Tanta est charitatis virtus, quæ si desit, frustra habentur cætera ; si adsit, recte habentur omnia.

Ille autem tenet quod pater, et illum nihil latet in divinis moribus, qui charitatem tenet in sermonibus.

Sectamini charitatem dulci ac salubri cibo, sine qua dives pauper est, et in qua pauper dives.

Qui claudunt oculos suos contra charitatem, obdormiscunt in concupiscentiis et in delectatione carnis.

Extende charitatem per totum orbem, si vis Christum amare : quia membra Christi per orbem jacent.

Quomodo enim corpus tuum sine spiritu, hoc est sine anima, si fuerit, mortuum : ita et anima tua sine Spiritu sancto, id est sine charitate, mortua deputabitur.

Non enim habitant in unum, nisi in quibus fuerit perfecta charitas Christi.

Nam in quibus non est perfecta charitas, cum in unum sunt, odiosi sunt, molesti sunt, turbulenti sunt, anxietate sua turbant cæteros.

AMBROSIUS.

Sicut sine via nullus venit quo tendit, ita sine charitate, quæ dicta est via, non ambulare possunt homines, sed errare.

Eos autem quos ad tolerantiam peccatorum fortes Dei charitas reddit, nulla delectatio carnis, nulla voluptas mala blande corrumpit.

GREGORIUS.

Una quippe et summa est probatio charitatis, si et ipsi diligitur qui adversatur, et ille qui bona impendit.

Amandi enim sunt proximi, et impendenda charitas est omnibus, et propinquis et extraneis.

Nec tamen pro eadem charitate a Dei amore flectendum.

Sicut enim multi rami arboris ex una radice procedunt, sic cæteræ virtutes ex una charitate generantur.

Nec habet aliquid ramus viriditatis boni operis, qui non permanet in radice charitatis.

Ille vero charitatem habet, qui et amicum diligit in Deo, et inimicum diligit propter Deum.

Pro inimico nihil postulat, qui ex charitate pro eo non orat.

Lex quippe Christi est, charitas unitatis. Nihil hominis est operatio, si non habemus charitatem, quæ in his omnibus mandatis Dei, arcem atque principatum tenet.

Charitas est dilectio Dei et proximi in toto corde, et in tota mente : ut quæcunque volumus ut faciant nobis homines bona, ita et nos faciamus illis.

Hæc est enim lex et prophetæ.

Habenti namque dabitur, et abundabit : quia quisque qui charitatem habet, etiam dona percipit alia.

Quisquis charitatem non habet, etiam dona quæ percepisse videbatur, amittit.

Necesse est ut erga charitatis vinculum vigilemus.

Tanto namque amplius peccati rubigo confunditur, quanto cor peccatoris magno igne crematur.

Tunc enim mirabiliter ad altum charitas surgit, cum ad ima proximorum se misericorditer inclinat : et cum benigne descendit ad infima, valenter recurrit ad summa.

Digitized by Google

Virtus ergo veræ orationis est celsitudo charitatis.

Lata quippe est charitas, quæ inimicorum dilectione capitur.

Fraterna mala charitas longanimiter portat.

Charitas autem vera est, et amicum diligere in Deum, et inimicum diligere propter Deum.

Quisquis charitatem non habet, omne bonum amittit quod habet.

Vires, quas imperitia denegat, charitas subministrat.

Plerumque charitas quibusdam occupationibus præpedita, et integra flagrat in corde, et tamen non monstratur in opere.

Quia sol cum nube tegitur, non videtur in terra, et tamen ardet in cœlo : sic esse occupata charitas solet, et intus vim sui ardoris exurit, et foris flammas sui operis non ostendit.

HIERONYMUS.

Terrarum longitudo non separat quoscunque amor jungit.

ISIDORUS.

Quamvis nonnulli fide atque operibus sanctis videantur esse participes, tamen quia privantur charitate fraternæ dilectionis, nullum habent incrementum virtutis.

Nullum præmium charitate pensatur.

Charitas enim virtutum omnium obtinet principatum.

Tenenda cum sanctis viris unitas charitatis : et quanto se unusquisque subtrahit mundo, tanto necesse est ut se associet bonorum consortio.

Charitas in dilectione Dei et proximi constat.

Servat autem in se dilectionem Dei, qui a charitate non dividitur proximi.

Qui a fraterna societate secernitur, a divinæ charitatis participatione privatur.

A regno autem Dei se separant qui semetipsos a charitate dissociant.

Perfecta charitas est dilectio Dei et proximi.

Omnis enim bonitas ex charitate et humilitate procedit.

CYPRIANUS.

A dissensionis malo continere suam linguam debet qui novit et diligit vinculum charitatis.

BASILIUS.

Qui charitate plenus est, tranquillo animo et serenissimo vultu procedit.

Vir autem odio plenus ambulat iracundus.

CÆSARIUS.

Veram autem charitatem et veram obedientiam retinentes, nihil de nostris meritis præsumamus, sed de Dei virtute confidamus.

Talia enim sunt sine charitate jejunia, qualis sine oleo lucerna.

Nihil nobis prodest quod nos continuis vigiliis laboribusque conficimus, si intra nos charitatem non habemus.

A Quia nihil prodest quod affligis corpus tuum, quando nihil proficit in corde tuo.

Si charitas vera et humilitas non adfuerint, de solo habitu religionis præsumere et confidere non debemus.

EPHRÆM.

Charitas columna et firmamentum in anima sancta est.

CAPUT II.

De patientia.

CHRISTUS.

Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur (*Matth.* v).

In patientia vestra possidebitis animas vestras (*Luc.* xxi).

B

PETRUS.

Hæc est enim gratia, si propter conscientiam Dei sustinet quis tristitias, patiens injuste (*I Petr.* ii).

Quæ enim gratia est, si peccantes et colaphizati suffertis (*Ibid.*)?

Sed si benefacientes, patienter sustinetis, hæc est gratia apud Deum (*Ibid.*).

PAULUS.

Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem (*Rom.* v).

Spes autem non confundit : quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis (*Ibid.*).

Si fieri potest, quod in vobis est, cum omnibus C hominibus pacem habentes (*Rom.* xii).

Patientia enim vobis necessaria, ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem (*Hebr.* x).

Pacem sequimini cum omnibus et sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum (*Hebr.* xii).

JACOBUS.

Patientia autem opus perfectum habeat, ut sitis perfecti et integri, in nullo deficientes (*Jacob.* i).

Beatus vir qui suffert tentationem : quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se (*Ibid.*).

SALOMON.

Qui patiens est, multa gubernatur sapientia ; qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam (*Prov.* xiv).

D Melior est patiens viro forti : et qui dominatur animo suo, expugnatore urbium (*Prov.* x).

Doctrina viri per patientiam noscitur (*Prov.* xix).

Patientia lenietur princeps, et lingua mollis confringet duritiam (*Prov.* xxv).

Melior est patiens arrogante (*Eccl.* vii).

AUGUSTINUS.

Qui ergo fuerit patientior ad injuriam, potentior constituetur in regno.

Quantum patiens est Dominus noster in sustinendis delictis nostris, tantum severus erit in discutiendis actibus nostris.

HIERONYMUS.

Si autem credentium pax Christus est, quicunque sine pace est, consequenter nec Christum habet.

Digitized by Google

Apud Christianos enim non qui patitur, sed qui facit contumeliam, miser est.

Gravius est sustinere quem nolis, quam desiderare quem diligis.

Sicut ad proprias injurias patientes esse debemus, ita si aliquem viderimus erga Deum ore sacrilego blasphemantem, illi tenere non debemus patientiam, quin potius sacrilego resistere, et os blasphemum veritatis responsione damnare.

AMBROSIUS.

Ad faciem publicam patientiam fingunt, et in animo iracundiæ virus abscondunt.

Ad nocendum parati, cum nocendi tempus advenerit.

Tribus modis virtus patientiæ exerceri solet.

Aliquando enim sunt quæ a Deo, aliquando quæ ab antiquo adversario, aliquando quæ a proximo sustinemus.

A proximo namque persecutiones, damna et contumelias.

Ab antiquo adversario tentamenta, a Deo autem flagella toleramus.

GREGORIUS.

Ad pacis donum nequaquam pervenire potest qui pacem Domini discordiæ furore rumpit.

Patientia vera est aliena mala unanimiter perpeti, et contra eum qui mala irrogat nullo dolore morderi.

Sine ferro martyres esse possumus, si patientiam veritatis in animo servamus.

Tanto ergo quisque minus ostenditur doctus, quanto minus convincitur patiens.

Igitur, cum patientia relinquitur, etiam bona reliqua quæ jam gesta sunt, destruuntur.

Patientia enim vera est quæ et ipsum amat quem portat.

Non tolerare et odisse, non est virtus mansuetudinis, sed velamen furoris.

Cum resistere possumus iræ superbientium, humiliter declinemus.

Gloriosius est injuriam tacendo fugere, quam superare respondendo.

Supernus arbiter noster, etsi pondus considerat in retributione, tamen vires pensat in pondere.

Quantum læta mens fuerit per amorem, tantum erit et patiens per longanimitatem.

Tantum quisque portat proximum, quantum amat: si enim amas, portas; si desistis amare, desistis et tolerare.

Quem minus diligimus, minus etiam toleramus.

BASILIUS.

Pacificus homo consortium angelorum merebitur; invidus autem particeps dæmoniorum efficietur.

Qui patienter hic tolerat mala, in futuro gloriam merebitur.

Pax enim effugat discordias, invidia autem copulat eas.

Sicut pax secreta mentis illuminat, ita invidia occulta cordis obcæcat : homo autem pacificus securam possidet mentem. At invidus in tribulatione est semper.

Fili, si cupis patientiam habere, moneo primum teipsum ut ad mandata divina excites mentem tuam.

Ex abundantia lætitiæ pacificus homo dignoscitur, et ex vultu marcido et furore pleno invidus demonstratur.

Vir benignus etiamsi patiatur injuriam, pro nihilo ducit.

Iniquus autem etiam parvum verbum audiens a proximo, contumeliam arbitratur.

Qui enim amplectitur pacem in mentis suæ hospitio, mansionem præparat Christo; quia Christus pax est, et in pace consuevit requiescere.

Si quis tibi intulerit mala, ne irascaris; sed dole potius pro eo, quia Deus illi irascitur.

ISIDORUS.

Non autem potest esse in pace qui spem suam ponit in homine.

Qui vitæ futuræ diligenter excogitat præmia, mala omnia vitæ præsentis æquanimiter portat.

Gravius torquetur impius, mundi excogitando commoda, quam justus tolerando adversa.

Qui enim bona mundi diligit, velit nolit, timoris pœnæ succumbit.

Patienter ab uno ferendum est, quod multis accidit tolerabile.

Pœna hujus mundi brevis est : et qui affligit, et qui affligitur, mortalis est.

Malorum perversitas non te occidit, sed erudit.

Habeto patientiam in adversis : et promptior esto ad suscipienda, quam ad ferenda molesta.

Contumelias detrahentium patientia superat.

Sagittas contumeliæ patientiæ clypeus frangit.

Contra linguæ gladium, patientiæ præbe scutum.

Magna est virtus, si non lædas a quo læsus es.

Major virtus, si etiam læsus remittas.

Maxima autem virtus gloriæ, si, cui potuisti nocere, parcas.

CYPRIANUS.

Pacificos enim et concordes Deus in domo sua habitare præcepit.

Ut qui filii Dei esse cœpimus, in Dei pace maneamus : et quibus spiritus unus est, unus sit animus et sensus.

Sacrificium Deo majus est pax vera et fraterna concordia.

Qui pacem Christi et concordiam rumpit, adversus Christum facit, qui dixit : Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis.

Pacem quippe quærere debet filius pacis.

Neque enim potest quis accipere dolorum et passionum coronam, nisi præcesserit in dolore et passione patientia.

Neque enim potest veraciter bona docendo impendere, si vivendo nescit æquanimiter aliena mala tolerare.

Quisquis lenis et mitis est, Dei patris imitator est.

Digitized by Google

EX VITIS PATRUM.

Patiens homo rivulus fons est, omnibus exhibens delectabilem potum.

JOSEPHUS.

Vir enim patiens est qui præsentia non timet, et futura cogitat, et nescit trepidare ubi est timor.

CAPUT III.

De dilectione Dei et proximi.

CHRISTUS.

Qui diligit me, mandatum meum servabit (*Joan.* XIV).

Si diligitis me, mandata mea servate (*Ibid.*).

Si manseritis in me, et verba mea in vobis manserint: quodcunque volueritis, petetis, et fiet vobis (*Joan.* XV).

In hoc cognoscent omnes quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis adinvicem (*Joan.* XIII).

In fraternitatis amore simplici, ex corde invicem diligite attentius (*I Petr.* I).

PAULUS.

Dilectio proximi malum non operatur (*Rom.* III).

Plenitudo ergo legis est dilectio (*Ibid.*)

Ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo, in odorem suavitatis (*Ephes.* V).

Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum (*Rom.* VIII).

Quod oculus non vidit, nec auris audivit, et in cor hominis non ascenderunt, quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum (*I Cor.* II).

JOANNES.

Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, et scandalum in eo non est (*I Joan.* II).

Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est: et in tenebris ambulat, et nescit quo eat: quoniam tenebræ obcæcaverunt oculos ejus (*Ibid.*).

Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos (*I Joan.* IV).

Si quis dixerit quoniam diligo Deum, et fratrem suum oderit, mendax est (*Ibid.*).

Hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat et fratrem suum (*Ibid.*).

Qui autem non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere (*Ibid.*)?

JESUS SIRACH.

Omni tempore diligit qui amicus est, et frater in angustiis comprobatur (*Prov.* XVII).

Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, et continebit se ab illis, et in oratione dierum exaudietur (*Eccles.* III).

Dilige eum qui fecit te, et ministros ejus non derelinquas (*Eccles.* VII).

Dilige Deum, et invoca eum in salute tua (*Eccles.* XIII).

Omne animal diligit simile sibi, sic et omnis homo proximum sibi (*Ibid.*).

Omnis caro ad similem sibi conjungetur, et omnis homo simili sui sociabitur (*Ibid.*).

A Dilige proximum, et conjungere fide cum illo (*Eccles.* XXVII).

Sicut qui dimittit avem de manu sua, sic qui dereliquisti proximum tuum (*Ibid.*).

Oculi Domini in diligentes se (*Eccles.* XXXIV).

AUGUSTINUS.

Vita nostra dilectio est: si vita nostra dilectio est, mors odium est.

Hominem enim vincis humana felicitate, diabolum vincis inimici dilectione.

Enutriatur in te dilectio, quæ sola ducit ad vitam.

Non autem carnalis, sed spiritualis inter vos debet esse dilectio.

Nihil pretiosius Deo virtute dilectionis.

B Nihil desiderabilius est diabolo exstinctione charitatis.

HIERONYMUS.

Sanctus amor impatientiam non habet, falsus rumor cito opprimitur.

Omnem hominem fratrem tuum judica esse: memento quod unus artifex condidit nos.

Amor ordinem nescit.

Facilius enim negligentia emendari potest, quam amor nasci.

AMBROSIUS.

Proximos autem nostros tunc diligimus sicut nos, si non propter accepta beneficia vel impetrata, sed propter hoc tantummodo, quia sunt naturæ nostræ participes.

C Acquirit filium, qui fratrem acquirit amore.

GREGORIUS.

Probatio ergo dilectionis, exhibitio est operis.

Qui diligit Deum, et ejus mandata custodit, in illius cor Dominus venit, et mansionem facit.

Neque enim posset quisquam diligere Deum, si eum quem diligit, non haberet.

In proximi enim dilectione dignoscitur, qualiter perveniri debeat ad amorem Dei.

Ii nimirum et proximum diligunt, et tamen illa sublimia dilectionis præmia non assequuntur, qui amorem suum non spiritualiter, sed carnaliter impendunt.

Sicut autem ignis amoris mentem erigit, ita ignis malitiæ mentem involvit.

D Amando enim Deum, nostra in nobis mala persequimur.

Diligendo enim proximum, in quo prodesse possumus, festinamus.

Sicut mors corpus interimit, sic amorem rerum corporalium æternæ vitæ charitas occidit.

Vis amoris hoc agere solet in animo ut quæ ipse semper cogitat nullum alium credat ignorare.

Sancta enim desideria ex dilectione crescunt; si autem dilatione deficiunt, desideria non sunt.

Quidquid præcipitur, in charitate sola pensatur.

Nec Deus vere sine proximo, nec proximus vere diligitur sine Deo.

Si quis autem quemlibet amat, et propter Deum

Digitized by Google

non amat, charitatem non habet, sed habere se A putat.

Charitas autem vera est, cum et in Deo diligitur amicus, et propter Deum diligitur inimicus.

Ille enim propter Deum diligit eos quos diligit, qui etiam eos diligere scit a quibus non diligitur.

BASILIUS.

Unaquæque anima, quantum lata fuerit in amore proximi, tantum alta erit in cogitatione Dei.

Qui diligit fratrem, in tranquillitate est cor ejus.

Fratrem vero odiens, tempestate circumdatus est.

Ex tota igitur mente tua dilige Deum, ut in omnibus actibus tuis placeas illi.

Deus enim non tantum vult verbis diligi, sed corde B puro et operibus justis.

Magis ergo omnibus diligamus Deum, qui et nos et parentes nostros propriis manibus finxit : et cuncta nobis bona quæ erga nos geruntur quotidie ejus beneficiis ascribamus.

Christus diligendus est supra parentes, quia non nobis tribuunt parentes ea quæ Christus.

Proximum tuum habeto tanquam unum ex membris tuis.

Cum nobis Deus magna beneficia præstat, nihil exigit a nobis, nisi ut diligamus eum, et templa nostra ei servemus : ut ille semper in nobis habitet, et nos in illo permaneamus.

ISIDORUS.

Ex toto corde Christum non diligit qui hominem C odit.

Dilectio Dei morti comparatur, dicente Salomone : Valida est ut mors dilectio (*Cant.* VIII).

Sicut mors violenter separat animam a corpore, ita dilectio Dei violenter segregat hominem a mundano et carnali amore.

Diligendo proximum, purgas oculum ad videndum Deum.

Qui Dei præcepta contemnit, Deum non diligit.

Neque enim regem diligimus, si odio leges ejus habemus.

Nec poterit Deum diligere qui noscitur in proximi dilectione errare.

Bonorum discretio est, non odisse personas, sed culpas : et recta pro falsis non spernere, sed pro- D bare.

Qui imperfecti sunt in Dei amore, sæpe se a vitiis separare disponunt : sed pondere vitiorum aggravati, rursus ad ea vitia quæ optant relinquere, revolvuntur.

Minus quam inter duos dilectio Dei esse non potest.

Multum in terra diversus est, qui carnaliter hominem moriturum plus diligit quam oportet.

Dum rem amore concupiscimus temporalem, amittimus veram dilectionem.

Amando enim Deum, nostra in nobis mala persequimur.

Diligendo autem proximum, in quo prodesse possumus, festinamus.

CYPRIANUS.

Deus, inquit, dilectio est : qui manet in dilectione, in Deo manet, et Deus in eo.

Cum Deo non possunt manere qui esse in Ecclesia Dei unanimes noluerunt.

EX LIBRO CLEMENTIS.

Stultum est enim aliquid amare plus quam Deum.

Menti enim quam repleverit memoria Dei, maligno non dabitur locus.

EPHRÆM.

Si quis autem dilexerit Deum, illius in terra non erit mens : sed semper superiora desiderat quæ amavit.

Inde educatur, inde illuminatur, inde reficitur, tanquam de dulcissimo fonte.

CAPUT IV.

De humilitate.

CHRISTUS.

Discite a me quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris (*Matth.* XI).

Deus per prophetam dixit : Ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum et contritum spiritu, et trementem sermones meos (*Esa.* LXVI)?

Omnis enim qui se exaltat, humiliabitur; et qui se humiliat, exaltabitur (*Luc.* XIV).

PETRUS.

Omnes autem invicem insinuate humilitatem : quia Deus superbis resistit, humilibus autem gratiam dat (*I Petr.* V).

Humiliamini igitur sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis (*Ibid.*).

JACOBUS.

Humiliamini in conspectu Dei, et exsultabit vos (*Jacob.* IV).

PAULUS.

Estote unanimes, idipsum sentientes, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantes (*Philip.* II).

Non alta sapientes, sed humilibus consentientes (*Rom.* XII).

SALOMON.

Ubi fuerit superbia, ibi erit et contumelia (*Prov.* XI).

Ubi autem humilitas, ibi et sapientia.

Superbum sequitur humilitas, et humilem spiritu suscipiet gloria (*Prov.* XXIX).

Priusquam conteratur, exaltatur cor hominis ; et antequam glorificetur, humiliatur (*Prov.* XVIII).

Melius est humiliari cum mitibus, quam dividere spolia cum superbis (*Prov.* XVI).

JESUS SIRACH.

Quanto magnus es, humilia te in omnibus, et coram Deo invenies gratiam (*Eccles.* III).

Ab humilibus honoratur Deus (*Ibid.*)

Noli esse humilis in sapientia tua, ne humiliatus in stultitiam seducaris (*Eccles.* XIII).

Est qui nequiter humiliat se, et interiora ejus plena sunt dolo (*Eccles.* XXIX).

Digitized by Google

ORIGENES.

Si humilis et quietus non fueris, non potes habere in te gratiam Spiritus sancti.

AUGUSTINUS.

Deus humilis factus est, erubescat homo fieri superbus.

Semper conscientia servi Dei humilis esse debet et tristis : scilicet ut per humilitatem non superbiat, et per utilem mœrorem cor ad lasciviam non dissolvat.

Illa namque attendit laudem Dei, et verba oris ejus cujus cervicem inclinat humilitas, et non erigit superbia.

HIERONYMUS.

Ad summitatem virtutum non potentia, sed humilitate venitur.

GREGORIUS.

Cor quippe carnale, dum hujus vitæ quærit gloriam, humilitatem respuit.

Humilitas quantum inclinatur ad ima, tantum proficit in excelsa.

Tantum enim necesse est ut se unusquisque in humilitate deprimat, quantum, si sit electus, ignorat.

Quamvis bona sua unusquisque in proximo suo percipiendo ostendat, recta non erunt, si humilitate caruerint.

Qui enim humilis fuerit, exaltabitur in gloria.

Magna virtus humilium est : qui ex desiderio loca ultima tenentes (si per humilitatem in altum non sublevant) cœlestis regni purpuram in mente servant.

Via Domini ad cor dirigitur, cum veritatis sermo humiliter auditur.

In cunctis se despicit, qui in suis oculis esse humilem profitetur.

Quælibet adsint, nulla opera sunt nisi humilitate condiantur.

Tanto ergo esse debet humilior quisque ex munere, quanto se obligatiorem esse conspicit in reddenda ratione.

Eam quippe, quam non invenit humilem, veritas fugit mentem.

Illic eos a sorte humilium judex separat, qui se hic in superbiæ cornibus exaltant.

Humiles donum accipiunt, quo a se corda superbientium repellunt.

BASILIUS.

Humilis licet habitu vilissimus sit, gloriosus tamen est virtutibus.

Superbus autem etsi decorus videatur aspectu, tamen operibus vilis est.

ISIDORUS.

Qui enim sine humilitate congregat virtutes, quasi inventum pulverem portat.

Cogitatio cordis nostri tanto apud Deum in imo est, quanto ab hominibus in alto.

Et humilitas cordis nostri tantum apud Deum in alto est, quantum hominibus in imo.

Humilia valde spiritum tuum, quoniam vita carnis impiæ ignis et vermis est.

A Sine humilitate et charitate, virtus quælibet in vitium deputabitur.

Summa monachi virtus est humilitas.

Summum ejus vitium, superbia.

Esto in humilitate fundatus, esto omnium novissimus et ultimus.

Humilia te ut exalteris, minimum te fac omnibus, nulli te præponas, nullum te superbiorem repules.

Æstima omnes superiores esse te.

Quamvis summus cum sis, humilitatem tene : quia si humilitatem tenueris, gloriosus eris. Quantum enim humilior fueris, tantum te sequetur altitudo gloriæ.

Descende ut ascendas, humiliare ut exalteris, ne exaltatus humilieris.

B Humilitas lapsum non novit.

Humilitas lapsum nunquam passa est.

Qui enim sibi vilis est, ante Deum magnus est.

Et qui sibi displicet, Deo placet.

Esto igitur parvus in oculis tuis, ut sis magnus in oculis Domini.

Tanto enim eris pretiosior ante Deum, quanto fueris despectior ante oculos tuos.

Porta quoque semper verecundiam in vultu, de recordatione delicti.

Pulvis es, et in pulvere sede.

Cinis es, et in cinere vive.

In summo honore, summa tibi sit humilitas.

Non te extollat honor. Tanto majore humilitate eris perspicuus, quanto majore dignitate magis probatus.

C CÆSARIUS.

Nunquam enim vera humilitas et vera obedientia sine charitate aut erunt, aut esse poterunt.

Quia sicut ignis sine calore vel splendore non est, ita et charitas sine humilitate et vera obedientia esse non potest.

EX VITIS PATRUM.

Corporalis labor dux est humilitatis.

Omnis enim labor sine humilitate vanitas est.

Humilitas nec ipsa irascitur, nec aliis irasci permittit.

Humilitas est, si, quando peccaverit in te frater tuus, antequam ille pœniteat, indulseris ei.

D Sicut Joannes præcursor fuit Jesu, omnes trahens ad eum, ita et humilitas præcursor est charitatis.

Qui non habet charitatem, perdit vitam.

CAPUT V.

De indulgentia.

CHRISTUS.

Si ergo offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius, reconciliare fratri tuo, et tunc veniens offer munus tuum (*Matth.* v).

Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet vobis et Pater vester cœlestis delicta vestra : si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra (*Matth.* vi).

Digitized by Google

PAULUS.

Cum patientia supportantes invicem, et donantes vobismetipsis, si quis adversus aliquem habet querelam. Sicut Deus donavit vobis, ita et vos (*Ephes.* IV) (*Coloss.* III).

PETRUS.

Non reddentes malum pro malo, vel maledictum pro maledicto, sed e contrario benedicentes : quia in hoc vocati estis, ut benedictione hæreditatem possideatis (*Prov.* XX ; *I Pet.* III).

SALOMON.

Ne dicas, Reddam malum. Exspecta Dominum, et liberabit te (*Proverb.* XX ; *Rom.* XII).

Remitte proximo tuo nocenti te, et tunc deprecanti tibi peccata solventur (*Eccli.* XXVIII).

AUGUSTINUS.

Unusquisque talem indulgentiam accepturus est a Deo, qualem et ipse dederit proximo suo.

HIERONYMUS.

Quomodo Deus in Christo nobis nostra peccata donavit, sic etiam nos iis qui in nos peccant, dimittamus.

GREGORIUS.

Ille recte sui delicti veniam postulat, qui hoc quod prius in ipso delinquitur, relaxat.

Dimittamus enim quod debetur nobis, ut dimittatur quod debetur a nobis.

Tunc quisque quod recte petit, adipiscitur, cum ejus animus in petitione nec inimici odio fuscatur.

Fundit os pro adversario precem, sed utinam cor teneat amorem.

Cum diligendo lucrum de inimicis facere possumus, etiam ipsi amici sunt qui persequuntur.

Nec curat antiquus hostis ut terrena tollat a nobis, sed ut charitatem in nobis feriat.

ISIDORUS.

Non enim possunt peccata dimitti ei qui in se peccanti debita non dimittit.

Qui fratrem suum tardius sibi conciliat, Deum sibi tardius placat.

Frustra enim propitiare Deum quærit qui cito placari proximo negligit.

Quomodo Deus in Christo nobis nostra peccata donavit, sic et nos iis qui in nos peccant dimittamus.

Ignoscendum est cuique, dum veniam postulat.

CÆSARIUS.

Qui enim in se peccanti clementer indulserit, nullum peccati vestigium in illius anima remanebit.

ANASTASIUS.

Si non dimittis injuriam quæ tibi facta est, non orationem pro te facis, sed maledictionem super te inducis.

Sic enim dicis : Sic mihi dimitte, sicut et ego dimisi.

IN COLLATIONIBUS.

Tantum enim remittitur nobis quantum nos remiserimus eis qui nobis quacunque malignitate nocuerunt.

A CYPRIANUS.

Quisquis enim illi qui in eum peccavit dimittit ignoscendo peccatum, sine dubio eleemosynam facit.

CAPUT VI.

De compunctione.

CHRISTUS.

Amen, amen dico vobis : Quia plorabitis, et flebitis vos, mundus autem gaudebit : vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium (*Joan.* XVI).

PAULUS.

Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus (*Rom.* XII).

B Qui flent, tanquam non flentes sint : et qui gaudent, tanquam non gaudentes (*I Cor.* VII).

JACOBUS.

Miseri estote, lugete et plorate : risus vester in luctum convertetur, et gaudium in mœrorem (*Jacob.* IV).

SALOMON.

Risus dolore miscebitur, et extrema gaudii luctus occupat (*Prov.* XIV).

AUGUSTINUS.

Qui non habet compunctionem, non habet mundam orationem.

Thesaurus est bona compunctio, et inenarrabile gaudium in anima hominis.

Anima hominis quæ in oratione compungitur, C valde illi proficit ad salutem.

HIERONYMUS.

Non minus laudandus est vir fortis in luctu quam in bello.

AMBROSIUS.

Vox enim psalmodiæ cum intentione cordis agitur : per hanc omnipotenti Deo iter ad cor paratur, ut intentæ menti prophetiæ mysteria, vel compunctionis gratiam infundat.

Cum per orationem compunctio infunditur, via nobis in corde, per quam ad Jesum in fine pervenitur, paratur.

Irriguum quippe superius accipit anima, cum sese in lacrymis cœlestis regni desiderio affligit : irriguum D vero inferius accipit anima, cum inferni supplicia flendo pertimescit.

Revertentes nos Dominus clementer amplectitur, quia peccatorum vita ei esse indigna jam non potest quæ fletibus lavatur.

Non dubitare debemus circa finem justificari hominem per pœnitentiæ compunctionem. Sed quia raro id fieri solet, metuendum est ne dum ad finem differtur conversio, insperata ante occupet mors quam subveniat pœnitentia. Non ergo in fletibus, non in actibus, sed in Domino confidamus.

Quia ergo post baptismum inquinamus vitam, baptizemus in lacrymis conscientiam.

Inquinati post aquam salutis, renascamur ex lacrymis.

Digitized by Google

BASILIUS.

Ubi autem fuerint lacrymæ, spiritualis ignis accenditur, qui secreta mentis illuminat.

ISIDORUS.

Prius enim purganda lacrymis sunt vitia quæ gessimus, et tunc mundata mentis acie, id quod quærimus contemplemur, ut dum antea flendo a nobis peccati caligo detergitur, mundatis cordis oculis libere superna inspiciantur.

Qui veras lacrymas indesinenter fundit, et tamen peccare non desinit, hic lamentum habet, sed mundationem non habet.

Compunctio cordis est humilitas mentis cum lacrymis oriens de recordatione peccati et timore judicii.

Illa est conversis perfectior compunctionis affectio quæ omnes a se carnalium desideriorum affectus repellit, et intentionem suam toto mentis studio in Dei contemplationem defigit.

Geminam esse compunctionem dicimus, qua propter Deum anima cujusque electi efficitur: id est, vel dum operum suorum mala considerat, vel dum desiderio æternæ vitæ suspirat.

Quatuor sunt qualitates affectionum quibus mens justi salubriter tædio compungitur, hoc est, memoria præteritorum facinorum, consideratio peregrinationis suæ in hujus vitæ longinquitate, recordatio pœnarum futurarum, et desiderium supernæ patriæ, quatenus ad eam quantocius valeat pervenire.

Sunt qui ex vera cordis compunctione sui accusatores fiunt: sed tantum ad se esse peccatores assignant, ut ex ficta humilitate confessionis locum inveniant sanctitatis.

Lacrymæ enim pœnitentiæ apud Deum pro baptismate reputantur.

Quapropter dilige lacrymas, et suaves tibi sint lacrymæ.

Delectent te semper luctus et lacrymæ.

Esto tantum pronus ad lamenta, quantum fuisti pronus ad culpam.

Qualis tibi fuit ad peccandum intentio, talis sit ad pœnitendum devotio.

Gravia enim peccata grandia lamenta desiderant.

EPHRÆM.

Beatus namque est, et ter beatus, quisquis habet compunctionem secundum Deum.

Compunctio sanitas est animæ.

Compunctio illuminatio est animæ.

Compunctio remissio peccatorum est.

Compunctio Spiritum sanctum perducit ad se.

Compunctio unigenitum Christum facit habitare in se.

Lacrymæ apud Deum fiduciam dant semper.

Ubi lacrymæ abundant, ibi cogitationes sordidæ non approximant.

CAPUT VII.

De oratione.

CHRISTUS.

Omnia quæcunque petieritis, in oratione credentes, accipietis (*Matth.* XXI).

A Vigilate omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere omnia quæ futura sunt, et stare ante Filium hominis (*Luc.* XXI).

Orate autem, ne fiat fuga vestra in hieme vel Sabbato (*Matth.* XXIV).

PETRUS.

Impertientes invicem honorem tanquam cohæredibus gratiæ vitæ, ut non impediantur orationes vestræ (*I Petr.* III).

PAULUS.

Orationi instantes, orantes omni tempore in spiritu, vigilantes in omni justitia (*Rom.* XII).

JACOBUS.

Orate pro invicem, ut salvemini (*Jacob.* V).

Multum enim valet deprecatio justi assidua (*Ibid.*).

B SALOMON.

Longe est Dominus ab impiis, et orationes justorum exaudiet (*Prov.* XV).

Melior est finis orationis quam principium (*Eccles.* VII).

Ante orationem præpara animam tuam, et noli esse quasi homo qui tentat Deum (*Eccles.* XVIII).

Qui conservat verbum, multiplicat orationem (*Eccles.* XXXV).

Deprecationem læsi exaudiet Deus (*Eccles.* XXXIV).

Oratio humiliantis se nubes penetrabit (*Ibid.*).

Fili, in tua infirmitate ne despicias te ipsum, sed ora Deum, et ipse curabit te (*Eccles.* XXXVIII).

Averte a delicto, et dirige manus, et ab omni delicto munda cor tuum (*Ibid.*).

C AUGUSTINUS.

Orationibus mundamur, lectionibus instruimur: utrumque bonum est si liceat: si non liceat, melius est orare quam legere, quia in lectione cognoscimus quid facere debemus, in oratione eadem accipimus quæ postulamus.

Neque die vaces, neque nocte: sed cum somnus de oculis tuis ceciderit, tunc sensus tuus in oratione vigilet.

Oratio munda a peccatis habet salutem.

In oratione paratus esto: ostende conscientiam cordis tui, ut ampliorem gratiam consequaris.

HIERONYMUS.

Sicut militem sine armis ad bellum exire non convenit, ita homini christiano procedere quolibet sine D orationibus non expedit.

Egredientes de hospitio armet oratio.

Regredientibus de platea oratio occurrat.

GREGORIUS.

Quanto graviori tumultu cogitationum carnalium premimur, tanto orationi ardentius insistere debemus.

Ad Deum quippe corda cum manibus levare, est orationi nostræ studium cum merito boni operis imponere.

Citius ad precem judex flectitur, si a pravitate sua petitor corrigatur.

Ille ergo in nomine Salvatoris petit, qui illud petit quod ad veram salutem pertinet.

Digitized by Google

Nam si id quod non expedit petitur, non in nomine Jesu petitur.

Cum vero orationi vehementer institerimus, stat Jesus ut lucem restituat. Quia Deus in corde figitur, lux amissa reparetur.

Qui autem terrenis actibus liber soli Deo vacare meruit, pro delinquentibus proximis exoret.

Ea quæ perscrutari in nobismetipsis plenius nitimur, sæpe verius orando quam investigando penetramus.

ISIDORUS.

Oratio cordis est, non labiorum : neque enim verba deprecantis Deus intendit, sed orantis cor aspicit.

Melius est autem cum silentio orare cordis, quam solis verbis sine intuitu mentis.

Quod si tacite cor oret, et vox sileat, quamvis homines lateat, Deum latere non potest, qui conscientiæ præsens est.

Pura est oratio, quam in suo tempore sæculi non interveniunt curæ.

Longe quippe a Deo est animus, qui in oratione cogitationibus sæculi fuerit occupatus.

Tunc ergo veraciter oramus, quando aliunde non cogitamus.

Sed valde pauci sunt qui tales orationes habeant; et licet in quibusdam sint, difficile est tamen ut semper sint.

Sicut orationibus regimur, ita psalmorum studiis delectemur : psallendi enim utilitas tristia corda consolatur.

Tantus esse debet orantis erga Deum affectus, ut non desperet precis effectum.

Inaniter autem oramus, si spei fiduciam non habemus.

Qui a præceptis Dei avertitur, quod in oratione postulat non merebitur.

Si autem id quod præcepit Deus, facimus, id quod petimus sine dubio obtinemus.

Oratio in præsenti tantum vita pro remedio peccatorum effunditur, psalmorum autem decantatio perpetuam Dei laudem demonstrat, et gloriam sempiternam.

Dei servus quoties quolibet tangitur vitio, toties ad orationem se subdat.

Quia frequens oratio vitiorum impugnationem exstinguit.

Tamen perseveranter intendere oportet animum nostrum orando atque psallendo, quousque importunas desideriorum carnalium suggestiones, quæ nostris obstrepunt sensibus, fortissima intentione superemus.

Dum enim oramus, ad memoriam culpam reducimus.

Cum Deo assistimus, gemere et flere debemus, reminiscentes quam gravia sint scelera quæ commisimus, et quam dura inferni supplicia quæ timemus.

Mens enim nostra cœlestis est : et tunc orando Deum bene contemplatur, quando nullis terrenis curis aut erroribus impeditur.

Purgandus est itaque primum animus, atque a temporalium rerum cogitationibus segregandus, ut pura acies cordis ad Deum vere et simpliciter dirigatur.

Tunc impetrari divinam misericordiam credimus, quando simplici affectu assistimus cum oramus.

Tunc autem magis diabolus cogitationes curarum sæcularium humanis ingerit mentibus, quando orantes aspexerit.

Qui læditur, non desistat orare pro se lædentibus; alioquin, juxta Dei sententiam, peccat qui pro inimicis non orat.

Nihil proficit oratio illius, cujus adhuc dolor in mente, vel odium manet in pectore.

Cor enim cum manibus levat qui orationem cum opere sublevat.

Quisquis orat, et non operatur, cor levat et manus non levat.

Quisquis ergo operatur et non orat, manus levat, et cor non levat.

Ergo et orare necesse est, et operari.

Culpabiliter ad Dominum manum erigit, qui facta sua orando jactanter prodit.

Qui enim jactanter orat laudem appetendo humanam, non solum oratio ejus non delet peccatum, sed etiam ipsa vertitur in peccatum.

Quoties orantes non cito exaudimur, nostra nobis facta in oculis proponamus; ut hoc ipsum quod differtur, divinæ reputetur justitiæ et culpæ nostræ.

Sæpe enim multos Deus non exaudit ad voluntatem, ut exaudiat ad salutem.

Non enim conciliat Deum multiplex orantis sermo, sed purissima sinceraque orationis intentio.

Oratio frequens diaboli jacula submovet.

Oratio continua diaboli tela exsuperat.

Immundos enim spiritus orationis vincit instantia, quia dæmonia per orationem vincuntur.

EX LIBRO CLEMENTIS.

Disciplina nobis est orare pro interfectoribus et pro persecutoribus nostris.

BASILIUS.

Oratio namque grandis monitio est animæ.

Per orationes purissimas omnia nobis utilia tribuuntur a Domino, et cuncta noxia procul dubio effugantur.

CYPRIANUS.

Bona est oratio cum jejunio, et eleemosyna cum justitia.

Cito orationes ad Dominum ascendunt, quas ad eum merita nostri operis imponunt.

CÆSARIUS.

Sic lectioni et orationi debetis incumbere, ut interdum etiam manibus aliquid possitis exercere.

ISIDORUS.

Duobus modis oratio impeditur, ne impetrare quisque valeat postulata : hoc est, si aut mala quisque adhuc committit, aut si delinquenti sibi debita non dimittit.

Digitized by Google

EX VITIS PATRUM.

Sicut venenata animalia fortiores herbæ vel pigmenta expellunt, ita et cogitationes sordidas oratio cum jejunio repellit.

Quales orationes volumus invenire, tales nos ante tempus in orationem præparare debemus.

Christo enim mens conjuncta, et præcipue tempore orationis intenta, nihil malum, nihil superfluum recipit.

CAPUT VIII.

De confessione.

CHRISTUS.

Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est (*Math.* x).

PAULUS.

Ore autem confessio fit ad salutem (*Rom.* x).

JACOBUS.

Confitemini alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem, ut salvemini (*Jacob.* v).

SALOMON.

Qui abscondit peccata sua, non dirigetur (*Prov.* xxviii).

Qui autem confessus fuerit et reliquerit ea, misericordiam consequetur (*Ibid.*).

JOANNES.

Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est (*I Joan.* i).

Si confiteamur peccata nostra, fidelis et justus est, ut remittat nobis peccata nostra, et mundet nos ab omni iniquitate (*Ibid.*).

JESUS SIRACH.

Non confundaris confiteri peccata tua, et ne subjicias te omni homini pro peccato (*Eccles.* iv).

Confiteberis vivens, vivus et sanus confiteberis, et laudabis Dominum, et gloriaberis in miserationibus illius (*Eccles.* xvii).

ORIGENES.

Si dixeris peccata tua prior, exaudiet te Dominus tanquam populum suum.

AUGUSTINUS.

Confessio omnium malorum initium est omnium operum bonorum.

Qui confitetur peccata sua, et accusat scelera sua, cum Deo facit pactum.

Ferto patrem erudientem, ne sentias judicem punientem.

Tempus confessionis est confiteri quæ fecisti, quæ in verbo, quæ in opere, quæ in nocte, quæ in die.

Confitere in tempore opportuno, et in die salutis accipies cœlestem thesaurum.

HIERONYMUS.

Ridiculum est, debilitato et fracto toto corpore, vulnera pauca monstrare.

AMBROSIUS.

Neque enim potest ei adhiberi remedium, cujus est vulnus occultum.

A GREGORIUS.

Non vult Deus ulcisci malitiam, qui confiteri delicta persuadet.

Optat Deus dissolvi confitentes, ne contumaces punire cogatur.

Tantumque erit homo sarcinis peccatorum gravatus, quantum a bonis operibus fuerit alienus.

Ea quæ ingrata esse hominibus solet importunitas, judici veritatis placet.

Qui delinquentes vulnera conclusa in pectore retinent, quanto amplius silentio premunt, tanto graviorem dolorem intrinsecus nutriunt.

Nam cum putredo quæ intrinsecus fuerit ejicitur, ad salutem dolor aperitur.

Omnis quippe peccator, dum culpam suam intra
B conscientiam abscondit, intrinsecus latet, et in suis penetralibus occultat.

Peccatores Deus videt et sustinet; resistentes Deus tolerat et damnat: et quotidie per Evangelium clementer vocat.

Confessionem nostram ex puro corde desiderat, et cuncta quæ delinquimus, relaxat.

Peccati virus salubriter aperitur in confessione, quod pestifere latebat in mente.

Confitendo peccata, quid aliud agimus, nisi qui malum quod in nobis latebat, aperimus?

Peccator enim conversus de peccatis in fletum, jam justus esse inchoat, cum cœperit accusare quæ fecerit.

C ISIDORUS.

Qui peccata sua hominibus occultant, et per semetipsos confessi non fuerint, Deum quem testem habent, ipsum habebunt ultorem.

Ex eo unusquisque esse justus incipit, ex quo sui accusator exstiterit.

Multi autem contra semetipsos peccatores fatentur, et tamen semetipsos a peccato non subtrahunt.

Magna jam justitiæ pars est seipsum noscere hominem, quod pravus sit: ut ex eo divinæ virtuti subdatur humilius, ex quo suam infirmitatem agnoscit.

Bene se judicat justus in hac vita, ut non judicetur a Deo damnatione perpetua.

D Tunc autem judicium de se quisque sumit, quando per dignam pœnitentiam sua prava facta condemnat.

Duplicem habere debet fletum in pœnitentia omnis peccator, sive quia per negligentiam bonum non fecit, seu quia malum per audaciam perpetravit.

Quod enim oportuit non gessit, et gessit quod agere non potuit.

Quædam enim jam justitiæ portio est iniquitatem suam homini non abscondere, et in semetipso de peccatis propriis erubescere.

Qui illatas sibi contumelias tranquillo animo prodit, dolorem cordis aperit, et virus quod servet in animo, facile resistit.

Vulnera enim mentis aperta cito exsultant: clausa, nimis exulcerant.

Digitized by Google

Confessio enim hominem justificat, confessio peccati veniam donat.

Omnis spes in confessione consistit, in confessione locus misericordiæ.

Peccatum proditum cito curatur.

Crimen autem tacendo ampliatur.

Si patet vitium, fit ex magno pusillum.

Si latet vitium, fit ex minimo magnum.

Silentio culpa crescit.

BASILIUS.

Melior enim est in malis factis pura confessio, quam in bonis operibus superba gloriatio.

EX LIBRO CLEMENTIS.

Tacentibus non facile potest medela opportuni et necessarii sermonis adhiberi.

Proferre debet unusquisque, in quo animus per ignorantiam languet.

CAPUT IX.

De pœnitentia.

CHRISTUS.

Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum (*Matth.* III).

PETRUS.

Pœnitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum, et accipietis donum Spiritus sancti (*Act.* II).

PAULUS.

Iis quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam et honorem et corruptionem quærunt, vitam æternam : iis autem qui sunt ex contentione, et qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira et indignatio (*Rom.* II).

SALOMON.

Quam bonum est correptum manifestare pœnitentiam : sic enim effugies voluntarium peccatum (*Eccles.* XX).

Ne dixeris : Peccavi, et quid accidit mihi triste? Altissimus enim patiens est redditor (*Eccles.* V).

De propitiato peccato noli esse sine metu, neque adjicias peccatum super peccatum (*Ibid.*).

Non tardes converti ad Dominum, et ne differas de die in diem.

Ne despicias hominem avertentem se a peccato, neque improperes ei.

Memento quoniam omnes in corruptione sumus (*Ibid.*).

Altissimus odio habet peccatores, et misertus est pœnitentibus (*Eccles.* XII).

Convertere ad Dominum, et relinque peccata tua (*Eccles.* XVII).

Fili, peccasti, ne adjicias iterum, sed et de pristinis deprecare, ut remittantur tibi (*Eccles.* XXI).

Quasi a facie colubri fuge peccata, et si accesseris ad illa, suscipient te (*Ibid.*).

ORIGENES.

Pœnitentia, quamvis sit exigua, non despicitur apud judicem justum Deum.

AUGUSTINUS.

Ille vero qui sua scelera cogitat, et statim conversus fuerit, veniam sibi credat.

A Si enim tunc vis pœnitentiam agere, quando peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa.

Impia anima plangitur in malis, dum sperat de bonis.

HIERONYMUS.

Utinam tam cito convertatur peccator ad pœnitentiam, quam cito Dominus præparatus est præfinitam mutare sententiam.

Non enim longitudinem temporis requirit Dominus, sed affectum sinceritatis pœnitentis pensat.

Qui enim in Christo tota mente confidit, etiamsi ut homo lapsus mortuus fuerit in peccato, fide sua vivet in æternum.

Cavendum est vulnus quod dolore curatur.

Putredo carnis ferro indiget et cauterio.

B Catena, sordes et comæ, non sunt diadematis signa, sed fletus et lacrymarum.

Saccus et jejunium arma sunt pœnitentiæ et remedium peccatorum, quia inanis venter et habitus luctuosus Deum deprecantur.

Deus natura misericors est, et paratus ut salvet clementia quod non potest salvari justitia.

Nos autem vitio nostro paratam misericordiam, et ultro se offerentem, perdimus et derelinquimus.

Dominus nec bona implet quæ sanctis promisit, si illi revertantur ad vitia; nec mala quæ peccatoribus comminatur, si illi reversi fuerint ad salutem.

Homo iniquus, qui per nefas perituras divitias congregavit, si aliquando conversus evadere cupit æterna supplicia, debet ita agere, ut multitudinem C peccatorum possit exæquare ubertate virtutum.

HILARIUS.

Pœnitudo enim mores mutat, et longi temporis crimina in ictu oculi pereunt, si cordis nata fuerit compunctio.

GREGORIUS.

Neque enim delictis satisfacimus, si ab iniquitate non cessamus.

Qui commisit prohibita, sibimetipsi abscindere debet concessa : et se reprehendat in minimis, qui meminit deliquisse in maximis.

Satis alienus a fide est, qui ad agendum pœnitentiam tempora senectutis exspectat.

Metuendum est ne dum sperat misericordiam, incidat in judicium.

D Pœnitentiam quippe agere, est perpetrata mala plangere, et plangenda non perpetrare.

Nam qui sic peccata deplorat ut tamen alia committat, adhuc pœnitentiam agere aut ignorat, aut dissimulat.

Deus omnipotens laborare se denuntiat, cum duras hominum pravitates portat.

Si quis te de peccato forinsecus correxerit, tu confitere interius quod ille nescit.

Neque enim potest esse gratia delictorum, nisi ubi fuerit venia peccatorum.

Majus ergo de peccatore converso, quam de justo stante gaudium fit in cœlo.

Necessarium est ergo ei qui vult se omni modo

Digitized by Google

purgare a peccato, primum ipsas culpas succidere.

Internus judex mentem potius quam verba considerat.

Nunquam peccatores ad lamentum pœnitentiæ redirent, si nulla essent bonorum exempla, quæ eorum mentem traherent.

Omne enim peccatum grave est, quia non permittit animam ad sublimia levari.

Neque enim tunc veniam inveniet, qui modo aptum veniæ tempus perdit.

Ibi jam a Deo non potest mereri quæ petit, qui hic noluit audire quod jussit.

Qui tempus congruæ pœnitentiæ perdit, frustra ante regni januam cum precibus venit.

ISIDORUS.

Pœnitentia agenda est non verbo, sed facto.

Cito corripitur culpa quæ cito manifestatur.

Tardius autem sanatur vulnus, cui jam putrescentibus membris longo post tempore curatio adhibetur.

Nam qui consuetudinem facit peccandi, jam sepultus est.

Grande scelus grandem habet necessario satisfactionem.

Qui ergo cupit esse certus in morte de indulgentia, sanus pœniteat, sanusque perpetrata facinora defleat.

Lavamini, mundi estote (*Isai* I).

Lavatur itaque et mundus est, et præterita plangit, et flenda iterum non committit.

Lavatur, et non est mundus, qui plangit quod gessit, nec deserit, et post lacrymas quæ fleverat repetit.

Ei autem qui prave vivendo pœnitentiam in morte agit, periculum est; sicut enim damnatio incerta est, sic et remissio dubia.

Ille pœnitentiam digne agit qui reatum suum legitima satisfactione plangit: condemnando scilicet, ac deflendo quæ gessit, tanto in deplorando profusius, quanto exstitit in peccato proclivius.

Quamvis quisque sit peccator et impius, si ad pœnitentiam convertatur, consequi creditur posse veniam.

Festinare debet ad Deum pœnitendo unusquisque dum potest: ne, si dum non potest, voluerit omnino, cum tarde voluerit, non possit.

Amplius lætatur Deus de anima desperata, et aliquando conversa, quam de ea quæ nunquam exstitit perdita.

Plus est enim gaudii coram Deo et angelis ejus de eo qui a periculo liberatur, quam de eo qui nunquam novit peccati periculum.

Quanto contristat res perdita, tanto magis si fuerit inventa, lætificat.

Multi superna respersi gratia, in extremis suis ad Deum revertuntur per pœnitentiam.

Et quæcunque mala gesserunt, quotidianis fletibus purgant: atque bonis factis mala gesta commutant, quibus juste totum quod deliquerant, ignoscitur.

A Quia ipsi quod male gesserunt pœnitendo cognoscunt.

Est autem pœnitentia medicamentum vulneris, spes salutis, per quam Deus ad misericordiam provocatur: quæ non pensatur tempore, sed profunditate fletus et lacrymarum.

Pœnitentia autem nomen sumpsit a *pœna*, quia anima cruciatur, et mortificatur caro.

Qui vero pœnitentiam agunt, proinde capillos et barbam nutriunt, ut demonstrent abundantiam criminum quibus caput peccatoris gravatur.

Capilli enim pro vitiis ponuntur, sicut scriptum est:

Crinibus peccatorum suorum unusquisque constringitur.

B Idcirco in cilicio pœnitentiam agimus, ut et in punctione cilicii cognoscamus vitia quæ per culpam commisimus.

Non tantum consideranda est mensura temporis, quantum doloris.

Quanta fuit in malo abruptæ mentis intentio, tanta necesse est sit in dilectione devotio.

Duplex autem est pœnitentiæ gemitus: vel dum plangimus quod male gessimus, vel dum non egimus quod agere debueramus.

Iste autem vere pœnitentiam agit, qui nec pœnitere præterita negligit, nec adhuc pœnitenda committit.

Si bona est in extremis conversio, melior tamen est quæ longe ante finem agitur, ut ab hac vita securius C transeatur.

In hoc sæculo pœnitentiam operantibus Dei misericordia subvenit.

In futuro autem jam non operamur, sed rationem operum nostrorum ponimus.

Nullus desperare debet veniam, etiamsi circa finem vitæ ad pœnitentiam convertatur.

Si enim pœnitendo digna Deo acta gesserimus, severitatem ejus in clementiam commutabimus.

Deus qui nos malos tolerat, non dubium est quin conversis clementer ignoscat.

Sicut enim non oportet reminisci peccati affectus, sic necesse est unumquemque suum in deflendo commemorare peccatum.

D Omne peccatum per pœnitentiam recipit vulneris sanitatem.

Nihil autem pejus quam culpam agnoscere, nec deflere.

In hac vita tantum pœnitentiæ patet libertas, post mortem vero nulla est correctionis licentia.

Pœnitentibus divina clementia subvenit, et per pœnitentiam indulgentia datur.

Vulnus iteratum tardius sanatur.

Secundum morbum impendenda est medicina.

Juxta vulnus adhibenda sunt remedia.

CÆSARIUS.

Valde dura et nimium dolenda conditio est, omni intentione studio tempus impendere et fructum non recipere post laborem.

Digitized by Google

Dicit enim aliquis : Cum ad senectam venero, tunc ad pœnitentiæ medicamenta confugiam.

Quare hoc de se fragilitas humana præsumat, cum unam diem vitæ suæ in potestate non habeat?

Iniquitatem enim nostram si nos agnoscimus, Deus ignoscit.

Multi enim se credebant longo tempore victuros, et ita illos mors repentina subtraxit, ut nec ad illam momentaneam possint pœnitentiam pervenire.

Erubescimus modo parvo tempore pœnitentiam agere, et non timemus sine ullo termino æterna supplicia sustinere.

Qui enim pro peccatis sibi ipsi non parcit, Deus illi cito indulgentiam tribuet

CAPUT X.

De abstinentia.

CHRISTUS.

Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur (*Matth.* v):

PAULUS.

Hic qui manducat, non manducantem non spernat (*Rom.* xiv).

Et qui non manducat manducantem non judicet (*Ibid.*).

Qui enim manducat Domino manducat, gratias enim agit Deo.

Et qui non manducat, Domino non manducat, et gratias agit Deo (*Ibid.*).

Omnis creatura Dei bona : nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur; sanctificatur enim per verbum Dei et orationem (*II Tim.* iv).

SALOMON.

Justus comedit, et replet animam suam, venter autem impiorum insatiabilis (*Prov.* xiii).

Anima saturata calcat favum, anima esuriens amarum pro dulci sumit (*Prov.* xxvii).

Qui abstinens est, adjiciet sibi vitam (*Eccle.* xxxvii).

AUGUSTINUS.

Mens ciborum inanitate lassata perdet orationis vigorem.

Nihil prodest tota die longum ducere jejunium, si post ciborum satietatem vel nimietatem anima obruatur.

Sit ergo temperatus cibus escæ, et irrigata corporis nostri terra spinas libidinum non germinabit.

Qualis est caro quæ post multos dies percipit cibum, talis est anima quæ non assidue pascitur Dei verbo.

Item dicit : Qui non potest jejunando curari, potest eleemosynam dando redimi.

Bonum est jejunare, sed melius est eleemosynam dare.

Eleemosyna sufficit sine jejunio, jejunium non sufficit sine eleemosyna.

Jejunium cum eleemosyna duplex bonum est.

Tale est jejunium sine eleemosyna qualis sine oleo lucerna.

Sicut lucerna quæ sine oleo accenditur, fumigare A potest, lumen habere non potest; ita jejunium sine eleemosyna carnem quidem cruciat, sed charitas lumine animam non illustrat.

HIERONYMUS.

Jejunia moderata debent esse, ne nimis debilitent stomachum, quia modicus et temperatus cibus carni et animæ utilis est.

Pinguis venter non gignit tenuem sensum.

Plenus venter facile de jejuniis disputat.

Melius est stomachum dolere quam mentem.

Tantum tibi jejunium impone, quantum ferre potes : multoque melius est quotidie parum, quam raro satis sumere.

Pluvia illa optima est quæ non superflue descendit in terram.

B Subitusque et nimius imber in præceps arva subvertit.

In ipsis etiam leguminibus inflantia quæque et gravia declinanda sunt

Nihil tam scias conferre Christianis adolescentibus, ut esum olerum.

Ardorque corporum frigidioribus epulis temperandus est.

Nonnulli vitam pudicam appetentes in medio itinere corruunt, dum solam abstinentiam carnis servant, et leguminibus onerant stomachum.

Nihil sic inflammat et titillat membra genitalia, quam indigestus cibus ructusque convulsus.

Parcus cibus semper ventri esurienti triduanis jejuniis præfertur.

C Sensus officium exhibens Deo vigeat semper, et tenuis sit.

AMBROSIUS.

Jejunia, vigiliæ, eleemosynæ et cætera hujusmodi augere bonum nostrum debent, non velare peccatum.

Ille abstinens vir credendus est, qui vitiorum omnium liber effectus est.

Neque enim reputanda est abstinentia, ubi fuerit ventris saturitas subsecuta.

Membra sua quæ sunt supra terram mortificant, quando insolens corpus jejuniorum continuatione castigant.

D Nihil contra abstinentiam faciunt qui vinum non ebrietate, sed tantum pro salute corporis percipiunt; nec hoc eis offert voluptas, sed permittit infirmitas.

Abstinentia ciborum sola non sufficit, nisi opera ei bona jungantur.

GREGORIUS.

Plus enim est verbi pabulo victuram in perpetuo mentem reficere, quam ventrem morituræ carnis terreno pane satiare.

Cibo corpus pascitur, pro opere spiritus nutritur.

Abstinentes et arrogantes per abstinentiam quidem corpus affligunt, sed per desiderium vanæ gloriæ vivunt.

Cum mens de præcepto charitatis tenditur, restat proculdubio ut per abstinentiam caro maceretur.

Non enim Deo, sed sibi quisque jejunat, si ea quæ

Digitized by Google

ad tempus ventri subtrahit, non inopibus tribuit, sed ventri postmodum offerenda custodit.

Admonendi sunt abstinentes, ut noverint quia tunc placentem Deo abstinentiam offerunt, cum ea quæ sibi de alimentis subtrahunt indigentibus largiuntur.

ISIDORUS.

Qui a cibis abstinent, et prave agunt, dæmones imitantur.

Illi autem a cibis bene abstinent, qui a malis actibus vel a mundi ambitione jejunant.

Escis enim libido crescit, jejunio luxuria superatur.

Hoc est perfectum et rationabile jejunium : quando noster homo jejunat exterior, interior orat.

Per jejunium etiam occulta ministeriorum revelantur, et divini sacramenti arcana panduntur.

Jejunia fortia tela sunt adversus tentamenta dæmoniorum.

Cito enim per abstinentiam adversarii devincuntur.

Immundi enim spiritus ibi magis insistunt, ubi plus viderint escam et potum.

Caro autem tunc Deum sitit, quando per jejunium abstinet et arescit.

Abstinentia vivificat moderata, et occidit superflua : vivificat animam, corpus necat.

Quidam incredibiliter abstinent, ut hominibus curiosis, qui ex orationis studio sancti apparent, non abstinentiæ voto ac escis carnium se suspendunt. Hi potius exsecrandi sunt, quia Dei creaturam usibus humanis concessam rejiciunt.

Spernitur enim jejunium quod in vesperum repletione ciborum reficitur.

Spernitur jejunium quod in vesperum deliciis compensatur.

Tota enim die epulas in cogitatione ruminat, qui ad replendam gulam vespere sibi delicias præparat.

Corporis debilitas nimia vires animæ frangit, mentisque ingenium facit marcescere, nec valet quidquam boni per imbecillitatem perficere.

Quidquid cum modo et temperamento fit, salutare est.

Quidquid autem nimis et ultra modum est, perniciosum fit, studiumque suum in contrarium vertit.

Corpus autem quod abstinentia frangit, tentatio non urit.

Sicut omnes cupiditates carnales abstinentia resecantur, ita omnes animæ virtutes edacitatis vitio destruuntur.

Neque enim quispiam potest virtutem perfectionis attingere, nisi prius ventris edomaverit ingluviem.

BASILIUS.

Non bene possumus vigilare, cum dapibus fuerit venter onustus.

Vigiliis stude copulare jejunia, ut cunctis virtutibus florere possis.

A Sicut equis frena sunt imponenda, ita corda nostra jejuniis sunt frenanda.

Escæ enim plurimæ non solum corda nostra, sed etiam corpus et animam lædunt.

Nihil prodest ventrem ab escis resecare, et animam obruere passionibus.

Talem te exhibe, fili, ut cum volueris jejunare, et cum te a cibis abstines, et linguam tuam abstine ab illicitis cogitationibus.

Corpus exerceamus jejuniis, et mentem purgemus a vitiis.

Ad vigilandum autem multum jejunium prodest.

Sicut enim miles plurimo onere prægravatur, et impeditur ad bellum, ita et impeditur monachus ad vigilias, cum escarum largitate fervescit.

B Sæpe enim per ciborum aviditatem franguntur stomachi vires, necnon abundantiam sanguinis, et choleræ plurimas ægritudines escarum largitate patimur.

CÆSARIUS.

Quid prodest, si carnem nostram jejuniis et vigiliis affligamus, et mentem nostram non emendemus, aut quæ interiora sunt, non curemus ?

DE COLLATIONIBUS.

Tantum cibum unusquisque comedat, quantum sustentatio corporis, non quantum desiderium carnis exposcit.

Qui nimium cibis utuntur, quanto magis ventrem corrumpunt, tanto amplius sensum obtundunt.

EX VITIS PATRUM.

C Quemadmodum enim flamma comburit silvam, sic visiones malas exstinguit esuries.

Qui continet ventrem suum, minuet vitia.

Nam qui vincitur ab escis, augmentat vitia.

Incrementum ignis silva, et incrementum ventris esca multa.

Ligna multa magnam extollunt flammam, abundantiæ autem escarum nutriunt desideria mala.

Flamma minuitur deficiente silva, et escarum indigentia mitescere facit desideria mala.

Desiderium escæ genuit inobedientiam, et gustus suavis expulit de paradiso.

Multæ escæ delectant gulas, nutriunt autem vermem fornicationis.

D Vacuus venter in orationibus vigilare facit.

Nam qui repletus est, somnum infert gravissimum.

Sicut enim flammam ignis in paleas currentem retinere est impossibile, sic et libidinis impetum ardentem, ventre satiato, retinere est impossibile.

Vapor thymiamatis replet aerem, et abstinentis oratio adorat Deum. Mensura competens replet vas venter vero disruptus non dicit : Sufficit.

Passiones et vitia corporis nostri, si fame jejuniorum ac vigiliarum labore macerentur, tunc adversariorum nostrorum dæmoniorum humiliatur virtus

CAPUT XI.

De derelinquendo sæculo.

CHRISTUS.

Omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut so-

Digitized by Google

rores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut filias, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit (*Matth.* XIX).

PAULUS.

Nolite conformari huic sæculo, sed reformamini in novitate sensus vestri, ut probetis quæ sit voluntas Dei bona, et bene placens, et perfecta (*Rom.* XII).

Qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur (*I. Cor.* VII).

JACOBUS.

Quicunque ergo voluerit esse amicus hujus sæculi, inimicus Dei constituetur (*Jacob.* IV).

SALOMON

Convertere ad Dominum, et relinque peccata tua (*Eccles.* XII).

AUGUSTINUS.

Sunt quidam qui facilius omnia sua pauperibus tribuunt, quam ut ipsi pauperes Dei sint.

HIERONYMUS.

Multi percepta veritatis via, capti sæculi voluptatibus, de medio itinere revertuntur.

Facilius sæculum quam voluptas contemnitur.

Multi divitias relinquentes, vitia non relinquunt.

Malum est quod in eo studio servimus, quo quæsita quærimus.

Unusquisque cujus opera facit, ejus filius appellatur.

Christum sequi cupiens, si habes in potestate, rem tuam vende; non habes, a magno onere liberatus es.

Totum Deo dedit, qui seipsum obtulit.

Facile contemnit vitia, qui se semper cogitat moriturum.

Qui vult esse perfectus, multitudines hominum, officia et salutationes, et convivia quasi catenas fugiat voluptatum.

Utinam quod renuntiamus sæculo, voluptas sit, non necessitas.

Nudum Christum, nudam crucem Christi, nudus sequere.

Dominus magis quærit animas credentium quam opes.

AMBROSIUS.

Qui vult Deum possidere, renuntiet mundo, ut sit illi Deus beata possessio.

Is non renuntiat mundo, quem terrenæ possessionis delectat ambitio.

Dum sua quisque non relinquit, mundo, cujus bona retinet, servit.

GREGORIUS.

Qui cœlestis vitæ dulcedinem, in quantum possibilitas admittit, perfecte cognoverit, ea quæ in terris amaverat, libenter cuncta relinquit.

Quisquis igitur jam æternam vitam cognovit, apud ejus animum temporales fructus vilescunt.

Tergat ergo sordes pravi operis, qui Deo præparat domum mentis.

Electi enim sic ad bona tendunt, ut ad mala perpetranda non recidant.

Qui autem quod plene potest agere, agit plene, quod Deus promisit, accipiet.

Multa relinquitis, si desideriis renuntiatis.

Exteriora etenim nostra Domino, quamlibet parva, sufficiunt.

Cor namque, et non substantiam, pensat: nec perpendit quantum in ejus sacrificio, sed et quando offeratur.

Regnum Dei tantum valet, quantum habes.

Quos Deus diu ut convertantur, tolerat, non conversos durius damnat.

Negotia, quæ ad peccatum implicant, ad hoc necesse est, ut per conversionem animus recurrat.

Laboriosum non est homini relinquere sua, sed valde laboriosum est relinquere semetipsum.

Minus quippe est abnegare quod habet, valde enim multum est abnegare quod est.

Nihil prodest nobis abrenuntiatio corporis sine abrenuntiatione mentis.

Sunt nonnulli qui, despectis carnis desideriis, cuncta relinquere pertractant; sed cum cecidisse et alios post boni operis initia conspiciunt, hoc ipsum facere quod deliberaverunt pertimescunt.

BASILIUS.

Nulli studeas placere in vita tua, nisi soli Deo.

Sicut enim qui militant regi terreno, omnibus jussis ejus obediunt, sic et qui militant regi cœlesti, debent custodire præcepta cœlestia.

Miles terrenus contra hostem visibilem pergit ad bellum.

Tecum vero hostis invisibilis quotidie dimicando non desinit.

ISIDORUS.

Necesse est omni converso ut post timorem consurgere ad charitatem Dei debeat quasi filius, nec semper sub timore jaceat, quasi servus.

Primordia conversorum blandis refovenda sunt modis, ne si ab asperitate incipiunt, exterriti ad priores lapsus decurrant.

Qui conversum sine lenitate erudit, exasperare potius quam corrigere novit.

Ille enim perfectus est qui huic sæculo corde et corpore perfectus est.

Multi enim post conversionem etiam nolentes motum libidinis sustinent, quod tamen ad damnationem non tolerant, sed ad probationem.

Utile est Dei servo post conversionem tentari, quatenus a torpore negligentiæ, sollicitantibus vitiis, ad virtutes animam per exercitium præparet vitiorum.

Ea quæ sæculi amatoribus chara sunt, sancti velut adversa refugiunt, plusque adversitatibus mundi delectantur quam prosperitatibus gaudeant.

Servis Dei cuncta hujus mundi contraria sunt, ut dum ista adversa sentiunt, ad cœleste desiderium ardentius erigantur.

Digitized by Google

Magna apud Deum fulget gratia, qui huic mundo A contemptibilis fuerit.

Nam revera necesse est ut quem mundus odit, diligatur a Deo.

Sanctis viris in hoc mundo tabernaculum non est, quibus patria et domus in cœlo est.

Qui enim hunc mundum diligunt, turbulentis ejus curis et sollicitudinibus conturbantur.

Sancti viri sæculo renuntiantes, ita huic mundo moriuntur, ut soli Deo vivere delectentur.

Quantum enim sancti ab hujus sæculi conversatione se subtrahunt, tantum internæ mentis facie præsentiam Dei et angelorum societates et frequentiam contemplantur.

Si ita quisque renuntiet quæ possidet, ut suis in B aliis non renuntiet moribus, non est Christi discipulus.

Qui enim renuntiat rebus, sua abnegat.

Et qui renuntiat moribus pravis, seipsum abnegat.

Longe quippe a Deo est animus, cui adhuc hæc vita dulcis est.

Multi cupiunt convolare ad gratiam Dei, sed timent carere oblectamentis mundi.

Provocat quidem eos amor Christi, sed revocat cupiditas sæculi.

Multis modis terret Deus homines, ut vel sero convertantur, atque inde magis erubescant quod tandiu exspectati sint ut redirent. Nam nunc minis, nunc plagis, nunc revelationibus quosdam concutit, ut qui voluntate converti despiciunt, commoti terro- C ribus corrigantur.

Tunc enim amorem nostræ conversionis ostendimus, si Dominum ut patrem diligimus, quem prius servili mente vere ut Deum formidabamus.

CÆSARIUS.

Nihil prodest quod justum locum exspectamus, si tales hic sumus quales in sæculo esse poteramus.

EX VITIS PATRUM.

Qui diligit sæculum, tristabitur plurimum : contemnens autem quæ in eo sunt, lætabitur semper.

EX LIBRO CLEMENTIS.

Difficilis est subita permutatio : longo autem tempore si paulatim assuefiant, laboris non erit quod ex usu venit.

Non quærit a te Deus pecuniam, sed animam mi- D sericordem et piam mentem.

CAPUT XI.

De timore.

CHRISTUS.

Nolite timere eos qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere (*Matth.* x).

Sed potius eum timete qui potest animam et corpus mittere in gehennam (*Ibid.*).

PETRUS.

In timore incolatus vestri tempore conversamini : Deum timete, regem honorificate (*I Petr.* II).

Considerantes in timore castam conversationem vestram (*I Petr.* III)

PAULUS.

Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus, Abba pater (*Rom.* VI).

Gratias agentes semper pro omnibus in nomine Domini nostri Jesu Christi, Deo et Patri subjecti invicem in timore Christi (*Ephes.* V).

SALOMON.

Initium sapientiæ timor Domini (*Prov.* I).

Time Dominum, et recede a malo (*Prov.* III).

Timor Domini apponet dies, et anni impiorum abbreviabuntur (*Prov.* X).

In timore Domini fiducia fortitudinis, et filiis ejus erit spes.

Timor Domini fons vitæ, ut declinent a ruina mortis (*Prov.* XIV).

Qui Deum timet, nihil negligit (*Ibid.*).

JESUS SIRACH.

Timor Domini gloria, et gloriatio, et lætitia, et corona exsultationis (*Eccles.* I).

Timor Domini delectabit cor, et dabit lætitiam et gaudium, et longitudinem dierum (*Ibid.*).

Timenti Deum bene erit in extremis, et in die defunctionis suæ benedicetur (*Ibid.*).

Timor Domini scientiæ religiositas : plenitudo sapientiæ est timere Deum (*Ibid.*).

Corona sapientiæ timor Domini, replens pacem, et salutis fructum.

Radix sapientiæ est timere Deum, rami enim illius longævi.

Timor Domini expellit peccatum : nam qui sine timore est, non poterit justificari (*Ibid.*).

Sapientia et disciplina timor Domini (*Ibid.*).

Non sis incredibilis timori Domini, et ne accesseris ad illum duplici corde (*Ibid.*).

Metuentes Dominum, sustinete misericordiam ejus, et non deflectatis ab illo, ne cadatis (*Eccles.* II).

Qui timetis Deum, credite illi, et non evacuabitur merces vestra.

Qui timetis Deum, laudate illum, et in oblectatione veniet vobis misericordia (*Psal.* XXI).

Qui timetis Deum, diligite illum, et illuminabuntur corda vestra (*Eccles.* II).

Qui timent Deum, non erunt increduli verbo illius : et qui diligunt Dominum, conservabunt viam ejus.

AUGUSTINUS.

Qui timent Dominum, inquirunt quæ beneplacita sunt illi : et qui diligunt eum, replebuntur lege ipsius.

Qui timent Dominum præparabunt corda sua, et in conspectu illius sanctificabunt animas suas.

Qui timent Dominum, custodiunt mandata ejus, et patientiam habebunt usque ad inspectionem illius.

Cogitatum habe in præceptis Dei, et in mandatis illius maxime assiduus esto.

In tota anima tua Deum time : qui timent Deum, erunt in oculis illius.

Digitized by Google

Timor Domini est, non despicere hominem mendicum et pauperem.

Magnus est judex et potens in honore, non est major illo qui timet Deum.

Nihil melius quam timor Dei.

Omne exsecramentum erroris odit Deus, et non amabile erit timentibus Deum.

Oculi Domini ad timentes eum, et ipse agnoscit omnia opera hominis.

Homo sapiens in omnibus metuit, et in diebus electorum attendit ab inertia.

Confirmatio timoris Dei sapientia.

Qui timet Dominum, accipiet doctrinam ejus : et justitiam quasi lumen accendet.

Qui timet Dominum, accipiet doctrinam ejus, et qui vigilaverit ad illum, inveniet benedictionem ejus.

Timenti Dominum non occurrunt mala, sed in tentatione illum conservabit, et liberabit a malis.

Spiritus timentium Deum quæritur, et in responsione illius benedicitur.

Spes enim timentibus Deum, in salvationem illorum.

Qui timet Deum, nihil trepidat, et non pavebit, quoniam ipse est spes ejus.

Timentibus Deum, beata est anima : et oculi Domini super timentes eum.

Timor Domini sicut paradisus benedictionis, et super omnem gloriam operuerunt illum.

Beatus est cui donatum est habere timorem Domini.

Timor Domini, initium dilectionis ejus.

Facultates et victus exaltant cor, et supra hæc timor Domini.

HIERONYMUS.

Nulla res nos ita servat ab omni peccato immunes, sicut timor supplicii et amor Dei.

AMBROSIUS.

Qui timet Deum, declinat ab errore, et ad virtutis semitam vias suas dirigit.

GREGORIUS.

Prava mens, si non prius per timorem evertitur, ab assuetis vitiis non emendatur.

Deum timere, est nulla quæ facienda sunt bona præterire.

ISIDORUS.

Timor Domini semper emendat.

Timor Domini expellit peccatum.

Et timor Domini reprimit vitium.

Timor cautum facit hominem, atque sollicitum.

Ubi vero timor non est, ibi dissolutio vitæ est.

Ubi timor non est, ibi sceleratio est.

Ubi timor non est, ibi scelerum abundantia est.

Si Deum metuere in tranquillitate non volumus, saltem ejus judicium attriti timeamus.

CAPUT XIII.

De virginitate.

CHRISTUS.

Filii sæculi hujus nubunt et traduntur ad nuptias : Hii vero qui digni habentur sæculo illo et resurre- A ctione ex mortuis, neque nubunt, neque ducunt uxores, neque enim ultra mori poterunt : æquales enim angelis sunt, et filii sunt Dei, cum sint filii resurrectionis (*Luc.* XX).

PAULUS

Virgo quæ innupta est cogitat quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo (*I Cor.* VII).

Qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit; et qui non jungit, melius facit (*Ibid.*).

AUGUSTINUS.

Nihil prodest virginitas corporis ubi operatur corruptio mentis.

Sicut enim occisus inimicus tibi non facit injuriam, sic mortificata caro non turbabit animam tuam.

B Tales enim decet Domino habere ministros, qui nullo carnis contagio corrumpantur, sed potius continentia castitatis splendeant.

HIERONYMUS.

Multum distat inter puritatem virginalis animæ nulla contagione pollutæ, et sordes ejus quæ multorum libidini subjacuit.

Centenarius numerus perfectus est, qui pro virginitatis corona virginibus deputatur.

Sexagenarius, secundus gradus pro continentia viduarum.

Tricenarius, tertius locus nuptiarum fœdera ipsa dictorum conjunctione testatur : ac si viduæ amisso gradu primo per tertium perveniunt ad secundum.

C Tenera res in feminis fama pudicitiæ est, et quasi flos pulcherrimus, cito ad levem auram marcescit.

Auræ levi quæ flectu corrumpitur, maxime viri ætas consentit, si maritalis deest auctoritas.

Stude non solum oculos tuos castos servare, sed et linguam.

Nihil prodest carnem habere virginem, si mente quis nupserit.

ISIDORUS.

Quidam in juventute luxuriose viventes, et in senectute continentes fieri delectantur; et tunc eligunt castitati servire, quando eos libido servos habere contempsit.

Tales non habebunt præmium, qui non habuerunt laboris certamina. Eos enim spectat gloria, in quibus fuerunt laboriosa certamina.

D Qui corpus suum continentiæ dedicant, cum feminis habitare non præsumant.

Geminum est bonum virginitatis : quia in hoc sæculo sollicitudinem sæculi amittit, et in futuro æternum castitatis præmium recipit.

Qui casti perseverant et virgines, angelis Dei efficiuntur æquales.

Castitas fructus suavitatis est.

Castitas securitas mentis, sanitas corporis.

Virginitas si labitur, nullatenus reparatur.

Quamvis pœnitudo veniæ fructus recipiat, incorruptionem tamen nullatenus recipit pristinam.

Virgo carne, non mente, nullum præmium habet in remissione.

Digitized by Google

Continentia hominis Deo proximum facit : ubi A ista manserit, ibi et Deus manet. Mors enim per oculos capitur.

Castitas hominem ad cœlos conjungit.

Castitas hominem ad cœlos pertrahit.

CÆSARIUS.

Nihil prodest virginitatem et integritatem corporis custodire, si cœlorum concupiscentias nolunt curare.

Longa castitas post peccatum, imitatrix est virginitatis.

Non enim carnis integritas servatur, ubi animus superbiæ tumore corrumpitur.

Virginitas in corpore nihil proderit, si charitas aut humilitas a corde discesserit. Melior est humilis conjugalitas, quam superba virginitas.

CAPUT XIV.
De justitia.

CHRISTUS.

Quærite primum regnum Dei et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis (*Matth.* VI).

Non egent qui sani sunt medico, sed qui male habent (*Luc.* V).

Non enim veni vocare justos, sed peccatores ad pœnitentiam (*Ibid.*).

Sicut per unius delictum in omnes homines mors pertransiit, ita per unius justitiam in omnes homines justificatio vitæ (*Rom.* V).

Ut sicut regnavit peccatum in mortem, ita et gratia regnet per justitiam in vitam æternam (*Ibid.*).

JACOBUS.

Fructus autem justitiæ in pace seminatur, facientibus pacem (*Jacob.* III).

SALOMON.

Non affligit Dominus fame animam justi, et insidias impiorum subvertit (*Prov.* X).

Memoria justi cum laudibus, et nomen impiorum putrescit (*Prov.* X).

Opus justi ad vitam, et fructus impii ad peccatum. (*Ibid.*)

Argentum electum lingua justi, cor impiorum pro nihilo (*Ibid.*).

Quod timet impius, veniet super eum, desiderium suum justis dabitur (*Ibid.*).

Lingua justi considerat placida, et os impiorum perversa.

Justus de angustia liberatus est, et traditur impius pro eo (*Prov.* II).

Semen justorum salvabitur, desiderium justorum omne bonum est (*Prov.* XII).

Verte impios, et non erunt, domus autem justorum permanebunt

Domus injustorum delebitur, tabernacula vero justorum germinabunt (*Prov.* XIV).

Noli esse justus multum (*Eccles.* VII).

Domus autem justi plurima fortitudo, in fructibus impii conturbatio (*Prov.* XV).

Abominatio est Domino via impii : qui sequitur justitiam, diligitur ab eo.

Sunt justi sapientes, et opera eorum in manu Dei, et tamen nescit homo utrum amore aut odio dignus sit, sed omnia in futuro reservantur incerta (*Eccles.* IX).

Sunt justi quibus mala proveniunt, quasi opera impiorum egerint (*Eccles.* VIII). Et sunt impii, qui ita securi sunt, quasi justorum facta habeant (*Ibid.*).

Fugit impius nemine persequente (*Prov.* XXVIII).

Justus autem quasi leo confidens, absque errore erit. (*Ibid.*)

JESUS SIRACH.

In justitia agonizare pro anima tua, usque ad mortem (*Eccles.* IV).

Certa pro justitia, et Deus expugnabit pro te inimicos tuos (*Ibid.*).

B Datio Dei permanet justis (*Eccles.* XI).

Benedictio Dei in mercedem justi festinat (*Ibid.*).

Ante hominem vita et mors, bonum et malum; quod placuerit illi, dabitur ei (*Eccles.* XV).

Ante judicium para justitiam tibi (*Eccles.* XVIII).

Qui custodit judicium, continebit sensum suum (*Ibid.*).

Si sequaris justitiam, apprehendes illam, et indues quasi pudorem honoris (*Eccles.* XVII).

Qui custodit justitiam, ipse exaltabitur (*Eccles.* XX)

AUGUSTINUS.

Si enim justus sum, nihil timeo, nemo me terrere potest.

Justus, inquit, confidit ut leo.

C GREGORIUS.

Justitia, si modum non habet, in crudelitatem vadit.

Malitia remanentium meretur ut hi qui prodesse poterant, festine subtrahantur; et cum mundi finis appropinquat, electi tolluntur, ne deteriora videant.

Sic injustis irascitur Deus, ut tamen eorum corda per justorum consortium consolentur.

ISIDORUS.

Multi apud homines putantur electi, et apud Deum reprobi assistunt.

Et multi apud homines reprobi sunt, et apud Deum electi sunt.

Nullus enim se putet electum, ne forte apud Deum D jam sit reprobus.

EX LIBRO CLEMENTIS.

Perfectio legis, pax est.

Ex peccatis bella nascuntur et certamina.

Ubi autem peccatum non fit, pax est animæ.

Ubi autem pax est, in disputationibus veritas, in operibus justitia, invenitur.

CAPUT XV.
De invidia.

CHRISTUS.

Nolite judicare invicem (*Matth.* VII).

Cavete autem a fermento Pharisæorum (*Matth.* XVI).

PETRUS.

Deponentes igitur omnem malitiam et omnem do-

Digitized by Google

lum, et simulationes, et omnes detractiones, et invidias (*I Pet.* I).

Charitas non æmulatur (*I Cor.* I).

Quidam quidem et propter invidiam Christum prædicant, quidam autem propter bonam voluntatem (*Phil.* I.).

SALOMON.

Vita carnium sanitas cordis, putredo ossium invidia (*Prov.* XIV).

Ne comedas cum homine invido, nec desideres cibos ejus : quoniam in similitudine arioli et conjectoris æstimat quod ignorat (*Prov.* XXIII).

Comede et bibe, dicet tibi, et mens ejus non est tecum (*Ibid.*).

Qui sibi invidet, nihil est illo nequius (*Eccle.* XIV).

AUGUSTINUS.

Invidia cunctas virtutes concremat; per invidiam prædicatur tibi Christus crucifixus.

Invidia et livor super omnia inebriant animam.

Ubi est invidia, amor fraternitatis esse non potest.

Qui invidet non amat : præceptum diaboli in illo est, quia diabolus invidendo decidit.

Ideo cognoscitur invidia non posse esse in charitate.

Per invidiam enim Christus crucifixus est.

Ideo autem qui invidet fratri suo, crucifigit Christum.

HIERONYMUS.

Semper virtutes sequitur invidia.

Magnus est vir qui invidiam humilitate superat.

AMBROSIUS.

Invidus est certe qui facit bonum suum in videndo supplicium alienum.

GREGORIUS.

Mors peccatorum est invidere in aliis virtutibus bonum, quod ipsi habere non appetunt.

Qui in se donorum gratiam minime recognoscunt, majora aliis non invideant.

ISIDORUS.

Unde bonus proficit, inde invidus contabescit.

Invidus membrum est diaboli, cujus invidia mors introivit in orbem terrarum.

Multi bonos imitari volunt, et de bonorum profectibus invidiæ livore tabescunt.

Flebiliter deplorandi sunt qui odio in fratrem tabescunt.

Invidia sensum mordet, mentem afficit, pectus urit.

Invidia cor hominis quasi quædam pestis depascit.

Adversus invidiam charitas præparetur.

De bono alterius non doleas, de alterius profectibus non tabescas.

Nullius prosperitate lacereris.

EUSEBIUS.

Invidiæ error non solum religiosas, sed et viles animas pervadit.

EPHRÆM.

Invidia enim manifestat nos charitatem Dei penitus non habere.

JOSEPHUS.

Difficile est in prosperis invidia carere.

CAPUT XVI.

De silentio.

CHRISTUS.

Bonus homo de bono thesauro profert bona, et malus homo de malo thesauro profert mala (*Matth.* XII).

Qui a semetipso loquitur, gloriam propriam quærit (*Joan.* VII).

PAULUS.

Verbosi, otiosi et curiosi, loquentes quod non oportet (*I Tim.* V).

Tu autem loquere quæ decent sanam doctrinam (*I Tim.* II).

SALOMON.

In multiloquio peccatum non deerit (*Prov.* X).

Qui autem moderatur labia sua, prudentissimus est (*Prov.* XVII).

Propter peccata labiorum, ruina proximat mala (*Prov.* XII).

Qui custodit os suum, custodit animam suam (*Prov.* XXI).

Qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala, in omni opere bono erit abundantia (*Prov.* XIII).

Ubi autem verba sunt plurima, ibi frequens egestas (*Ibid.*).

Lingua placabilis, lignum vitæ.

Quæ immoderata est, conteret spiritum (*Prov.* I).

Hominis est animum præparare, et Domini gubernare linguam suam (*Prov.* XVI).

Voluntas regum labia justa : qui vera loquitur, diligitur (*Ibid.*).

Qui attonitis oculis cogitat prava, mordens labia sua, perficit malum (*Prov.* XVII).

Qui exaltat cor suum, quærit ruinam (*Ibid.*).

Qui moderatur sermones suos, doctus et prudens est, et pretiosi spiritus vir eruditus (*Ibid.*).

Mors et vita in manibus linguæ.

Cum obsecrationibus loquitur pauper, et dives affabitur rigide.

Qui autem neglexerit vias suas mortificabitur (*Prov.* X).

Labia deosculabitur, qui recta verba respondet (*Prov.* XXIV).

Qui custodit os suum, et linguam suam, custodit ab angustiis animam suam (*Prov.* XXI).

JESUS SIRACH.

Noli citatus esse in lingua tua, et inutilis et remissus in operibus tuis (*Eccl.* IV).

Priusquam audias ne respondeas verbum, et in medio seniorum ne adjicias loqui (*Eccles.* II).

Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo, et non est stimulatus in tristitia delicti (*Eccle.* I).

Antequam loquaris, disce (*Eccle.* XII).

Qui odit loquacitatem, exstinguit malitiam (*Eccles.* IX).

Digitized by Google

Ne iteres verbum nequam et durum, et non immi- A noraberis (*Eccl.* XVIII).

Est qui labitur in lingua sua, sed non ex animo (*Eccles.* XV).

Quis est enim qui non deliquerit in lingua sua (*Ibid.*)?

Est qui emittit verbum suum, et narrans veritatem (*Eccles.* XIX).

Verbum nequam immutabit cor (*Eccle.* XXXV).

Est tacens qui invenitur sapiens: et est odibilis qui procax est ad loquendum (*Eccle.* XX).

Est autem tacens, non habens sensum loquelæ; et est tacens sciens aptum tempus (*Eccle.* XX).

Homo sapiens tacebit usque ad tempus, lascivus autem et imprudens non servabit tempus (*Prov.* II).

B Qui multis utitur verbis, lædit animam suam (*Eccle.* XXIX).

Multi ceciderunt in ore gladii, sed non sic qua i qui interierunt per linguam suam (*Eccles.* XX).

Jugum enim linguæ suæ ferreum est, et vinculum illius vinculum æreum est (*Eccle.* XXVIII).

Sepi aures tuas spinis, et noli audire linguam nequam (*Ibid.*).

Ori tuo facito ostia, et seras auribus tuis (*Ibid.*).

Verbis tuis facito stateram, et frenos ori tuo rectos (*Ibid.*).

Attende ne forte labaris in lingua, et cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, et fiat casus tuus insanabilis in mortem.

Supra mensam magnam sedisti? non aperias super C illam faucem tuam prior (*Eccle.* XXXI).

Adolescens, loquere in causa tua vix cum necesse fuerit. Si bis interrogatus fueris, habeat caput tuum responsum (*Eccle.* XXXII).

In multis esto quasi inscius, et audi tacens simul et quærens (*Ibid.*).

Ubi sunt senes, non multum loquaris.

Ubi auditus non est, non effundas sermonem, et importune noli extolli in sapientia.

HIERONYMUS.

Discat aliquando recte cessare, qui nunquam didicit loqui.

AMBROSIUS.

Est homo qui silentium affectat quidem, sed ejus cor multum se condemnat.

D Iste talis multum loquitur.

Et est alius qui a mane usque ad vesperum loquitur, et cum discretione silentium magnum custodit.

GREGORIUS.

Non superbe quis audeat vel contemnere vel judicare quod non intelligit.

ISIDORUS.

Scito quo tempore loquaris, considera quando dicas.

Tempore congruo loquere: tempore congruo tace.

Non loquaris nisi interrogatus fueris: non dicas priusquam audias: interrogatio os tuum aperiat.

Linguosus homo imperitus est, sapiens paucis utitur verbis.

Brevem sermonem scientia facit.

Loqui multum stultitia est.

Vox enim insipientis in multiplicatione sermonis.

Maneat igitur in verbo mensura, in sermone sit statera.

Semper verba tua sint moderata, modum loquendi non transeas.

Plus dilige audire quam dicere; plus auscultare quam loqui.

In principio audi et loquere.

Novissimus finis plus habet honoris.

Melior est novissimus sermo quam principium.

BASILIUS.

In conventu noli proferre sermonem, sed opportuna verba procedant ex ore tuo.

Cum opportunum tempus inveneris, loquere ut te audientibus gratiam præbeas.

CÆSARIUS.

Nihil prodest si in habitatione silentium sit, et in habitationibus vitiorum tumultus et colluctatio passionum.

EX VITIS PATRUM.

Cum silentio et oratione age quod agis in veritate.

CAPUT XVII.

De superbia.

CHRISTUS.

Omnis qui se exaltat, humiliabitur: et qui se humiliat, exaltabitur.

Quod hominibus altum est, abominatio est apud Deum (*Luc.* XIV, XVIII).

PAULUS.

Noli altum sapere, sed time (*Rom.* XI).

Scientia inflat, charitas ædificat (*I Cor.* VIII).

Charitas non inflatur.

SALOMON.

Contritionem præcedit superbia, et ante ruinam exaltatur cor (*Prov.* XVII).

JESUS SIRACH.

Odibilis coram Deo est et hominibus superbia (*Eccl.* X).

Initium superbiæ hominis, apostatare a Deo (*Ibid.*).

Initium omnis peccati est superbia (*Ibid.*).

Perdidit Deus memoriam superborum (*Ibid.*).

Non est creata hominibus superbia (*Eccles.* XIII).

Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea; et qui communicaverit superbo, induet superbiam (*Eccle.* V).

Devoratio pessima superbi lingua.

Effusio sanguinis in rixa superborum, dolor autem consumit illos antequam moriantur (*Eccle.* XXVII).

Sicut capra inducitur in laqueum, sic et corpus superborum (*Eccle.* XI).

Non te extollas in cogitatione animæ tuæ sicut taurus, ne forte elidatur virtus tua per stultitiam (*Eccles.* VI).

AUGUSTINUS.

Vitanda est nobis superbia, quæ et angelos voluit decipere, quanto magis homines dissipare?

Digitized by Google

HIERONYMUS.

Vir superbus nec decorabitur, nec voluntatem suam perducit ad finem.

Gravis culpa est quando ad imperitiam et negligentiam superbiæ crimen accendit.

Nihil magis Christianus studeat vitare quam tumentem et erectam cervicem. Dei contra se odium provocantem.

AMBROSIUS.

Superbia ex angelis dæmonia fecit.

Humilitas autem homines sanctos angelis similes reddit.

Superba voluntas facit Dei præcepta contemnere, humilitas custodire.

Superbi cupiunt in se prædicare quod non faciunt; humiles refugiunt quidquid boni operantur agnoscere.

GREGORIUS.

Nequaquam valet culmen humilitatis discere qui in minimis rebus non desinit superbire.

ISIDORUS.

Tantum quisque fit veritati vicinior, quantum se esse longius a superbia fuerit arbitratus.

Superbiam diaboli imitantur superbi, adversus quam opponitur humilitas Christi, qua humiliantur electi.

Principalium vitiorum regina superbia est, et omnis peccans superbus est.

Omnis superbia tantum in imo jacet, quantum in altum se erigit: tantoque profundius labitur, quanto excelsius elevatur.

Qui enim per propriam superbiam attollitur, per Dei justitiam inclinatur.

Qui inflantur superbia, vento pascuntur.

Superbia, sicut origo est omnium criminum, ita et ruina cunctarum virtutum: ipsa in peccato prima, ipsa est in conflictu postrema.

Qui de virtutum profectibus existunt superbi, cadentes carnis vitio humiliantur ut resurgant.

EX VITIS PATRUM.

Fructus putrefactus inutilis agricolæ, et virtus superbi inutilis Deo.

Sicut enim pondus fructuum frangit ramum, sic superbia decorem frangit animæ.

Anima superbi derelinquitur a Deo, et fit dæmonum desiderium.

Superbia de cœlis deposuit archangelum, et tanquam fulgurem fecit cadere super terram.

Humilitas hominem elevat in cœlum, et cum angelis lætari facit.

Noli per superbiam negare progeniem, quamvis egena sit et tu locuples, sed ipse cognitor plasmavit utrosque.

JOSEPHUS.

Quod enim superbiæ est vel ruinæ, cito labitur; quod gratiæ, diu tenetur.

CAPUT XVIII.

De sapientia.

CHRISTUS.

Estote ergo prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ (*Matth.* x).

Justificata est sapientia a filiis suis (*Matth.* xi).

Filii hujus sæculi prudentiores filiis lucis in generatione sunt sua (*Luc.* xvi)

PAULUS.

Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem (*Rom.* xii).

Nolite prudentes esse apud vosmetipsos (*Ibid.*).

Quia in Dei sapientia, non cognovit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes.

Sapientia enim hujus mundi, stultitia est apud Deum (*I Cor.* iii).

SALOMON.

Inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam (*Prov.* ii).

Si enim sapientiam invocaveris, et inclinaveris cor tuum prudentiæ, si quæsieris eam quasi pecuniam, et sicut thesauros effoderis eam: tunc intelliges timorem Dei, et scientiam Domini invenies.

Dominus dat sapientiam, et ex ore ejus scientia et prudentia.

Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, et non innitaris prudentiæ tuæ, ne sis sapiens apud temetipsum (*Prov.* iii).

Beatus homo qui invenit sapientiam, et cui affluit prudentia (*Ibid.*).

Melior est enim acquisitio ejus negotiatione argenti et auri: primi et purissimi fructus ejus, pretiosior est cunctis opibus, et omnia quæ desiderantur huic non valent comparari (*Prov.* viii).

Gloriam sapientes possidebunt, et stultorum exaltatio ignominia (*Prov.* iii).

Principium sapientiæ, posside sapientiam, et in omni possessione tua acquire prudentiam (*Prov.* iv).

Arripe illam, et exaltabit te.

Glorificaberis ab ea cum eam fueris amplexatus (*Ibid.*).

Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, et corona inclyta proteget te (*Prov.* iv).

Dic sapientiæ: Soror mea es, et prudentiam vocavi amicam meam (*Prov.* viii).

Melior est sapientia cunctis pretiosissimis, et omne desiderabile non potest ei comparari.

Principium sapientiæ timor Domini, et sanctorum scientia timor Domini atque prudentia (*Prov.* x).

Sapiens corde præcepta suscipit, stultus cæditur labiis (*Ibid.*).

In labiis sapientis invenitur sapientia.

Sapientes abscondunt sapientiam.

Os autem stulti confusioni proximum est.

Labia justi erudiunt plurimos: qui autem indocti sunt, in cordibus egestate morientur (*Ibid.*).

Lingua autem sapientum sanitas est (*Prov.* xii).

Lex sapientis fons vitæ, ut declinet a ruina mortis (*Prov.* xiii).

Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit, amicus stultorum efficietur similis eis.

Sapiens timet, et declinat a malo (*Prov.* xiv).

Digitized by Google

Corona sapientum divitiæ eorum, et imprudentia stultorum fatuitas.

In corde prudentis requiescit prudentia, indoctus quoque erudietur.

Labia sapientum disseminabunt scientiam, cor stultorum dissimile erit.

Cor sapientis quærit doctrinam, et os stultorum pascitur imperitia (*Prov.* XVI).

Posside sapientiam, quia auro melior: acquire prudentiam, quia pretiosior est argento. Qui sapiens corde est, appellabitur prudens: et qui dulcis est eloquio, majora percipiet.

Cor sapientis erudit os ejus, et labiis illius addit gratiam (*Ibid.*).

Aqua profunda, verba ex ore viri; et torrens redundans fons sapientiæ (*Prov.* XVIII).

In facie prudentis lucet sapientia (*Prov.* XVII).

Oculi stultorum in finibus terræ (*Prov.* XIX).

Custos prudentiæ inveniet bona (*Prov.* XX).

Est enim aurum et multitudo gemmarum. Vas autem pretiosum labia scientiæ (*Ibid.*).

Noli vendere sapientiam, et doctrinam, et intelligentiam (*Prov.* XXIII).

Vir sapiens fortis est (*Prov.* XXIV).

Vir doctus robustus est, et validus: neque plus sapias quam necesse est, ne obstupescas (*Ibid.*).

Sapientia confortabit sapientem super principem decem civitatum (*Eccles.* VII).

Verba sapientum audiuntur in silentio, plus quam clamor principis inter stultos (*Eccles.* IX).

Melior est sapientia quam arma bellica (*Eccles.* X).

Verba oris sapientis gratia, et labia insipientis præcipitabunt eum (*Ibid.*).

JESUS SIRACH.

Omnis sapientia a Domino Deo est (*Eccles.* I).

Dilectio Dei honorabilis sapientia (*Ibid.*).

In thesauris sapientiæ, intellectus et scientiæ religiosis (*Ibid.*).

Exsecratio autem peccatoribus sapientia.

Concupisce sapientiam, conserva justitiam, et Deus præbebit illam tibi (*Ibid.*).

Non enim est tibi necessarium ea quæ abscondita sunt videre oculis tuis (*Eccles.* III).

Cor sapientis intelligitur in sapientia, et auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam (*Ibid.*).

Sapiens cor et intelligibile abstinet se a peccato (*Ibid.*).

Sapientia filiis suis vitam inspirat, et suscipit exquirentes se (*Eccl.* IV).

Qui sapientiam diligit, diligit vitam: qui tenuerunt sapientiam, vitam hæreditabunt (*Ibid.*).

In lingua enim dignoscitur sapientia (*Ibid.*).

Sensus et scientia et doctrina in verbo veritatis (*Ibid.*).

Aspera est nimium sapientia indoctis hominibus (*Eccles.* VI).

Decor enim vitæ est in sapientia, vincula illius ligatura salutaris.

Si inclinaveris aurem tuam: excipies doctrinam: et si dilexeris audire, sapiens eris (*Ibid.*).

Sapientia humiliati exaltabit caput illius, et in medio magnatum considere illum faciet (*Eccles.* XI).

Beatus vir qui in sapientia sua morabitur, et qui in justitia sua meditabatur.

Qui continens est justitiæ, apprehendet sapientiam, et obviabit illi quasi mater honorificata (*Eccle.* XV).

Non est pretiosa laus in ore peccatoris, quoniam a Deo profecta est sapientia (*Ibid.*).

Sapientiæ enim astabit laus, et in ore fideli habitabit, et dominator dabit eam illi.

Omnis haustus agnovit sapientiam.

Omnis sapientia est timor Dei, et in illa timere Deum, in omni sapientia dispositio legis (*Eccles.* XIX).

Homo prudens placebit magnatibus (*Eccles.* XX).

Melior est homo qui minuitur sapientia, et deficiens sensu in timore Dei, quam qui abundat sensu et transgreditur legem Altissimi (*Eccles.* XIX).

Sapiens in verbis seipsum amabilem facit (*Eccles.* XX).

Gratia autem fatuorum effunditur.

Sapientia absconsa, et thesaurus invisus, quæ utilitas in utrisque?

Ornamentum aureum prudenti doctrina, et quasi brachiale in brachio dextro (*Eccles.* XXI).

Verba autem prudentium statera ponderabuntur (*Ibid.*).

Flagella et doctrina in omni tempore sapientia (*Eccles.* XXII).

Magnus est qui invenit sapientiam et scientiam, sed non est super timentem Deum (*Eccles.* XXIII).

Homo sanctus in sapientia manet sicut sol, nam stultus ut luna mutatur (*Eccles.* XXVII).

Sapiens non odit mandata et justitias (*Eccles.* XXXIII).

Vir sapiens plebem suam erudit (*Ibid.*).

Sapientia in ore fidelium plantabitur (*Eccles.* XXXVII).

Vir peritus multos erudit, et animæ suæ suavis est (*Ibid.*).

Vir sapiens implebitur benedictione, sapiens in populo hæreditabit honorem, et nomen illius erit vivens in æternum.

Sapientiam scribe in tempore vacuitatis, et qui minoratur actu, sapientiam percipiet (*Eccles.* XXXVIII).

Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens (*Eccles.* XXX).

Sapiens occulta proverbiorum exquiret, et in absconditis parabolarum conversabitur (*Ibid.*).

Sapiens bona et mala in omnibus tentabit (*Eccles.* XXIX).

AUGUSTINUS.

Docti ut stellæ fulgebunt claritate.

Nutrire animam tuam lectionibus divinis, præparabis tibi mensam spiritalem.

Ubi enim sapientis possessio, ibi amor mulieris excluditur.

Digitized by Google

HIERONYMUS.

Multo melius vera rustice quam diserte falsa proferre.

Sapientes mundi ideo Scripturas despiciunt sacras, quia eas non ex majestate sensuum, sed ex verborum judicant vilitate.

GREGORIUS.

Sapientia est timere Deum, abnegare autem seipsum a malis.

Prima sapientia est vitare malum.

Secunda sapientia est facere bonum.

Quisquis autem vult audita intelligere, festinet ea quæ jam potuit intelligere, opere implere.

Scire autem, Deo approbare est.

Nescire autem, reprobare.

Scripturæ sacræ intelligentia si in cunctis esset aperta, vilesceret, et tantum majore dulcedine inventa reficit, quantum majore labore fatigat animam quæsita.

Qui verba Dei audit, semper oculos cordis ponere ad exitum debet, et sine cessatione meditari, quando a præsenti vita exeat, atque ad æterna gaudia pertingat.

EX LIBRO CLEMENTIS.

Melior est sapientia quam vires, et vir prudens magis quam fortis.

Multitudo autem sapientiæ sanitas est orbis terrarum.

Omne aurum in comparatione sapientiæ arena est exigua.

Neminem enim diligit Dominus, nisi eum qui cum sapientia habitat.

ISIDORUS.

Omnis homo qui secundum Deum sapiens est, beatus est.

Beata vita, cognitio Divinitatis; virtus boni operis est.

Virtus boni operis fructus æternitatis est.

Qui secundum sæculum sapiens est, secundum Deum stultus est.

Nullus sapientiam Dei plene recipit, nisi qui se ab omni abstrahere vitiorum cura contendit.

Tunc autem recte Deum cognoscimus, quando eum perfecte scire nos denegamus.

Nullus autem major in culpa est, quam ille qui Deum nescit.

Investigationem veri multorum est quærere, sed paucorum invenire.

Omnis sapientia et scientia ex opinatione consistit.

Melior est autem ex scientia veniens, quam ex opinatione sententia.

Nam illa vera est, ista dubia.

Simplicitatem cum ignavia vocavi stultitiam.

Simplicitatem cum prudentia vocavi sapientiam.

Utile est multa scire, et recte vivere.

Quod si utrumque non valemus, melius est ut bene vivendi studium, quam multa sciendi sequamur.

Non enim pertinet ad beatitudinem consequendam scientia rerum.

Nec est beatum multa scire, sed est magnum beate vivere.

Multi Deum noscunt per scientiam, per actionem autem non venerantur.

Nihil sapientia melius, nihil prudentia dulcius, nihil scientia suavius.

Noxia non vitamus, nisi per sapientiam.

Sapientia dando largior fit, retinendo minoratur.

Larga redundatio est scientia, et dum plus confertur, plus abundatur.

CYPRIANUS.

Quo modo enim sapiens, vel patiens esse potest, qui nec sapientiam, nec patientiam habet?

Sapiens ille est qui humilis et mitis est.

CAPUT XIX.

De iracundia.

CHRISTUS.

Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit judicio (*Matth.* v).

PAULUS.

Sol non occidat super iracundiam vestram (*Ephes.* IV).

Irascimini et nolite peccare.

JACOBUS.

Ira enim viri justitiam Dei non operatur (*Jacob.* I).

SALOMON.

Fatuus statim indicat iram suam (*Prov.* XII).

Qui autem dissimulat injuriam, callidus est (*Prov.* XII).

Inter superbos semper jurgia sunt (*Prov.* III).

Qui autem agunt cuncta cum consilio, reguntur sapientia (*Prov.* XIII).

Responsio mollis frangit iram (*Prov.* XXV).

Sermo durus suscitat furorem (*Ibid.*).

Vir iracundus provocat rixas (*Ibid.*).

Qui sapiens est, mitigat suscitatas (*Prov.* XV).

Ne sis velox ad irascendum, quia ira in sinu stulti requiescit (*Eccles.* VII).

Semper jurgia quærit malus, angelus autem crudelis mittetur contra eum (*Prov.* XVII).

Sicut fremitus leonis, ita ira regis; et quasi ros super terram, ita hilaritas ejus (*Prov.* XIX).

Spiritus viri sustentat imbecillitatem suam, spiritum vero ad irascendum facilem quis poterit sustinere (*Prov.* XVIII)?

Ira non habet misericordiam, nec irrumpens furor.

Impetum concitati spiritus ferre quis poterit (*Prov.* XXVII)?

JESUS SIRACH.

Cum iracundo non facias rixas (*Eccles.* IX).

Cor hominis immutat faciem illius, sive in bonum, sive in malum (*Eccles.* XXXI).

Vestigium cordis boni, et faciem bonam, difficile invenies et cum labore (*Ibid.*).

Non est caput nequius super caput colubri, et non est ira super iram inimici (*Eccles.* XV).

Memorare timoris Dei, et non irascaris proximo (*Eccles.* XXVIII)

Digitized by Google

Secundum enim ligna sylvæ, sic ignis exardescit; A et secundum virtutes hominis, sic iracundia illius erit (*Ibid.*).

Homo iracundus incendit litem

Zelus et iracundia minuunt dies, et ante tempus ad senectutem producunt.

AUGUSTINUS.

Furor incipiens ira est, et fervens in animo indignatio.

Ira est, cujus amaritudo et furor species sunt, quæ furore exstincto desiderat ultionem, et eum quem recepisse putat, vult lædere.

GREGORIUS.

Inde enim diabolus in alterius corde rixæ malum solet immittere, unde alium conspicit ad pietatis B negotium excitari.

In nostro enim bono opere, aliquando cavendum est scandalum proximi, aliquando vero pro nihilo reputandum.

Quantum enim sine peccato possumus, vitare proximorum scandalum debemus.

Si autem de veritate sumitur scandalum, utilius permittitur nasci scandalum quam veritas relinquatur.

HIERONYMUS.

Si te præoccupaverit ira, mitiga illam.

EX LIBRO CLEMENTIS.

Ira illa mala est, ubi mentem turbat, ut rectum consilium perdat.

Illa vero ira quæ malos punit, perturbationem C mentis non infert.

Hæc est enim justa et necessaria iracundia, quæ unusquisque in iis in quibus erravit et perperam gessit, indignatur et semetipsum incusat.

EX VITIS PATRUM.

Oculi iracundi, turbulenti et sanguinei, sunt iracundi cordis nuntii.

Vulpes inhabitat animam quæ memor est malitiæ, et bestiæ cubant in turbulentis corde.

Sicut enim palearum fumus conturbat oculum; sic memoria malitiæ in tempore orationis.

Iracundi oratio abominata thymiamata, et psalmodia iracunda sonus horribilis.

Omnis enim boni impedimentum est tristitia. D

Nimis tristans homo non movet sensum ad divinæ cogitationis intuitum, nec orationem mundam emittet aliquando.

Vincula pedum impedimenta cursoris, et tristitia impedimentum est visioni divinæ: qui vinctus est a tristitia, jam superatus est ab aliis vitiis.

Ventus validissimus non movet turrem, et animam sine ira non movet indignatio.

Aqua movetur per violentias ventorum, et iracundus conturbatur a cogitationibus iracundis.

Qui linguam suam non tenuerit in tempore iræ, nec passionem carnis suæ poterit aliquando retinere.

Sicut Africus ventus in pelago ita furor viri in corde.

CAPUT XX.

De vana gloria.

CHRISTUS.

Attendite ne faciatis justitiam vestram coram hominibus, ut videamini ab eis (*Matth.* VI).

Alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum (*Ibid.*).

PAULUS.

Qui gloriatur, in Domino glorietur (*I Cor.* I).

SALOMON.

Ne glorieris in crastinum, ignorans quid superventura pariat dies (*Prov.* XXVII).

Laudet te alienus, et non os tuum; extraneus, et non labia tua (*Ibid.*).

JESUS SIRACH.

Noli te extollere in faciendo opere tuo (*Eccles.* I).

Nolite quærere ab homine ducatum, neque a rege cathedram honoris (*Eccles.* VII).

Non laudes virum in specie sua, neque spernas hominem in visu suo (*Eccles.* XI).

Non te justifices ante Dominum, quoniam agnitor cordis ipse est (*Eccles.* VII).

In vestitu ne glorieris unquam, nec in die honoris tui extollaris (*Ibid.*).

Ante mortem non laudes hominem quemquam, quoniam in filiis suis agnoscitur vir (*Eccles.* XI).

In vanitate apprehenditur peccator et superbus (*Eccles.* XXIII).

Ante sermonem non laudes virum (*Eccles.* XXVII).

Hæc enim tentatio est hominum (*Ibid.*).

Penes regem noli velle videri sapiens (*Eccles.* VII).

Curam habe de bono nomine, hoc enim magis proderit tibi, quam mille thesauri magni et pretiosi (*Eccles.* XLI).

Bonæ vitæ numerus dierum, bonum autem nomen permanebit in æternum.

HIERONYMUS.

Non quæras gloriam, et non dolebis cum inglorious fueris.

Qui laudari non appetit, nec contumeliam sentit.

Non ideo te bonum æstimes, si bonus prædiceris.

Nemo magis scire potest qui sis, sicut tu qui conscius tibi es.

Quid enim tibi prodest dum malus es, si bonus prædiceris?

Cave ne rumusculis hominum eleveris, ne offensus Deo, populorum laudes comedas.

GREGORIUS.

Sancti non solum gloriam supra modum suum omnino non appetunt, sed etiam hoc ipsum refugiunt quod se habere sciunt.

Tunc veraciter hoc quod agit homo bonum est, quando ei placere concupiscit a quo est.

Qui bonum agere videtur, et per hoc non Deo, sed hominibus placere desiderat, in vanum laborat.

Magnus ergo unusquisque esse studeat, sed tamen aliquo modo esse se nesciat, ne dum si sibi magnitudinem arroganter tribuit, amittat.

Digitized by Google

Bono operi dum laus humana obviat, mentes operantes immutat.

Per hoc quod agimus, laudes exterius non quæramus.

Sic autem sit opus in publico, quatenus in tentatione maneat in occulto.

Qui enim accepta qualibet gratia, vanis suis laudibus nitorem gloriæ offerunt, quasi oleum vendunt.

Impinguat caput oleo peccatoris, cum demulcet mentem favor adulationis.

ISIDORUS.

Qui eleemosynam vanæ gloriæ ex causa impertit, ex virtute vitium facit.

Qui aliquod donum Dei quod meruit, in suam laudem convertit, procul dubio virtutem in vitium transfert.

Non declinat ad dexteram qui non sibi, sed Deo tribuit bona quæ agit.

Inde se nonnulli esse justos confidunt, unde maxime reprobantur.

Amator vanæ gloriæ, unde semper possit laudari, agere non quiescit.

Ille autem debet publicare bonum quod agit, qui perfecta humilitate fundatus, nulla elatione contingitur.

Cum enim causa jactantiæ pauper pascitur, etiam ipsum opus in peccatum convertitur.

Fraudem facimus Deo, quoties de bono opere nostro nosmetipsos, non Deum laudamus.

Prudentissimi autem viri solerter discretio prospicit, ne bonum intemperanter agat, et de virtute in vitium transeat.

EX VITIS PATRUM.

Vana gloria vitium est, sine ratione et omni bono inserit se.

Lapis emissus non pergit ad cœlum, et oratio hominis sibi placentis non ascendit ad cœlum.

Noli applicare secretam abstinentiam, neque ostendas eam quasi in lumine, testibus multis: ut qui videt in absconso Pater, reddat tibi in palam.

Non perdas labores propter humanam gloriam, neque futuram æternam gloriam tradas pro parva et temporali gloria.

Gloria enim humana in pulverem redigitur, et honor ejus exstinguitur super terram.

Gloria autem virtutum glorificat in sæcula.

CAPUT XXI.

De fornicatione.

CHRISTUS.

Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes in manibus vestris (*Luc.* XII).

PETRUS.

Iniqui luxuriantes, oculos habentes plenos adulterio, et incessabili delicto (*I Pet.* II).

PAULUS.

Fugite fornicationem, fratres: omne peccatum quodcunque fecerit homo, extra corpus est; qui autem fornicatur in corpus suum, peccat (*I Cor.* VI).

A Fornicatores enim et adulteros judicabit Deus (*Hebr.* XIII).

SALOMON.

Fovea enim profunda est meretrix, et puteus angustus aliena. Insidiatur in via quasi latro, et quos incautos videt, interficit (*Prov.* XXIII).

JESUS SIRACH.

Non des mulieri potestatem animæ tuæ, nec ingrediatur in virtute tua, et confundaris (*Eccles.* IX).

Virginem non conspicias, ne forte scandalizeris in decore illius (*Ibid.*).

Propter spem mulieris multi perierunt, et ex hac concupiscentia quasi ignis exardescit (*Ibid.*).

Qui se jungit fornicariis, erit nequam (*Eccles.* XIX).

B Post concupiscentias tuas non eas, et a voluntate tua avertere (*Eccles.* XVIII).

Qui tenet mulierem nequam, quasi qui apprehendit scorpionem (*Eccles.* XXVI).

Sicut sol oriens mundo in altissimis Dei, sic mulieris bonæ species in ornamentum domus ejus (*Ibid.*).

Nequitia mulieris immutat faciem ejus, et obcæcavit vultum ejus tanquam ursus (*Eccles.* XXV).

Fornicatio mulieris in excellentia oculorum, et in palpebris illius agnoscitur (*Eccles.* XXVI).

AUGUSTINUS.

Si verum est quod in te vivit, fornicatio in te mortua est.

HIERONYMUS.

C Væ illis qui tunc habuerunt terminum luxuriæ, quando vitæ.

Luxuria inimica Deo, perditio paternæ hæreditatis, vel substantiæ.

Fornicatio non solum conscientiam fornicatoris, sed et corpus maculat inter epulas et illecebras voluptatum.

Etiam ferreas mentes libido domat.

Difficile enim inter delicias servatur pudicitia.

Sine Cerere et Libero friget Venus.

Qui luxuriatur vivus, mortuus est: ergo qui inebriatur mortuus et sepultus est.

GREGORIUS.

Unde satietate venter extenditur, inde aculei libidinis excitantur.

D ISIDORUS.

Fornicatio carnis adulterium est.

Fornicatio animæ servitus idolorum.

Luxuria vero carnis ideo notabilis hominibus est, quoniam statim per se turpis.

Sicut per superbiam mentis itur in prostitutionem corruptæ libidinis, ita per humilitatem mentis salvabitur castitas carnis.

Principaliter his duobus vitiis diabolus humano generi dominatur, id est, superbia mentis et luxuria carnis.

Per hæc enim duo vitia diabolus humanum genus possidet, dum mentem in superbiam erigit, vel per luxuriam carnem corrumpit.

Prima fornicationis oculorum tela sunt, secunda

Digitized by Google

verborum; sed qui non capitur oculis, potest verbis resistere.

Qui delectationem refrenat libidinosæ suggestionis, non transit ad consensum libidinis.

Cito enim resistit operi, qui titillanti consensum non accommodat delectationi.

Si plus oblectat mentem delectatio fornicationis quam amor castitatis, adhuc in homine peccatum regnat.

Certe si amplius delectat pulchritudo intimæ castitatis, jam non regnat peccatum, sed regnat justitia.

Omnis immunda pollutio, fornicatio dicitur: ex delectatione enim fornicandi varia gignuntur flagitia, quibus regnum Dei clauditur, et homo separatur a Deo.

Fornicatio maximi est sceleris, quia per carnis immunditiam templum Dei violat, et tollens membra Christi, facit membra meretricis.

Luxuriosa namque vita carnem cito debilitat, fractamque celeriter ducit ad senectutem.

Omnibus peccatis fornicatio major est, quia fornicatio antecedit mala.

Melius est enim mori quam fornicari, vel libidine maculari.

Libido in infernum hominem mergit.

Libido in Tartarum hominem mittit.

Gravius libido urit quem occisum invenerit.

Corpus enim labore fatigatum minus delectatur flagitio.

Otio enim dedito, cito luxuria subrepit.

Vacans cito luxuria præoccupatur.

CÆSARIUS.

Contra reliqua vitia oportet nos omni virtute resistere: contra libidinem vero non expedit repugnare, sed fugere.

EX VITIS PATRUM.

Castitas gignit abstinentiam, gastrimargia autem mater est incontinentiæ.

Viridis herba prope aquam nascens, et vitium libidinis in visitationibus mulierum.

Magis approxima igni ardenti quam mulieri juveni, cum et ipse sis juvenis.

Nihil enim valet eum mundum esse corpore, qui pollutus est mente.

Non enim æstus hominis declinabit, nisi qui animæ motus ante comprehenderit.

CAPUT XXII.

De perseverantia.

CHRISTUS.

Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit (*Matth.* XXIV).

PAULUS.

Nunc vere liberati a peccato, servi autem facti Deo, habentes fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam (*Rom.* VI).

SALOMON.

Melior est finis orationis quam principium (*Eccles.* VII).

A Sta in testamento tuo, et in illo colloquere, et in opere mandatorum tuorum veterasce (*Eccles.* XI).

HIERONYMUS.

Non quæruntur in Christianis initia, sed finis; quia Paulus male cœpit, sed bene finivit.

Judæ laudantur exordia; sed finis perditionis damnatur.

Cœpisse multorum est, ad culmen venisse paucorum.

GREGORIUS.

Virtus boni operis perseverantia est.

Incassum quippe bonum agitur si ante terminum vitæ deseratur.

Ille bene immolat qui sacrificium boni operis usque in finem debitæ producit actionis.

B ISIDORUS.

Tunc enim placet Deo nostra conversatio, quando bonum quod inchoamus perseverantissime complemus.

Bonum est ergo non cœpisse, sed perfecisse virtus est.

Non inchoantibus præmium promittitur, sed perseverantibus datur.

Semper in vita hominis finis quærendus est: quia non respicit quales antea fuerimus Deus, sed quales circa finem vitæ exstiterimus.

Unumquemque enim Deus de suo fine, non de vita præterita judicat.

CYPRIANUS.

Ex fine enim suo unusquisque aut justificatur,
C aut condemnatur.

CAPUT XXIII.

De securitate.

CHRISTUS.

Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus est (*Matth.* XXIV).

Omnibus dico, vigilate (*Marc.* XIII).

PETRUS.

Estote itaque prudentes, et vigilate in orationibus (*I Petr.* IV).

PAULUS.

Cum enim dixerint homines, Pax et securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus (*I Thess.* V).

HIERONYMUS.

D Cavendum est ne quod in nobis optimum est labatur in vitium.

Ideo nobis Dominus temporis sui celavit adventum, ut penduli ob exspectationis incertum, semper judicem nostrum credamus esse venturum, quem, quando venturus sit, ignoramus.

Omnis vita sapientis meditatio est mortis.

Si qua est præsentis temporis lætitia, ita est agenda, ut nunquam amaritudo sequentis judicii recedat a memoria.

Plerumque enim hostis callidus mentem cum peccato supplantat: et cum de ruina afflictam respicit, securitatis pestiferæ blanditiis seducit.

Qui igitur mente securus est perpetratis iniquitatibus, ipse sibi testis est quia innocens non est.

Digitized by Google

Cumque mens secura redditur in corpore, animus laxatur.

Cum bona, fratres, agitis, semper ad memoriam mala acta revocate.

Ut cum caute culpa agnoscitur, nunquam de bono opere incaute animus lætetur.

Horam vero ultimam Deus noster idcirco voluit nobis esse incognitam, ut semper possit esse suspecta, ut dum illam videre non possumus, ad illam nos sine intermissione præparemus.

ISIDORUS.

Neque justus de sua justitia confidat, neque de Dei misericordia desperet, sed habeat in corde spem pariter et metum: sic speret misericordiam, ut justitiam metuat; sic sit spes indulgentiæ, ut metus affligat.

Quamvis quisque sit justus, nunquam necesse est ut in hac vita sit securus.

Quamvis sanctorum conversatio probabilis sit, incertum tamen hominibus est quo sint fine destinati.

Nulla res de peccato securum faciat, quamvis pœnitentia peccatorum sit propitia, sine metu tamen homo esse non debet: quia pœnitentiæ satisfactio divino tantum pensatur judicio, non humano.

Neque unquam oportet pœnitentem habere de peccatis securitatem.

Nam securitas inducit negligentiam, negligentia autem sæpe incautum facit hominem, et ad vitia transacta reducit.

ISIDORUS.

Incertum namque est uniuscujusque vitæ tempus, et idcirco festinandum est, ne forte subito mors repentina præveniat.

CÆSARIUS.

Quantum sumus securi de præteritis, tantum simus solliciti de futuris.

Omnia enim crimina vel peccata cito ad nos revertuntur, si non quotidie bonis operibus expugnentur.

CAPUT XXIV.

De stultitia.

CHRISTUS.

Omnis qui audit verba mea, et non facit ea, similis est viro stulto (*Matth.* VII).

PAULUS.

Quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes (*I Cor.* I).

Sustinetis enim insipientes, cum sitis ipsi sapientes (*II Cor.* XI).

SALOMON.

Stulti ea quæ sunt sibi noxia cupiunt, et imprudentes odio habuerunt scientiam (*Prov.* I).

Stultus cæditur labiis, stultus labiis verberatur (*Prov.* X).

Os autem stulti confusioni proximum est (*Ibid.*).

Qui stultus est, serviet sapienti (*Prov.* XI).

Homo versutus celat scientiam, cor insipientium provocabit stultitiam (*Prov.* XII).

Qui autem fatuus est, aperit stultitiam suam (*Prov.* XIII).

Cor stultorum dissimile erit (*Prov.* XV).

Stultus pascitur imperitia (*Ibid.*).

Stultitia gaudium stulto (*Ibid.*).

Non decent stultum verba composita, nec principem labium mentiens (*Prov.* XVII).

Expedit magis ursæ occurrere raptis fetibus, quam fatuo confidenti sibi in stultitia sua (*Ibid.*).

Quid prodest habere divitias stulto, cum sapientiam emere non possit (*Ibid.*)?

Homo stultus plaudet manibus, cum spoponderit pro amico suo.

Stultus si tacuerit, putabitur sapiens: et si compresserit labia sua, intelligens (*Ibid.*).

Os stulti, contritio ejus: et labia illius ruina animæ ejus (*Prov.* XVIII).

Stultitia hominis supplantat gressus ejus, et contra Deum fervet animo suo (*Prov.* XIX).

Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis (*Ibid.*).

Quomodo pulchras frustra habet claudus tibias, sic indecens est in ore stultorum parabola (*Ibid.*).

Responde stulto juxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur (*Ibid.*).

Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii, ita qui tribuit insipienti honorem (*Ibid.*).

Si contuderis stultum in pila, quasi ptisanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia ejus (*Prov.* XXVII).

Stultus complicat manus suas (*Eccles.* IV).

In via stultus ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat (*Eccles.* X).

Labia insipientis præcipitabunt eum, initium verborum ejus stultitia et novissimus oris illius error pessimus (*Ibid.*).

JESUS SIRACH.

Homines stulti non apprehendunt sapientiam, et non videbunt illam (*Eccles.* XV).

Stultus acriter improperabit (*Eccles.* XVIII).

A facie verbi parturit fatuus, tanquam gemitus partus infantis (*Eccles.* XIX).

Sagitta infixa femori canis sic verbum in ore fatui (*Ibid.*).

Datus insipientis non erit utilis tibi, oculi enim illius septemplices sunt: exigua dabit et multa improperabit, et apertio oris illius infamatio est (*Eccles.* XX).

Fatuo non erit amicus, et non erit gratia in bonis illius (*Ibid.*).

Qui enim edunt panem fatui, falsæ linguæ sunt (*Ibid.*).

Ex ore fatui reprobabitur parabola, non enim illam dicet in tempore suo (*Ibid.*).

Cor fatui quasi vas confractum, et omnem sapientiam non tenebit narratio (*Eccles.* XXI).

Narratio fatui quasi sarcina in via (*Ibid.*).

Compedes in pedibus, stulto doctrina (*Ibid.*).

Digitized by Google

In ore fatuorum cor illorum, et in corde sapien- A tum os illorum (*Ibid.*).

Confusio patris est de filio indisciplinato (*Eccles.* XXI).

Qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testam.

Cum stulto non multum loquaris, et cum insensato ne abieris (*Ibid.*).

Arenam, et sal et massam ferri, facilius est portare, quam hominem imprudentem, et fatuum, et impium.

Præcordia fatui, quasi rota carri; et quasi axis versatilis, sic cogitatio stulti (*Eccles.* XXXIII).

Melior est homo qui abscondit stultitiam suam, quam qui abscondit sapientiam suam (*Eccles.* XLI).

Labia insipientium narrabunt stultitiam (*Eccl.* XXI).

Verba autem prudentium statera ponderabuntur B (*Ibid.*).

Non communices homini indocto, ne male de progenie tua loquatur (*Eccles.* VIII).

HIERONYMUS.

Stultiloquium enim et scurrilitas vel scyrrum non decent Christianum.

Decet autem sermonem ejus sale esse conditum, ut gratiam apud audientes habeat.

Quidquid enim amens loquitur, vociferatio et clamor est appellandum.

HILARIUS.

Stultus juxta infirmitates suas sentit, et juxta imbecillitatem naturæ suæ sentit.

GREGORIUS.

Sicut nec auris escas, nec guttur verba agnoscit, C ita nec stultus quisque sententiam sapientiæ intelligit.

Fatuum cum sapientibus in prædicatione non suscipies, nec per eum qui implere non valet, illi qui prævalet obsistas.

ISIDORUS.

Nihil stultitia pejus, nihil insipientia deterius, nihil ignavia turpius.

Ignorantia vitiorum nutrix est.

Ignorantia enim, quid sit culpa dignum non sentit.

Insipiens quotidie peccat.

Indoctus enim facile decipitur, stultus in vitium cito delabitur.

CAPUT XXV.

De avaritia.

CHRISTUS.

Cavete ab omni avaritia, quia non in abundantia cujusque vita ejus est, ex his quæ possidet (*Luc.* XII).

PAULUS.

Omnis fornicatio, et immunditia, et avaritia, nec nominentur in vobis (*Ephes.* V)

Omnis fornicator, aut immundus, aut avarus (quod est idolorum servitus), non habet hæreditatem in regno Christi et Dei (*I Cor.* V).

SALOMON.

Conturbat domum suam, qui sectatur avaritiam (*Prov.* XV).

Nullumque est justitiæ in illo corde vestigium, in quo sibi avaritia facit habitaculum.

Qui autem odit munera, vivet (*Eccles.* V).

Avarus non impletur pecunia, et qui amat divitias, fructus non capiat ex eis.

Avaro autem nihil est scelestius, nihil est iniquius quam amare pecuniam: habet enim animam suam venalem.

Multos perdit aurum atque argentum (*Eccles.* VIII).

Non sit porrecta manus tua ad capiendum, et ad dandum collecta.

AUGUSTINUS.

Sicut enim avaritia in infernum ponit, ita jugum Christi in cœlum levare consuevit.

HIERONYMUS.

Avaro tam deest quod habet, quam quod non habet.

Avaritia modum ignorat, et cum omnia devoret, nescit penitus saturari.

Esurit semper et inops est, et cum feralibus dentibus universa mundi regna discerpit, et se adhuc jejunam confitetur.

GREGORIUS.

Impetiginem quoque habet in corpore, quisque avaritia vastatur in mente.

Si autem non possumus relinquere propria, saltem non concupiscamus aliena.

Ad avaritiam cor parentis allicit fecunditas prolis, eo enim ad habitum congregandæ hæreditatis accenditur, quia multis hæredibus fecundatur.

CYPRIANUS.

Avarus vir inferno est similis.

EX VITIS PATRUM.

Qui amat argentum, non videbit scientiam; et qui congregat illud, obscurabitur.

CAPUT XXVI.

De virtutibus.

CHRISTUS.

Nemo qui faciat virtutem in nomine meo, et possit cito male loqui de me (*Marc.* IX).

PAULUS.

Non est enim in sermone regnum Dei, sed in virtute (*I Cor.* IV).

Alii per Spiritum sanctum datur operatio virtutum D (*I Cor.* XII).

Fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei (*I Cor.* II).

SALOMON.

Noli prohibere benefacere eum qui potest, si vales et ipse benefacere (*Prov.* III).

Omni custodia conserva cor tuum, quia ex ipso vita procedit (*Prov.* IV).

HIERONYMUS.

Multæ sunt virtutum species, quæ sectatoribus suis retribuunt regna cœlorum. Unum quidem iter, sed perveniendi multa compendia. Qui perficere studet, etiamsi gradum perfectionis attingat, semper tamen invenit quod crescat, ut per dies singulos seipso melior fiat.

Digitized by Google

Nemo potest et virtutes simul et divitias possidere. A

AUGUSTINUS.

Imitatur virtutem malitia, et zizania confundit frumentum.

AMBROSIUS.

Non potest mens regnum habere virtutum, nisi prius excusserit jugum vitiorum.

GREGORIUS.

Scientia etenim virtus est, humilitas autem custos virtutis.

Sanctus quisque etiam cum perversa mente requiritur, a bonitatis suæ studio non mutatur.

In via Dei socios habere desiderate.

Illæ mentes supernos cives aspiciunt, quæ cum virtutum odoribus ad Deum per sancta desideria proficiscuntur.

Cum vero adhuc in timore quis bona agit, a malo penitus non recessit.

Ex timore frequenter vitium prætermittitur, ex charitate autem virtutes oriuntur, fides, spes, charitas.

Gaudeat in opus bonum, quod unaquæque virtus administrat.

ISIDORUS.

Ad virtutes difficile confugimus, ad vitia sine labore labimur.

Occultæ virtutes pro elatione sunt.

Grandes enim sudores patimur, ut ad cœlum conscendere valeamus.

Sicut paulatim homo a minimis vitiis in maxima proruit, ita gradatim ad ea quæ sunt excelsa consurgit. C

Qui autem virtutes inordinate comprehendere nititur, cito periclitatur.

Hæc est causa in rerum natura, ut quicunque velociter ad perfectum tendunt sine dubio celeriter finiantur.

Prius vitia stirpanda sunt in homine, deinde inserendæ virtutes.

Nam conjungi non potest veritas cum mendacio.

Vis autem virtutes tuas augere, publicare noli.

CYPRIANUS.

Nihil prodest verbis proferre virtutem, et factis destruere veritatem.

CAPUT XXVII.

De vitiis.

CHRISTUS.

Ab intus enim de corde hominum cogitationes malæ procedunt (*Matth.* XV).

Adulteria, fornicationes, homicidia, furta, avaritia, nequitia, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia, omnia hæc mala ab intus procedunt, et coinquinant hominem (*Ibid.*).

PAULUS.

Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus (*Rom.* VI).

SALOMON.

Iniquitates suæ capiunt impium, et funibus peccatorum suorum constringitur (*Prov.* V).

AUGUSTINUS.

Nulla caro exsultat in Deo, quæ vivit in vitiis.

HIERONYMUS.

Non purgantur mala vitiorum, nisi ex comparatione virtutum.

Malo arboris nodo, malus clavus, aut cuneus infigendus est.

Non poterunt in die judicii, aliorum virtutes, aliorum vitia sublevare.

Circumdati enim vitiis, non possunt videre virtutes.

Omne vitium expelle ab anima tua, ut virtutes animæ consequi possis.

Nos vero amore virtutum vitia superemus.

Omnes enim homines vitiis nostris favemus: et B quod propria facimus voluntate, ad naturæ ferimus necessitatem.

ISIDORUS.

Recedens homo a Deo, statim vitiorum traditur potestati.

Ut dum patitur infesta vitia, revertendo, unde cecidit, resipiscat.

Satis delicate se palpant, qui volunt sine labore vitia superare.

Perfecte renuntiat vitio, qui occasionem evitat in perpetrando peccato.

Vitia vero cordis tui revela.

Nonnunquam hominem sua persequuntur, quia nimirum qui prius volendo ea sibi fecit socia, postea sentit etiam nolens stimulosa dupliciter.

Est autem criminis reus, qui et admittit scelera per voluntatem et defendit ea per contumaciæ tumorem.

Invicem sibi succrescunt vitia, ut dum unum abierit, succedat aliud.

Aliquando utiliter peccat in minimis vitiis, ut major ac utilius caveantur.

Veraciter enim sanantur vitia, quæ vitia virtutibus, non vitiis, excluduntur.

CÆSARIUS.

Vitia enim nostra hostes nostri sunt.

IN VITIS PATRUM.

Sicut pinguis terra germinat quod absconsum est in ea, sic et caro pinguis producit vitium.

D

CAPUT XVIII.

De ebrietate.

CHRISTUS.

Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra crapula vel ebrietate, et curis hujus vitæ (*Luc.* XXI).

PAULUS.

Nolite inebriari vino, in quo est luxuria (*Ephes.* V).

SALOMON.

Luxuriosa res vinum, et tumultuosa ebrietas: quicunque in his delectatur, non erit sapiens (*Prov.* XX).

Nec intuearis vinum quando flavescit, et cum splenduerit in vitro color ejus: ingreditur blande, sed in novissimo mordebit ut coluber, et sicut regulus venena diffundit (*Prov.* XXIII).

Digitized by Google

Nullum secretum est ubi regnat ebrietas.

JESUS SIRACH.

Operarius ebriosus non locupletabitur, et qui spernit modica, paulatim decidit (*Eccles.* XIX).

Vinum et mulieres apostatare faciunt sapientes, et arguunt sensatos (*Ibid.*).

Sufficiens est homini erudito vinum exiguum, in dormiendo non laborabis ab illo, nec senties dolorem (*Eccles.* XXXI).

Diligentes vinum noli provocare, multos enim exterminat vinum (*Ibid*).

Amaritudo animæ, vinum multum potatum (*Ibid.*).

Æqua vita hominibus, vinum in sobrietate (*Ibid.*).

Si bibas illud moderate, sobrius eris.

Vinum in jocunditatem creatum est, non in ebrietatem (*Ibid.*).

Vinum moderate potatum sanitas est corporis et animæ (*Ibid.*).

Vinum multum potatum irritationem et iram, et ruinas multas facit (*Ibid.*).

Sicut ignis probat ferrum durum, sic vinum corda arguet (*Ibid.*).

HIERONYMUS.

Ubicunque saturitas atque ebrietas fuerit, ibi libido dominatur.

Religiosus nunquam vino redoleat, ne audiat illud Philosophi : Hoc non est osculum porrigere, sed propinare.

Quidquid inebriat, et statum mentis evertit, similiter fugiamus ut vinum.

Ventrem distentum cibo, et vino et potionibus irrigatum, voluptas genitalium sequitur.

Quidquid est seminalium voluptatum, est venenum potatum.

AMBROSIUS.

Infirmum stomachum moderatus cibus et vinum confortat, ebrietas autem corpus debilitat.

Plerosque enim gula et abundantia vini turpiter in luxuriam seducunt.

Vinum quippe non reputatur in usu, sed condemnatur in excessu.

ISIDORUS.

Ebrietas autem perturbationem gignit mentis, furorem cordis, flammam libidinis.

Ebrietas autem ita mentem alienat, ut ubi sit nesciat : unde etiam malum non sentitur quod ebrietate committitur.

Plerisque laus est multum bibere, et non inebriari. Audiant hi adversum se dicentem prophetam : *Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem.*

Non solum ex vino inebriantur homines, sed etiam ex cæteris potandi generibus quæ vario modo conficiuntur.

BASILIUS.

Sicut enim piscis se præparat ut glutiat escam, ita et ebriosus in vino suscipit inimicum.

Vinum enim Dominus nobis ad lætitiam cordis, non ad ebrietatem donavit.

A Plurimi namque homines per vinum maximam debilitatem contraxerunt, nec potuerunt consequi pristinam firmitatem, quia non temperaverunt gulæ ardorem.

Ebriosus putat se aliquid optimum habere, cum fuerit in præcipitia devolutus.

In omnibus te exhibe sobrium vitæ, sobrietas in omnibus exhibeatur Deo.

CAPUT XXIX.

De decimis.

CHRISTUS.

Omnem decimam vestram distribuite, inferte omnem decimam in horreo meo, ut sit cibus in domo mea, et probate me in his, dicit Dominus (*Malach.* III).
B

PAULUS.

De filiis Levi sacerdotium accipientes, mandatum habent decimas sumere a populo, secundum legem, id est a fratribus suis (*Hebr.* VII).

Hilarem datorem diligit Deus (*II Cor.* I).

SALOMON.

Alii dividunt propria, et ditiores fiunt (*Prov.* XI).

Alii rapiunt non sua, et semper in egestate sunt (*Ibid.*).

JESUS SIRACH.

In omni dato hilarem fac vultum, et in exsultatione sanctifica decimas (*Eccles.* XXV).

Da Altissimo secundum datum ejus, et in bono
C oculo adinventionem facito manuum tuarum : quoniam Dominus Deus noster retribuens est, et septies tantum reddet tibi (*Ibid.*).

AUGUSTINUS.

Decimæ enim tributa sunt egentium animarum : quod si decimas dederitis, non solum abundantiam fructuum recipietis, sed etiam sanitatem corporis consequemini.

Non eget Dominus Deus, non præmium postulat, sed honorem.

Deus enim noster qui dignatus est totum dare, decimam a nobis dignatur repetere, non sibi, sed nobis sine dubio profuturam. Unde propheta dicit : Primitias aræ et vineæ torcularis tui non tardabis offerre mihi (*Exod.* XXII, *Ezech.* XLIV).

D Si tardius dare peccatum est, quanto magis est non dedisse ?

De militia, de negotio, de artificio, redde decimas.

Cum enim decimas dando, et ex terrenis cœlestia possis promereri, quare per avaritiam duplici te benedictione defraudas ?

Hæc est enim Domini justissima consuetudo, ut si tu illi decimam non dederis, tu ad decimam revoceris.

Dabis impio militi quod non vis dare sacerdoti.

Benefacere Deus semper paratus est, sed hominum malitia prohibetur.

Decimæ enim ex debito requirantur, et qui eas dare noluerit, res alienas invasit.

Digitized by Google

Et quanti pauperes in locis ubi ipse habitat, illo decimam non dante, fame mortui fuerint, tantorum homicidiorum reus ante tribunal æterni judicis apparebit, quia rem a Deo pauperibus delegatam suis usibus reservavit.

Qui ergo sibi aut præmium comparare, aut peccatorum desiderat indulgentiam promereri, reddat decimas Deo.

Unusquisque Christianus, et omnis ordo catholicorum etiam de novem partibus studeat eleemosynam dare.

CAPUT XXX.

De cupiditate.

CHRISTUS.

Quam difficile est confidentes in pecuniis in regnum Dei introire : difficile qui pecunias habet, in regnum Dei introibit (*Marc.* x).

PAULUS.

Radix omnium malorum est cupiditas : quam quidam appetentes, erraverunt a fide, et inseruerunt se doloribus multis (*I Tim.* vi).

SALOMON.

Semitæ omnis avari animas possidentium rapiunt (*Prov.* i).

Aquæ furtivæ dulciores sunt, et panis absconditus suavior (*Prov.* ix).

Statera dolosa abominatio est apud Deum, et pondus æquum voluntas ejus (*Prov.* xi).

Suavis homini panis mendacii, postea implebitur os ejus calculo (*Prov.* xx).

JESUS SIRACH.

Viro cupido et tenaci, sine ratione est substantia (*Eccle.* xiv).

Insatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis, non satiabitur, donec consumat arefaciens animam suam (*Ibid.*).

Qui ædificat domum impendiis alienis, quasi qui colligit lapides suos in hieme (*Eccle.* xxi).

Multi dati sunt in auri casus, et facta est in specie illius perditio illorum.

AMBROSIUS.

Porro cupiditas atque superbia, in tantum unum est malum, ut nec superbus sine cupiditate, nec sine superbia possit cupidus inveniri.

ISIDORUS.

Gravi enim dolore amittuntur, quæ cum magno amore habentur.

Minus autem amittendo dolemus, quod minus possidendo diligimus.

Gloriam temporalem sequentes, etsi nitidi sunt foris fulgore potentiæ, intus tamen vacui sunt elatione superbiæ.

Qui in appetendis honoribus sæculi, aut prosperitatibus mundi instanter desudat laborare, hic et in futuro vacuus invenietur a requie.

Nemo potest spiritualia bella suscipere, nisi prius carnis edomaverit cupiditates.

Non potest ad contemplandum Deum mens esse libera, cum desideriis hujus mundi et cupiditatibus inhiat.

Neque enim poterit alta conspicere oculus quem pulvis claudit.

Omni peccato pejor est avaritia, et amor pecuniarum.

Cupiditas omnium criminum mater est. Ergo si succiditur mater criminum, non pullulant cæteræ soboles peccatorum.

Nunquam satiari novit cupiditas, semper avarus eget ; quantumque magis acquirit, tantum amplius quærit.

Plurimi potentes tanta cupiditatis rabie inflammantur, ut de confinibus suis pauperes excludant.

Non est mirum quod morientes in inferni ignibus deportentur, si viventes flammam cupiditatis suæ minime exstinxerunt.

Qui desiderio cupiditatis æstuant, flatu diabolicæ inspirationis uruntur.

EUSEBIUS.

Pecuniæ cupiditas populorum corda mortalium superat, etiam fraternam necessitatem violat.

EX VITIS PATRUM.

Nihil prodest pecuniam non habere, si voluntas fuerit possidendi.

Tantum habeamus, quantum necessitas poscit, non quantum cupiditas concupiscit.

Nihil prodest ei nuditas cui inest cupiditas.

CAPUT XXXI.

De disciplina.

JOANNES.

Ego quos amo, castigo et arguo (*Apoc.* iii; *Hebr.* xii).

PAULUS.

Omnis autem disciplina in præsenti videtur non esse gaudii, sed mœroris : postea fructum pacatissimum exercitatis per eam reddit justitiæ (*Hebr.* xii).

SALOMON.

Audi, fili mi, disciplinam patris tui, et non dimittas legem matris tuæ, ut addatur gratia capiti tuo, et torques collo tuo (*Prov.* i).

Tene disciplinam, ne dimittas eam : custodi illam, quia ipsa est vita tua (*Prov.* iv).

Accipite disciplinam, et nolite abjicere eam.

Noli ergo arguere derisorem, ne oderit te (*Prov.* ix).

Argue sapientem, et amabit te (*Ibid.*).

Qui diligit disciplinam, diligit scientiam (*Prov.* xii).

Qui autem odit increpationem, insipiens est (*Ibid.*).

Via vitæ custodienti disciplinam (*Prov.* x).

Qui autem increpationes reliquerit, errat (*Ibid.*).

Egestas et ignominia ei qui deserit disciplinam (*Prov.* xiii).

Qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur (*Ibid.*).

Stultus irridet disciplinam patris sui : qui autem custodit increpationes, astutior fiet (*Prov.* xv).

Qui increpationes odit, morietur (*Prov.* xv).

Digitized by Google

Plus proficit una correctio apud prudentem, quam A centum plagæ apud stultum (*Prov.* XVII).

JESUS SIRACH.

Vir prudens et disciplinatus non murmurabit correptus (*Eccle.* X).

Priusquam interroges, ne vituperes quemquam : et cum interrogaveris, corripe juste (*Eccle.* XI).

Qui odit correptionem, minuetur vita (*Eccle.* XIX).

Corripe amicum, sæpe enim fit commissio, et non omni verbo credas (*Ibid.*).

Est correptio mendax in ira contumeliosi (*Ibid.*).

Corripe proximum antequam commineris, et da locum timori Altissimi (*Ibid.*).

Peccator homo devitat correptionem (*Eccle.* XXXII).

Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris (*Eccle.* XXI).

Nam qui timet Deum, convertetur ad cor suum (*Ibid.*).

AMBROSIUS.

Leniter castigatus exhibet reverentiam castiganti : aspera autem increpatione offensus, nec increpationem recipit, nec salutem.

Sustenta æquanimiter, ut infirmos, quos emendare non potueris, castigatos.

Blanda pietate portandi sunt qui increpari pro sua infirmitate non possunt.

Pro diversitate peccantium, alii portandi, alii castigandi sunt, quia modus diversus est peccatorum.

Tunc enim protervos melius corrigimus, cum ea quæ bene egisse se credunt mala demonstravimus.

GREGORIUS.

Sunt nonnulli qui increpationis verba audiunt, et ad pœnitentiam redire contendunt, quia pœnæ terrent quos alioquin præmia non invitant.

Audiat de regno quod amet, audiat de supplicio unusquisque quod timeat : ut si amor ad regnum non trahat, timor invitet.

ISIDORUS.

Salubriter accipiunt justi, quoties de suis excessibus arguuntur.

Plerumque mali, similes sibi in malo, defendunt.

Qui per blanda verba castigatus non corrigitur, acrius necesse est ut arguatur.

Cum dolore enim abscindenda sunt quæ leniter sanari non possunt.

Quia admonitus secreto, corrigi de peccato negligit, publice arguendus est, ut vulnus quod occulte sanari nescit, manifeste debeat emendari.

Palam sunt arguendi qui palam nocent, ut dum aperta objurgatione sanantur, hi qui eos imitando deliquerunt, corrigantur.

Dum unus corripitur, plurimi emendantur.

Melius est ut pro multorum salvatione unus condemnetur, quam pro unius licentia multi periclitentur.

CAPUT XXXII.

De fide.

CHRISTUS.

Omnia possibilia sunt credenti (*Marc.* IX).

Habete fidem Dei (*Marc.* XI).

Qui non hæsitaverit in corde suo, sed crediderit quia quodcunque dixerit fiat, fiet ei (*Ibid.*).

Qui credit in Filium Dei, habet vitam æternam (*Joan.* III).

Qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum (*Ibid.*).

JACOBUS.

Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat?

Nunquid poterit fides salvare eum (*Ibid.*)?

Fides sine operibus otiosa est (*Ibid.*).

Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita fides sine operibus mortua est (*Ibid.*).

PAULUS.

B Virtus enim Dei est, in salutem omni credenti (*Rom.* IV).

Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham (*Gal.* III).

In omnibus sumentes scutum fidei, et galeam salutis accipite, et gladium spiritus, quod est verbum Dei (*Ephes.* VI).

Sine fide impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, et inquirentibus se remunerator sit (*Hebr.* XI).

SALOMON.

Fidem posside cum proximo in paupertate illius, ut et in bonis illius læteris (*Eccle.* XXII).

AUGUSTINUS.

Si enim justus est qui ex fide vivit, iniquus est qui C non habet fidem.

Homini fideli, totus mundus divitiæ; infideli autem nec ad modicum divitiæ sunt.

Fidelibus nox in diem mutatur; infidelibus autem etiam ipsa lux tenebræ fit : usque adeo prævalet fides, ut homines super mare pedibus faciat ambulare.

Magna est fides, sed nihil prodest, si non habuerit charitatem.

HIERONYMUS.

Quid prodest si impie agens Deum voce invocas quem operibus negas?

Deus in bonis operibus fidelium non tantum considerat oblationis magnitudinem, quantum fidei veD ritatem.

GREGORIUS.

Ille enim vere credit qui exercet operando quod credit : per fidem namque ab omnipotenti Deo cognoscimur.

Quid prodest si eidem Redemptori nostro per fidem jungimur, si ab eo moribus disjungamur?

ISIDORUS.

Beatus est autem qui et recte credendo bene vivit, et bene vivendo fidem rectam custodit.

Christianus enim malus, dum secundum Evangelii doctrinam non vivit, etiam ipsam fidem quam verbo colit, oborta tentatione facile perdit.

Deus si creditur, merito invocatur et quæritur; ac per hoc tunc perfecte laudatur, quando et creditur.

Digitized by Google

Fides nequaquam vi extorquetur, sed ratione atque exemplis suadetur in corde.

Respicit Deus fidem, ubi se non possunt homines excusare : fides enim quæ corde retinetur confessione oris ad salutem profertur.

Multi fidem Christi ex corde non amant, sed humano terrore, eamdem per hypocrisim tenere se simulant : et qui esse non possunt aperte mali, per terrorem ficte noscuntur boni.

CAPUT XXXIII.

De spe.

PAULUS.

Nos ipsi primitias spiritus habentes, exspectamus redemptionem : spe enim salvi facti sumus (*Rom.* VIII).

Spes autem quæ videtur, non est spes (*Ibid.*).

Nam quod videt quis, quid sperat (*Ibid.*)?

Si autem quod non videmus speramus, per patientiam exspectamus (*Ibid.*).

JACOBUS.

Qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui a vento movetur et circumfertur (*Jacob.* I).

SALOMON.

Exspectatio justorum, lætitia : spes impiorum peribit (*Prov.* X).

Spes quæ differtur, affligit animam (*Prov.* XIII).

ORIGENES.

Neque salus esse cuiquam potest. nisi prius sibi propitium faciat Dominum.

ISIDORUS

Qui male agere non desistunt, vana spe indulgentiam de Dei pietate requirunt, quam recte quærerent, si ab actione prava cessarent.

Metuendum valde est ut neque per spem veniæ, quam promittit Deus, perseveranter peccemus; neque quia juste peccata distringit, veniam desperemus : sed, utroque periculo evitato, et a malo declinemus, et de pietate Dei veniam speremus.

Omnis quippe justus spe et formidine nitet; quia nunc illum ad gaudium spes erigit, nunc ad formidinem terror gehennæ adducit.

Qui enim veniam de peccato desperat, plus de desperatione quam de commisso scelere se damnat.

Desperatio auget peccatum.

Desperatio pejor est omni peccato.

Corrige igitur teipsum, et indulgentiæ habeto spem.

Nulla tam gravis est culpa, quæ non habeat veniam.

Nulla te securitas deceptum a pœnitentiæ intentione suspendat.

Incessanter in corde tuo spes et formido consistant, pariter sint in te timor atque fiducia.

CAPUT XXXIV.

De gratia.

CHRISTUS.

Gratis accepistis, gratis date (*Matth.* X).

Gratia et veritas per Jesum Christum facta est (*Joan.* I).

PAULUS.

Ubi autem abundavit peccatum, superabundavit gratia : ut sicut regnavit peccatum in mortem, ita et gratia regnet per justitiam in vitam æternam (*Rom.* V)

Stipendia enim peccati, mors ; gratia autem Dei, vita æterna (*Rom.* VI).

Unicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi (*Ephes.* IV).

SALOMON.

Qui bonus est, a Domino hauriet gratiam (*Prov.* XII).

Oculi tui vias Domini custodiant, ut addatur gratia capiti tuo.

Gratia datur in conspectu omnis viventis.

Est datus, cui non est utilis; et est datus, cui retributio duplex est.

GREGORIUS.

Dominus qui talenta contulit, rationem positurus redit : quia is qui nunc pie spiritalia dona tribuit, districte in judicio merita exquiret.

Bonum quod in tranquillitate sumitur, in tribulatione manifestatur.

Sunt namque nonnulli qui donum intelligentiæ perceperunt, sed sola quæ carnis sunt, sapiunt.

ISIDORUS.

Interdum peccantibus nobis, sua Deus dona retrahit, ut ad spem divinæ propitiationis mens humana consurgat.

Ab illo enim nobis omnia bona, gratia præveniente, donantur.

Profectus hominis donum Dei est, nec a se potest quisquam, sed a Domino corrigi. Non enim quidquam boni habet proprium homo, cujus via non est ejus.

Cum quisque aliquod donum Dei accipit, non appetat amplius quam quod meruit, ne dum alterius membri officium arripere tentat, id quod meruit perdat.

Conturbat enim corporis ordinem totum, qui non suo contentus officio subripit alienum.

Quod enim sapientes sumus, quod divites, quod potentes existimus, non alterius, sed potius divino munere sumus.

Utamur ergo optime divinis beneficiis, quatenus et Deum non pœniteat dedisse, et nobis accepisse sit utile.

In divisione bonorum diversi percipiunt diversa Dei munera, non tamen conceduntur uni omnia, ut sit pro utilitatis studio, quod alter admiretur in altero. Item dicit : Munera gratiarum alia isti, alia vero donantur illi, nec dantur ita habere uni, ut non egeat alterius.

Auferre Deus dicitur homini donum quod homo non habuit, id est, quod accipere non meruit.

EUSEBIUS.

Sicut gratia gratis accipitur a Deo, ita gratis eadem ministretur.

CAPUT XXXV.

De discordia.

CHRISTUS.

Omne regnum divisum contra se desolabitur : et

Digitized by Google

omnis civitas vel domus divisa contra se non stabit (*Matth.* XII et *Luc.* XI).

Necesse est enim ut veniant scandala (*Matth.* X).

Verumtamen væ homini illi per quem scandalum venit (*Ibid.*).

PAULUS.

Omnia quidem munda sunt, sed malum est homini qui per offendiculum manducat (*Rom.* XIV).

In pace autem vocavit nos Deus (*I Cor.* VII).

Non enim dissensionis est Deus, sed pacis (*I Cor.* XIV).

Pax fratribus, et charitas cum fide, a Deo Patre et Domino Jesu Christo (*Rom.* I et *Apoc.* I).

SALOMON.

Abominatio est Domino labia mendacia : qui autem fideliter agunt, placent Deo (*Prov.* XII).

Vir iracundus provocat rixas : qui patiens est, mitigat suscitatas (*Prov.* XV).

Homo perversus suscitat lites, et verbosus separat principes (*Prov.* XVI).

Semper jurgia quærit malus, angelus autem crudelis mittetur contra eum (*Prov.* XVII).

GREGORIUS.

Deus quippe in unitate est, et illi ejus gratiam habere merentur qui se ab invicem per sectarum scandalum non dividunt. Munus enim non accipitur, nisi ante discordia ab animo pellatur.

Quam gravis est culpa discordiæ, pro qua nec munus accipitur.

Quidquid enim protervus vel indignus amicus protulerit, objurgantis furor est, non dilectio correctionis.

Quale jam est misericordiæ sacrificium, quod cum discordia proximi offertur?

CAPUT XXXVI.

De juramento.

CHRISTUS.

Audistis quia dictum est antiquis : Non pejerabis (*Matth.* V).

Reddes autem Domino juramenta tua (*Ibid.*).

Ego autem dico vobis, non jurare omnino, neque per cœlum, neque per terram (*Ibid.*).

Sit autem sermo vester : Est est, Non non (*Matth.* V).

Quod autem his abundantius est, a malo est (*Ibid.*).

Qui jurat in cœlo, jurat in throno Dei, et in eo qui sedet super eum (*Matth.* XXIII).

PAULUS.

Homines enim per majorem sui jurant, et omnis controversiæ eorum finis ad confirmationem juramentum est (*Hebr.* VI).

SALOMON.

Qui autem mentitur testis est fraudulentus (*Prov.* XII).

Jurationi non assuescat os tuum (*Eccles.* XXIII).

Vir multum jurans replebitur iniquitate, et non discedit a domo illius plaga (*Ibid.*).

Si in vacuum juraverit vir, non justificabitur (*Ibid.*).

Indisciplinatæ loquelæ non assuescas os tuum : est enim in illa verbum peccati (*Ibid.*).

ISIDORUS.

Sicut mentiri non potest qui non loquitur, sic perjurare non poterit qui non appetit jurare.

Non est contra Dei præceptum jurare, sed dum usum jurandi facimus perjurii crimen incurrimus.

Nunquam ergo juret, qui perjurare timet.

Multi ut fallant perjurant, ut per fidem sacramenti fidem faciant verbi, sicque fallendo, dum perjurant et mentiuntur, homines decipiunt.

Interdum et falsis lacrymis seducti, decipimur : et credimus dum plorant, quibus credendum non erat.

Plerumque sine juramento loqui disponimus, sed incredulitate eorum qui non credunt quod dicimus jurare compellimur.

Talique necessitate jurandi consuetudinem facimus.

Sunt multi ad credendum pigri, qui non moventur ad fidem verbi.

Graviter autem delinquunt, qui sibi loquentes jurare cogunt.

Quacunque arte verborum quis juret, Deus tamen, qui conscientiæ testis est, ita hoc accipit, sicut ille cui juratur, intelligit.

Dupliciter autem reus fit, qui et Dei nomen in vanum assumit, et proximum dolo capit.

Non est observandum juramentum, cum malum incaute promittitur : veluti si quispiam adulteræ perpetim cum ea permanendi fidem polliceatur. Tolerabilius est enim non implere sacramentum, quam permanere in stupri flagitio.

CAPUT XXXVII.

De cogitationibus.

CHRISTUS.

Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (*Matth.* V).

Ab intus enim de corde hominum cogitationes malæ procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, furta, avaritiæ, nequitiæ, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia (*Marc.* VII).

Omnia hæc mala ab intus procedunt, et coinquinant hominem.

PETRUS.

Charissimi, obsecro vos, tanquam advenas et peregrinos, abstinere vos a carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam (*I Petr.* II).

PAULUS.

Charitas non cogitat malum, non gaudet super iniquitatem, congaudet autem veritati (*I Cor.* XIII).

Caro et sanguis regnum Dei non possidebunt (*I Cor.* XV).

Charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus, perficientes sanctificationem in timore spiritus.

Dico autem spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis (*Gal.* V).

SALOMON.

Qui autem confidit in cogitationibus suis, impie agit (*Prov.* XII).

Cogitationes justorum, judicia : consilia impiorum fraudulenta (*Ibid.*).

Digitized by Google

Dolus in corde cogitantium mala (*Ibid.*).

Abominatio est a Domino cogitatio mala (*Prov.* XV).

Revela Domino opera tua, et dirigentur cogitationes tuæ (*Prov.* XVI).

Qui attonitis oculis cogitat prava, mordens labia sua perficit malum (*Prov.* XVII).

Non præterit Dominum omnis cogitatus, et non abscondit se ab eo ullus sermo (*Eccle.* XLII).

In cogitationibus enim impii interrogatio erit (*Sap.* I).

Impii autem secundum quæ cogitaverunt, correptionem habebunt (*Sap.* III).

Corpus autem quod corrumpitur, aggravat animam: et deprimit terrena habitatio sensum multa cogitantem (*Sap.* IX).

Non est cogitatus impiorum prudentia.

Qui minoratur corde, cogitat inania, et vir imprudens et errans cogitat stultitiam (*Eccl.* XVI).

Ante tempus ad senectutem ducit cogitatus.

AUGUSTINUS.

Nemo potest a diabolo decipi, nisi qui præbere voluerit suæ voluntatis assensum.

HIERONYMUS.

Potestas quippe diaboli, non in temeritate illius atque jactantia, sed in tua est voluntate.

Diabolus per ea quæ patere videt, aut certe non firmiter clausa, quærit irrumpere, et ad ipsam arcem cordis et animæ pervenire.

Sola pietatis causa est, ubi carnis nulla notitia est.

Non sinas cogitationes malas in corde tuo crescere.

HILARIUS.

Non omnes cogitationes nostræ malæ per diaboli instigationem excitantur, sed aliquoties et nostro nutu emergunt: bonæ autem cogitationes semper a Deo sunt.

GREGORIUS.

Sicut capite reguntur membra, ita cogitationes mente disponuntur.

Dum enim in cogitatione voluntas non reprimitur, etiam in agnitione dominatur.

Omnia enim corda scrutatur Dominus, et universas mentium cogitationes intelligit.

Maligni quippe spiritus undique animam angustant, quando ei non solum operis, verum etiam cogitationis, atque insuper locutionis iniquitates replicant.

Tunc enim in capite oculos habemus, cum vitam Redemptoris nostri tacita cogitatione conspicimus.

Quid prodest quod contra hostium insidias tota civitas custoditur, si unum foramen apertum relinquatur, unde ab hostibus intretur?

Omne enim quod subtiliter cogitamus, quasi mente coquimus.

Quia ergo in pace subigere carnis desideria nolumus, quomodo in bello pro Deo ipsam carnem daremus?

Mens nostra a carnali delectatione abigenda est, et a carnis cura necessaria abscindenda non est?

ISIDORUS.

Bipertita est causa peccandi, id est, operis et cogitationis: quorum unum dicitur iniquitas, quod opere geritur; aliud injustitia, quod cogitatione admittitur.

Prius autem actio resecanda est, postea cogitatio.

Prius prava opera, postmodum desideria.

Vicissim enim et a cogitatione opera procedunt, et ab opere cogitatio nascitur.

Quamvis ab opere malo quisque vacet, pro solius tamen pravæ cogitationis malitia non erit innocens.

Non enim solum factis, sed et cogitationibus delinquimus, si eis illicite occurrentibus delectemur.

Non est timendum, si bona et mala in cogitationem veniant: sed magis gloriandum est, si mens mala a bonis intellectu rationis discernat.

Nihil juvat quod inter bonum et malum sensu prudentiori discernimus, nisi opere aut mala cogitata caveamus, aut bona intellecta faciamus.

In ipso cogitationis initio resiste, et evades cætera.

Si separaveris cogitationes a corde, non prorumpent in opera.

Si cogitationibus non consenseris, operi cito resistes.

Non enim potest corpus corrumpi, nisi prius corruptus sit animus.

Nihil potest caro facere, nisi quod voluerit animus.

Munda enim a cogitatione animum, et caro non peccabit: melius est ut vites vitium quam ut emendes.

EX LIBRO CLEMENTIS.

Diabolus enim, nisi quis voluntatibus ejus se sponte subdiderit, potestatem adversus hominem non habebit.

EX VITIS PATRUM.

Sicut ignis tepefacit ceram, ita et vigiliæ bonæ cogitationes pessimas.

CAPUT XXXVIII.

De mendacio.

CHRISTUS.

Non falsum testimonium dices (*Matth.* XIX, et *Exod.* XX).

PAULUS.

Deponentes omne mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo (*Ephes.* IV).

Nolite mentiri invicem, exspoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, et induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem Dei secundum imaginem ejus qui creavit eum (*Colos.* III).

SALOMON.

Qui autem mentitur, testis est fraudulentus (*Prov.* XII).

Qui autem testis est repentinus, concinnat linguam mendacii (*Ibid.*).

Abominatio est Domino labia mendacia (*Ibid.*).

Qui autem fideliter agunt, placent illi (*Prov.* XIV).

Liberat animam testis fidelis; profert mendacia versipellis (*Ibid.*).

Digitized by Google

Testis fidelis non mentietur, profert mendacia testis dolosus. (*Ibid.*).

JESUS SIRACH.

Non accipias adversus animam tuam mendacium (*Eccles.* II).

Noli amare mendacium adversus fratrem tuum, neque in amicum similiter facias (*Eccles.* VII).

Noli velle mentiri omne mendacium : assiduitas enim illius non est bona (*Ibid.*).

Responsum obscurum in vacuum non ibit, os autem quod mentitur occidit animam (*Sap.* I).

HIERONYMUS.

Mendaces faciunt ut nec vera dicentibus credatur.

ISIDORUS.

Sæpe vera præmittit qui falsa dicturus est, ut cum primum acquisierit fidem, ad reliqua mendacia audientes credulos faciat.

Multis videntur vera esse quæ falsa sunt, et ideo non ex Deo, sed ex suo mendacio loquuntur.

Plerumque a veritate incipit qui falsa contingit.

Latent sæpe venena circumdata melle verborum : et tandiu deceptor veritatem simulat, quousque fallendo decipiat.

Summopere cavendum est omne mendacium : omne quoque genus mendacii magnopere fuge.

Omne quod a veritate discordat, iniquitas est.

Esto in verbo verax, neminem mendacio fallas.

Non aliud loquaris, aliudque facias.

Non aliud dicas, et aliud in animo teneas.

Assiduitas jurandi perjurii consuetudinem facit.

Sine consideratione vero non promittas.

Quod non potes facere, non pollicearis.

Multum reus eris, si non reddas quod noveris.

Veritas angulos non habet, nec quærit usuras.

Quod incaute vovisti, non facias; impia est promissio quæ scelere adimpletur.

CAPUT XXXIX.

De monachis.

MOSES.

Cum voveris votum Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus (*Deut.* XIII, *Eccles.* V).

PAULUS.

Omnis enim qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet (*I Cor.* IX).

Et ille quidem, ut corruptibilem coronam accipiat, nos autem incorruptam (*II Tim.* II).

Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat cui se probavit (*Ibid.*).

SALOMON.

Semita justorum declinat mala : custos autem animæ suæ servat viam suam (*Prov.* XVI).

HIERONYMUS.

Nunquam de ore monachi turpis aut lascivus sermo egrediatur.

His enim signis libidinosus animus ostenditur, et per exteriorem hominem interioris hominis vitia demonstrantur.

Monachus non desideret urbium frequentiam, quia de singularitate censetur.

A Monachus sit vigil sensu, ne vanis cogitationibus polluatur.

Amet scientiam Scripturarum, et carnis vitia non amabit.

Episcopi imitantur apostolos, et monachi perfectos Patres : ut quorum honorem possident, habere nitantur et meritum.

Monachus habeat simplicitatem columbæ, nec cuiquam machinetur dolos.

Habeat et serpentis astutiam, ne aliorum supplantetur insidiis.

Monachus teneat humilitatem veram.

Monachus qui Christum desiderat, nihil aliud indagat, sed est ei cella pro paradiso, varia Scripturarum dona discerpit, his utitur deliciis, harum B fruitur amplexu.

Hic verus est monachus qui aurum contemnit, et Scripturas sectatur; et cum in paupertatem incidit, ornatior instat ornatu.

Monachis specialis expetenda est solitudo, ex urbe habitatio facienda.

Non quæras in monacho gloriæ nitorem, sed animi pietatem.

Quidquid in monachos dicitur, redundat in clericos.

Adversum nos loquaces, pro se muti.

Monachus cum corpore clausa cellula lateat, lingua per orbem non discurrat.

GREGORIUS.

C Ipsi dispensationibus terrenis inserviant, quos dona spiritualia non exornant.

Qui penetrare ad intima nequeunt, saltem necessaria foris operentur.

Monachus qui intra possessionem quærit, monachus non est.

ISIDORUS.

Tunc se quisque monachum judicet, cum se minimum existimaverit cunctis.

BASILIUS.

Cœleste enim donum accipit monachus qui terrenos actus a semetipso projicit, nec implicat se negotiis sæcularibus militans Deo.

EX VITIS PATRUM.

Monachus enim non solum propterea dicitur quia D uxorem non habet, sed religioni Dei, et servitio ipsius mancipatus est : cura illi est quemadmodum sæculo non placeat, quia magis elegit castitatem, quæ Deo curæ est, et Spiritus sancti habitatio.

Monachus, si ventrem suum et linguam continet, et vacationem non fecerit, confidat quia non morietur in æternum.

Monachus edens multum, et operans multum, non confidat in hoc.

Qui autem parum edit, etiamsi parum operetur, confidat, et viriliter agat, non perdet mercedem suam.

Qui vult ædificare domum, multa procurat, ut possit perficere opus suum : ita monachum multam curam habere oportet, ut possit opus Dei perficere.

Digitized by Google

Quanti monachorum, dum patris matrisque non A miserantur, suas animas perdiderunt?

Melior est sæcularis mansuetus, quam monachus animosus et iracundus.

Melior est sæcularis infirmitas serviens fratri, super monachum non miserentem proximo suo.

Monachus bilinguis turbat fratres.

Fidelis autem requiem adducit.

Pallor enim cum humilitate, et maceries, decus est monachi.

Si potueris injuriari ac tacere, et affici conviciis, et portare, magna est hæc res super alia mandata.

EPHRÆM.

Sicut enim sata in bona terra culta, sic anima monachi fructificans cogitationibus divinarum Scripturarum. B

Sicut lampas lucida in loco tenebroso refulgens, sic monachus mente sobria, in corde pervigil, in tempore psalmodiæ suæ et orationis.

Sicut pondus salis deprimit infirmum, sic somnus deprimit monachum in oratione.

Sicut vermis corrumpit lignum, sic invidia corrumpit animam monachi.

Sicut tinea exterminat vestimentum, sic detractio animam monachi.

CAPUT XL.

De detractione.

PAULUS.

Omnia autem facite sine murmurationibus et hæsitationibus, ut sine querela sitis, et simplices filii C Dei sine reprehensione (*Philip.* II).

JACOBUS.

Nolite detrahere alterutrum, fratres mei; qui detrahit fratri aut qui judicat fratrem suum detrahit legi, et judicat legem (*Jacob.* IV).

SALOMON.

Remove a te os pravum, et detrahentia labia procul sint a te (*Prov.* IV).

Qui detrahit alicui rei, ipse sese in futurum obligat (*Prov.* XIII).

Qui autem timet præceptum, in pace versatur (*Ibid.*).

Cum detractoribus ne commiscearis: quoniam repente consurget perditio illorum, et ruinam utriusque quis novit (*Rom.* XV)? D

Tumultus murmurationum non abscondetur (*Sapient.* I).

AUGUSTINUS.

Ne ergo detrahas, nec audias detrahentem.

HIERONYMUS.

Nunquam ulli detrahes. Accusamus sæpe quod facimus, et contra nosmetipsos nostra vitia invenimus.

Noli detrahere, sed verum dicere.

Cave ne linguam aut aures habeas prurientes: id est, ut nec ipse aliis detrahas, aut alios detrahentes audias.

Malorum quoque solatium est bonos capere, dum peccantium multitudine putant minui peccata.

GREGORIUS.

Cœlorum etenim regnum nullus murmurans accipit, nullus qui accipit murmurare potest.

ISIDORUS.

Non detrahas peccanti, sed condole.

Quo in alio detrahis, in te potius pertimesce.

Detractores omnes reprehendunt, omnes vituperant.

Quando alii detrahis, teipsum discute.

Quando alium mordes, tua peccata redargue.

Non alterius delicta, sed tua propria cerne.

Nunquam detrahes, si te bene perspexeris.

Uterque simile crimen impendit, et qui detrahentem audit, et is qui detrahit.

EX VITIS PATRUM.

Melius est comedere carnem, et vinum bibere, quam contemnere in vituperatione fratrem suum.

Sicut susurrans serpens Evam de paradiso expulit, sic qui detrahit fratri suo, non solum suam, sed etiam audientis animam perdit.

CAPUT XLI.

De voluntate.

CHRISTUS.

Si quis Dei cultor est, et voluntatem ejus facit, hunc exaudit Deus (*Joan.* IX).

PAULUS.

Si voluntas prompta est, secundum quod habet accepta est, non secundum quod non habet (*II Cor.* VIII).

Quemadmodum promptus est animus voluntatis, ita sit et perficiendi (*Ephes.* V).

Nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas Domini.

SALOMON.

Abominabile est Domino pravum cor; voluntas ejus est in iis qui simpliciter ambulant (*Prov.* XI).

AUGUSTINUS.

Omnibus enim erit in voluntate quod unusquisque habebit in retributione.

Omne opus præcedit voluntas nostra, dum cogitamus quod operari debemus.

Nihil enim aliud nostrum quærit Deus, nisi voluntatem bonam.

Malum proprii arbitrii, germinatio est voluntatis.

GREGORIUS.

Ante Dei namque oculos nunquam est vacua manus a munere, si cordis arca repleta fuerit bona voluntate.

Bonum ergo opus nobis sit in voluntate, nam ex divino adjutorio erit in perfectione.

Illic coactus patitur tenebras ultionis, qui hic libenter sustinuit tenebras voluntatis.

Voluntas autem bona est, sic adversa alterius sicut nostra pertimescere: nulli quod tibi juste impendi desideras, denegare: necessitati proximi juxta vires occurrere, et prodesse etiam ultra vires velle.

Semper invidia a bona voluntate discordat.

Deus enim per multas voluntates aliorum in aliis multa operatur bona.

Digitized by Google

CYPRIANUS.

Nec excusat oppressum necessitas criminis, ubi crimen est voluntatis.

CAPUT XLII.

De indumentis.

CHRISTUS.

Corpus vestrum plus est quam vestimentum (*Matth.* VI).

Qui duas tunicas habet, det non habenti : et qui habet escas, similiter faciat (*Luc.* III).

PAULUS.

Habentes autem alimenta, et quibus tegamur, his contenti simus (*I Tim.* VI).

SALOMON.

Fallax gratia, et vana est pulchritudo (*Prov.* XXXI).

Omni tempore vestimenta tua sint candida, et oleum de capite tuo non deficiat (*Eccles.* IX).

AUGUSTINUS.

Vestis autem tibi pura circumdetur, non ad pulchritudinem, sed propter necessarium tegumentum, ne dum exquisitis indumentis vestiris, in alteram turpitudinem cadas.

HIERONYMUS.

Plumarum mollities juvenilia membra non foveat.

Quidquid enim corpora nostra defendere potest, et humanæ succurrere imbecillitati, hoc una appellanda est tunica.

GREGORIUS.

Nemo quippe vestimenta pretiosa, nisi ad inanem gloriam quærit, videlicet, ut honorabilior cæteris videatur.

Nemo vult pretiosis vestibus ibi indui, ubi ab aliis non possit videri.

Pro sola enim inani gloria vestimentum pretiosum quæritur.

EPHRÆM.

Ornatus quippe vestium indicat qualiter ea quæ æterna sunt sapiamus, et per studium clarioris amictus, ab æterna claritate nudi esse dignoscamur.

Lavare faciem, manus ac pedes impensius, servos nos indicat esse vitiorum.

BASILIUS.

Dum enim nimis ornatum corporum conspicimus, corporis et animæ offendimus creatorem.

CAPUT XLIII.

De misericordia.

CHRISTUS.

Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur (*Matth.* V).

Estote misericordes, sicut et Pater vester cœlestis misericors est (*Luc.* VI).

PAULUS.

Estote autem invicem benigni, et misericordes : induite vos, sicut electi Dei sancti et dilecti, viscera misericordiæ (*I Tim.* IV).

Exerce teipsum ad pietatem.

Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia utilis (*Ibid.*).

MOYSES.

Non negabis mercedem tuam egenis et pauperibus (*Deut.* XXIV).

SALOMON.

Misericordia et veritas non te deseret; benefacit animæ suæ vir misericors (*Prov.* III).

Qui autem crudelis est, propinquos abjicit (*Prov.* VI).

Clementia præparat vitam, misericordia et veritas præparant bona (*Ibid.*).

Misericordia et veritas custodiunt regem, et roboratur clementia thronus ejus (*Prov.* XX).

Facere misericordiam et judicium, magis placet apud Deum quam victimæ (*Prov.* XXI, et *Matth.* IX).

JESUS SIRACH.

In judicando esto pupillis misericors ut pater (*Eccles.* IV).

Omnis misericordia faciet locum unicuique secundum meritum suorum operum (*Eccles.* XVI).

Quam magna misericordia Dei, et propitiatio illius convertentibus ad se (*Eccles.* XVII).

Miseratio hominis circa proximum suum (*Eccles.* XVIII).

Misericordia autem Dei super omnem carnem (*Ibid.*).

Qui misericordiam habet, docet et erudit, quasi pastor gregem suum custodit (*Ibid.*).

Qui facit misericordiam, offert sacrificium (*Eccles.* XXXV).

AUGUSTINUS.

Oportet quippe etiam eum qui misericordiam requirit, et ipsum pro salute sua aliquid elaborare.

Invenire possumus misericordiam, sed in anima conturbata et spiritu humilitatis.

In exitu tuo cogita Deum, et in testamento tuo relinque pauperibus : tu illuc vades, et opera tua hic permanent.

GREGORIUS.

Ubi misericordia quæritur sine controversia, salus est.

Disciplina sine misericordia multum destituitur, si una sine altera teneatur.

CYPRIANUS.

Neque enim Dei misericordiam promereri poterit, qui misericors ipse non fuerit.

Neque enim impetrabit a divina pietate aliquid in precibus, qui ad preces pauperis non fuerit humanus.

ISIDORUS.

Misericordia a compatiendo alienæ miseriæ vocabulum sortita est.

Nullus autem in alio esse misericors potest, qui prave vivendo in se misericors non est.

CAPUT XLIV.

De compassione proximi.

CHRISTUS.

Omnia ergo quæcunque vultis ut faciant vobis homines, ita et vos facite illis : hæc est enim lex et prophetæ (*Matth.* VII).

Digitized by Google

PAULUS.

Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus (*Rom.* XII).

Necessitatibus sanctorum communicantes, per charitatem servite invicem (*Ibid.*).

Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis: considerans teipsum, ne et tu tenteris (*Galat.* VI).

Suscipite infirmos, patientes estote ad omnes.

SALOMON.

Qui despicit proximum suum, peccat (*Prov.* XIV).

Eadem posside cum proximo in paupertate illius, ut et in bonis illius læteris (*Eccles.* XXII).

In tempore tribulationis permane fidelis, ut in hæreditate illius hæres sis (*Ibid.*).

Perde pecuniam propter fratrem et amicum (*Eccles.* XXXI).

Ne avertas faciem tuam a proximo tuo (*Eccl.* XLI).

Qui foveam fodit proximo, in illam cito decidit: et qui statuit lapidem proximo, offendit in eo (*Eccles.* X).

Qui laqueum alteri ponit, peribit in illo (*Prov.* XXII, et *Eccles.* XXVII).

ORIGENES.

Si quis ea quæ videt in delicto proximi sui, vel non indicat, vel in testimonio vocatus non quæ vera sunt dixerit, pœna commissi revolvitur ad conscium.

GREGORIUS.

Compassioni enim proximi plerumque obsistit pietas falsa.

Qui enim dolorem excipit in aliena necessitate, crucem portat in mente.

Neque enim aliter Redemptoris nostri membra efficimur, nisi inhærendo Deo, et compatiendo proximo.

Crux quippe a cruciatu dicitur: et duobus modis crux tollitur, cum aut per abstinentiam crucem Domini bajulamus, aut per compassionem proximi, necessitatem illius nostram putamus.

Nam si hæc quisque pro temporali mercede exhibet, crucem quidem bajulat, sed ire post Dominum recusat.

Duobus enim modis crux tollitur: cum aut per abstinentiam affligitur corpus, aut per compassionem proximi affligitur animus.

Compassionem quippe homini debemus, et rectitudinem a vitiis in eo desiderare oportet, ut in uno eodemque homine et diligamus bonum quod factum est, et persequamur mala quæ fecit: ne dum culpas incaute remittimus, non tam per charitatem compuncti, sed per negligentiam veniam concessisse videamur.

Hoc ergo nos debemus exhibere proximis quod indignis nobis a Creatore nostro conspicimus exhiberi.

Minus proximum amare convincitur, qui non cum eo in necessitate illius, etiam ea quæ sibi sunt partitur.

A Nulla quæ possumus fratribus impendere bona, recusemus.

Inde enim ei qui est super omnia, propinquamus, unde nos per compassionem proximi etiam sub nosmetipsos deponimus.

Quantum plus per compassionem proximi affligimur, tantum altius Deo propinquamur.

Quisquis malos non tolerat, ipse sibi per intolerantiam suam testis est quia bonus non est.

Bonus non fuit quem malorum pravitas non probavit.

Ferrum nostræ animæ nequaquam perducitur ad subtilitatem acuminis, si hoc non eraserit aliena lima pravitatis.

B Tantum ergo magis mali tolerandi sunt, quantum et amplius abundant.

Sic agere debemus curam nostram, ne negligamus curam proximi.

Sic enim et quod impendi nobis recte volumus, aliis impertiamur: et quod nobis fieri nolumus, hoc aliis facere ipsi devitemus.

Charitatis jura illæsi servemus.

BASILIUS.

Quod tibi accidere non vis, nec proximo tuo cupias evenire.

Condole alienis calamitatibus, et sociare fletibus in alienis mœroribus.

In tribulatione alterius et tu esto tristis: talis esto aliis, quales optas esse circa te alios.

C Quod non vis pati, non facias, et non inferas alteri, mala ne patiaris similia.

Ita clemens esto in alienis delictis sicut in tuis, ut nec aliter te, nec aliter alios penses: et sic alios judica, ut judicari cupis.

EPHRÆM.

Cum enim invicem onera nostra portamus, colluctatorem nostrum diabolum confundimus et superamus, et Dominum nostrum qui in cœlis est, honorificamus.

Sicut potus aquæ sitienti in æstu solis, sic sermo consolationis fratri in tribulatione tentationis posito.

CAPUT XLV.

De elatione.

D CHRISTUS.

Omnis qui se exaltat, humiliabitur: et qui se humiliat, exaltabitur (*Luc.* XVI et XVIII).

PAULUS.

Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem (*Galat.* I).

Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes (*Galat.* V).

Si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse seipsum seducit (*Ibid.*).

SALOMON.

Abominatio est Domino omnis arrogans: etiamsi manus ad manum fuerit, non erit innocens (*Prov.* XVI).

Qui se jactat et dilatat, jurgia concitat (*Prov.* XXVIII).

Qui sperat in Domino, sublevatur (*Prov.* XXIX).

Digitized by Google

GREGORIUS.

In omne quod scit sese mens deprimat, ne quod virtus scientiæ congregat, ventus elationis tollat.

Miranda quippe actio cum elatione non elevat, sed gravat.

Dum superna gratia ad altiora intelligenda ducimur, quantum sublilius levamur, tantum semper in humilitatem nosmetipsos in intellectu nostro premere debemus.

Valde quippe elata mens retunditur, si ipsi, super quem se extollit, supponatur.

Arrogantes viri inter sanctam Ecclesiam, quamvis Deum fugiendo refugiunt, eum tamen veraciter credendo confitentur.

ISIDORUS.

De justitiæ virtute, nulla elatione superbias.

De bonis factis non extollaris, et de bono opere non glorieris.

Elatio excelsum dejecit, et arrogantia sublimes humiliavit.

Quod manifestando potes amittere, tacendo custodi.

CAPUT XLVI.

De vita hominis.

CHRISTUS.

Ne cogitetis in corde vestro quid manducetis, aut quid induamini (*Matth.* VI).

Nonne anima plus est quam esca (*Ibid.*)?

Non quod intrat in os coinquinat hominem, sed quod procedit ex ore coinquinat hominem (*Matth.* XV).

PAULUS.

Non est regnum Dei esca et potus, sed justitia, et pax, et gaudium in Spiritu sancto (*Rom.* XIV).

Optimum enim est, gratia stabilire cor, non escis, quæ non profuerunt ambulantibus in eis (*Hebr.* XIII).

SALOMON.

Non affligit Dominus animam justi (*Prov.* X).

Melior est buccella panis sicca cum gaudio, quam domus plena victimis cum jurgio (*Prov.* XVII).

JESUS SIRACH.

Initium vitæ hominis, aqua et panis, et vestimentum (*Eccles.* XXIX).

Vita nequam hospitatur de domo in domum (*Ibid.*).

Melior est mors quam vita amara, et requies æterna quam languor perseverans (*Eccles.* XXX).

Omnem escam manducabit venter, et est cibus cibo melior (*Eccles.* XXXVI).

Initium necessariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis, et ferrum, lac et panis similagineus, mel et botrus, uvæ, et oleum et vestimentum (*Eccles.* XXXIX).

Hæc omnia sanctis in bona, sic et impiis et peccatoribus in mala convertentur (*Ibid.*).

AUGUSTINUS.

Omnis malus aut ideo vivit ut corrigatur, aut ideo vivit ut per illum boni exerceantur.

A

CAPUT XLVII.

De muneribus.

MOYSES.

Munera excæcant oculos sapientum, et immutant verba justorum (*Deut.* XVI; *Eccles.* XX; *I Cor.* II).

SALOMON.

Munera de sinu impius accipit, ut pervertat semitas judicii (*Prov.* XVII).

Non des alieno honorem tuum (*Prov.* V).

JESUS SIRACH.

Donec accipiant, osculantur manus dantis, et in promissionibus suis humiliant voces suas, et in tempore redditionis postulabit tempus (*Eccles.* XXIX).

Ubi manus multæ sunt, claude. Quodcunque trades, numera et appende (*Eccles.* XLII).

B Datum vero et acceptum omne describe. Cum dederis, ne improperes (*Eccles.* XLI).

AUGUSTINUS.

Adulantur frequenter, quod non ex voluntate datur: quod enim ex propria voluntate præstatur, cum omni voluntate donatur.

GREGORIUS.

Tantum ergo esse humilior quisque debet ex munere, quantum obligatiorem esse se conspicit in reddenda ratione.

Qui ergo sacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit: quando in divinis rebus non solum nullam pecuniam, sed etiam humanam gloriam non requirit.

C

JOSEPHUS.

Non debemus recusare vitæ istius munus, quod dedit nobis Deus.

Si hominibus data rejiciamus, contumeliosi sumus; quanto magis servare debemus quod a Deo nostro accipimus?

CAPUT XLVIII.

De eleemosynis.

CHRISTUS.

Date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis (*Luc.* XI).

Vendite quæ possidetis, et date eleemosynam (*Luc.* XII).

D Facite vobis sacculos qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cœlis, ubi fur non aperiat, neque tinea corrumpit (*Ibid.*)

EX LIBRO TOBIÆ.

Melius est facere eleemosynam quam thesauros auri condere (*Tob.* XII).

Qui faciunt eleemosynam et justitiam, saturabuntur vita.

PAULUS.

Beatius est dare quam accipere (*Act.* XX).

Qui parce seminat, parce et metet (*II Cor.* IX).

Bonum autem facientes non deficiamus: dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei (*Galat.* VI).

SALOMON.

Redemptio animæ viri, divitiæ suæ (*Prov.* XIII).

Digitized by Google

Qui autem miserebitur pauperi, beatus erit (*Prov.* XIV).

Qui calumniatur pauperem, exprobrat factori ejus: honorat autem eum qui miseretur pauperis (*Ibid.*).

JESUS SIRACH.

Conclude eleemosynam in sinu pauperis, et hæc pro te exorabit ab omni malo (*Eccles.* XXIX).

Ignem ardentem exstinguit aqua, et eleemosyna resistit peccato (*Eccles.* III).

Non est eis bene qui assidue sunt mali, et eleemosynam non dant.

Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso (*Eccles.* XXIX).

Propter mandatum assume pauperem, et propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum (*Ibid.*).

Pone thesaurum in præceptis Altissimi, et proderit tibi magis quam aurum (*Ibid.*).

Eleemosynam pauperis non fraudes, et oculos tuos ne transvertas a paupere (*Eccles.* IV).

Animam esurientem ne despexeris, et ne exasperes pauperem in inopia sua (*Ibid.*).

Cor inopis ne afflixeris, et non protrahas datum angustianti (*Ibid.*).

Rogationem contribulati ne abjicias, et non avertas faciem tuam ab egeno (*Ibid.*).

Ab inope ne avertas oculos tuos propter iram (*Ibid.*).

Maledicentis tibi pauperis in amaritudine, exaudietur precatio illius.

Exaudiet autem eum qui fecit illum (*Ibid.*).

Congregationi pauperum affabilem te facito (*Ibid.*).

Declina pauperi sine tristitia aurem tuam, ut perficiatur propitiatio tua, et benedictio tua (*Ibid.*).

Ante mortem benefac amico tuo, et secundum vires tuas exporrigens da pauperi (*Eccles.* XIV).

Da pauperi et accipies: justifica animam tuam: ante obitum tuum operare justitiam tuam, quoniam non est apud inferos invenire cibum (*Ibid.*).

Qui facit misericordiam, fenerat proximo suo (*Eccles.* XXIX).

Fenera proximo tuo in tempore necessitatis illius (*Ibid.*).

AUGUSTINUS.

In largitate enim pauperum, non spolia, sed dona requiruntur.

Quale illud munus est quod alter cum gaudio accipit, alter cum lacrymis amittit.

Super quod ille gratulatur, ille suspirat.

Quamvis largiaris tuum, meliorem eleemosynam facis, si reddis alienum.

Alienum enim est quod habemus, si non competenter eo utimur ad salutem.

Hæc enim est apud Deum grata eleemosyna quæ ex vernacula exhibetur substantia, non quæ ex fraudulenta præda tribuitur.

Malunt se sua perdere largiendo, quam aliena instituere componendo.

HIERONYMUS.

Ad mensulam ubi sunt religiosi pauperes et peregrini, cum illis Christus conviva esse noscatur.

Gloria episcoporum, pauperibus providere: ignominiaque omnium sacerdotum, propriis studere divitiis.

Non sis vanus cum feceris eleemosynam indigenti, neque te meliorem illo cui feneraris æstimes.

GREGORIUS.

Sunt enim qui magna diligunt, et multa ex his quæ possident egenis distribuere pertractant, ut culpas suas ante Dei oculos misericordiæ visceribus rediniant.

Dum quælibet necessaria indigentibus damus, sua illis reddimus, non nostra largimur.

Terrena quippe omnia servando amittimus, sed bene largiendo servamus.

Quisquis nunc bona opera indigentibus exhibet, ea is specialiter impendit illi cujus hæc amore præbuerit.

ISIDORUS.

Nulla scelera eleemosynis possunt redimi, si in peccatis quisque permanserit.

Nulla est delicti venia, quando sic præcedit misericordia, ut eam sequantur peccata.

Qui inimicum diligit, et qui lugenti affectum compassionis et consolationis impertit, aut in quibuslibet necessitatibus consilium adhibet, eleemosynam procul dubio facit.

Quamvis quisque sit egens, nullus tamen unde tribuat egenti excusationem inopiæ potest obtendere, quando ex præcepto Salvatoris etiam calicem aquæ frigidæ præcipiamur indigenti præbere.

Duæ sunt eleemosynæ: una corporalis, egenti dare quidquid potueris; altera spiritalis, dimittere a quo læsus fueris.

De rapinis alienis eleemosynam facere, non est officium miserationis, sed emolumentum sceleris.

Qui ergo injuste tollit, juste nunquam tribuit: nec alteri bene præbet, quod ab alieno male extorquet.

Magnum scelus est, res pauperum præstare divitibus, et de sumptibus inopum acquirere sapores potentum.

Ne eligas cui miserearis, ne forte prætereas eum qui meretur accipere.

Melior est benevolentia quam quod datur.

Qui cum tristitia manum porrexerit, fructum remunerationis amittit.

Non est enim misericordia, ubi non est benevolentia.

Non auferas alteri, unde aliis tribuas.

Nihil proficit si alium inde reficis, unde alium inanem facis.

CYPRIANUS.

Qui secundum Deum sapiens est, et eleemosynam facit, Deum credit: et qui habet fidei veritatem, servat Dei timorem.

Qui autem timorem Dei servat in miserationibus pauperum, Deum cogitat et honorat.

Digitized by Google

CAPUT XLIX.

De tribulationibus.

CHRISTUS.

Ego quos amo, arguo et castigo (*Apoc.* III).

PAULUS.

Per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei (*Hebr.* XII).

In omnibus tribulationem patimur, sed non coangustamur (*Act.* XIV).

Aporiamur, sed non destituimur (*II Cor.* IV).

Persecutionem patimur, sed non derelinquimur (*Ibid.*).

Dejicimur, sed non perimus.

Semper enim mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes, ut et vita Jesu Christi in corporibus nostris manifestetur (*Ibid.*).

AUGUSTINUS.

Qui in hoc mundo flagellari non merebitur, in inferno torquebitur.

Cum enim a Domino flagellamur, si patienter accipimus, et humiliter gratias agimus; si mali fuerimus, peccatorum indulgentiam accipiemus; si autem boni, æternam beatitudinem consequemur.

HIERONYMUS.

Qui semel recipit malum in vita sua, non eosdem cruciatus patitur in morte quos est passus in vita.

Multoque melius est stomachum dolere quam mentem.

Cavendum est vulnus quod cum dolore curatur.

Magna misericordia est, quando peccantibus irascitur Deus.

Medicus si cessaverit curare, desperat.

GREGORIUS.

Divina dispensatione agitur, ubi prolixiora vitia, ægrotatio prolixior exurat.

ISIDORUS.

Revertens enim Deus hominem cruciat : quem peccantem deseruerat, flagellando iterum visitat.

Ordinata est miseratio Dei, quæ prius hic hominem per flagella a peccato emendat, et postea ab æterno supplicio liberat.

Electus enim Dei, doloribus vitæ istius atteritur, ut perfectionem vitæ futuræ lucretur.

Justis temporalia flagella ad æterna proficiunt gaudia : ideoque et justus in pœnis gaudere, et impius in prosperitate lugere debet.

Neque justo, neque reprobo, Deus misericordiam abstrahit.

Bonos hic per afflictionem judicat, ut illic remuneret per miserationem : et malos hic remunerat per temporalem clementiam, et illic punit per æternam justitiam.

In hac enim vita Deus parcit impiis, et tamen non parcit electis.

In illa parcet electis, non tamen parcet iniquis.

Quantum quisque aut in corpore aut in mente flagella sustinet, tantum se in finem remunerari speret.

Dum enim multa damnabilia reprobi commisisse videantur despecti a Deo, nullo emendationis verbere feriuntur.

Gemina est percussio divina : una, in bonam partem, qua percutimur in carne ut emendemur; altera, qua vulneramur in conscientia, ex charitate, ut Deum ardentius diligamus.

Deus ideo justum flagellat, ne de justitia superbiens cadat.

Flagellum namque tunc delebit culpam, cum mutaverit vitam.

Omnis divina percussio aut purgatio vitæ præsentis est, aut initium pœnæ sequentis.

Nam quibusdam flagella ab hac vita inchoant, et in æternam percussionem perdurant. Quamvis enim una culpa non bis percutitur, una tamen percussio intelligitur, quæ hic cœpta, illic perficitur : ut in illis qui omnino non corriguntur, præcedentium percussio flagellorum sequentium sit initium tormentorum.

Quibusdam, secreto Dei judicio, hic male est, illic bene : scilicet ut dum hic castigati corriguntur, ab æterna damnatione liberentur; quibusdam vero hic bene est, illic male : sicut diviti illi evangelico accidit.

Porro quibusdam et hic male, et illic male : quia corrigi nolentes, et flagellari in hac vita incipiunt, et in æterna passione damnantur.

Murmurare in flagellis Dei peccator homo non debet, quia maxime per hoc quod corripitur emendatur.

Unusquisque autem nunc levius portat quod patitur, si sua discusserit mala, pro quibus illi infertur retributio justa.

Justi in adversis probari se cognoscant, non dejici.

Viri sancti plus formidant prospera quam adversa : quia servos Dei prospera dejiciunt, adversa vero erudiunt.

Tunc magis sunt Dei oculi super justos, quando eos affligi ab iniquis providentia superna permittit.

Tunc justis gaudia disponuntur æterna, quando præsenti tribulatione probantur.

Quantum enim in hoc sæculo frangimur, tantum in perpetuo solidamur.

Quantum in præsenti affligimur, tantum in futuro gaudebimus.

Si hic flagellis atterimur, purgati in judicio adveniemus.

Semper hic Deus tolerat quos ad salutem perpetuam præparat.

Non igitur murmures, non blasphemes, non dicas : Quare sustineo mala? quia juxta modum criminis, minor est retributio ultionis.

Qui enim in flagellis murmurat, Deum plus irritat.

Qui vero patienter adversa tolerat, Deum citius placat.

Si enim vis purgari in pœna, te accusa, et Dei justitiam lauda.

Digitized by Google

Universa quæ tibi accidunt, absque Dei non fiunt voluntate. A

Iniquorum potestas super te ex Dei datur licentia.

Omnes qui tibi adversantur, Dei consilio faciunt.

Patienter leviora portabis, si graviora fueris recordatus.

Languor enim vitia excoquit, languor vires libidinis frangit.

Infirmitas gravis sobriam facit animam.

CYPRIANUS.

Nec dignus est in morte accipere solatium, qui se non cogitaverit esse moriturum.

Infirmitatem animæ infirmitate corporis vincimus.

Scitisne hanc Dei esse censuram, ut qui beneficiis non emendatur, vel plagis saltem resipiscat?

EX VITIS PATRUM.

Melius est hic persolvere pœnas quam post exitum vitæ hujus in æterno cruciari igne.

CAPUT L.
De primitiis.

PAULUS.

Beneficentiæ autem et communicationis nolite oblivisci (*Hebr.* XIII).

Talibus enim hostiis promeretur Deus (*Ibid.*).

SALOMON.

Victimæ impiorum abominabiles Domino, vota justorum placabilia (*Prov.* XV).

Fili, si habes, benefac: et Deo dignas oblationes offer. Memor esto quoniam mors non tardabit (*Eccles.* XIV).

JESUS SIRACH.

Immolantis ex iniquo, oblatio est maculata (*Eccles.* XXXIV).

Dona iniquorum non probat Altissimus (*Ibid.*).

In oblationibus iniquorum, nec in multitudine sacrificiorum, propitiabitur Deus peccatis (*Ibid.*).

Qui offert sacrificium ex substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui (*Ibid.*).

Non apparebis in conspectu Dei vacuus (*Deut.* XVII).

Oblatio justi impinguat altare, et odor suavitatis est in conspectu Altissimi (*Eccles.* XXXV).

Sacrificium justi acceptum est, et memoriam illius non obliviscetur Dominus (*Ibid.*).

Noli offerre munera prava, non enim suscipiet illa Deus (*Ibid.*). D

Bono animo gloriam redde Deo, et non minuas primitias manuum tuarum (*Ibid.*).

GREGORIUS.

Magna purgatione sacrificiorum diluendæ sunt culpæ conviciorum.

CAPUT LI.
De tristitia.

CHRISTUS.

Amen, amen dico vobis quia plorabitis et flebitis vos, mundus autem gaudebit (*Joan.* XVI).

Vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium.

PAULUS.

Tristitia quæ secundum Deum est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur (*II Cor.* VII).

Ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat, et per illam inquinentur multi (*Hebr.* XII)

SALOMON.

Cor gaudens exhilarat faciem, in mœrore animæ dejicitur spiritus (*Prov.* XV).

Animus gaudens ætatem floridam facit, spiritus vero tristis exsiccat ossa.

JESUS SIRACH.

Fili, in bonis non des querelam, et in omni dato non des tristitiam verbi mali (*Eccles.* XVIII).

Omnis plaga tristitia cordis est.

Tristitiam non des animæ tuæ.

B Jucunditas cordis, hæc vita hominis est (*Eccles.* III).

Tristitiam expelle a te, multos enim occidit tristitia, et non est utilitas in illa (*Eccles.* XXX).

Cor pravum dabit tristitiam, et homo peritus resistit illi (*Eccles.* XXXVI).

Ad tristitiam enim festinat mors.

Tristitia cordis flectit cervicem (*Ibid.*).

Non dederis in tristitiam cor tuum, sed repelle eam a te (*Eccles.* XXVIII).

ISIDORUS.

Vis autem nunquam esse tristis? bene vive.

Secreta conscientia tristitiam leviter sustinet.

Bona vita gaudium semper habet.

Conscientia autem rei semper in pœna est.

Reus animus nunquam securus est.

C Sicut vestimentum tinea, et vermis devorat lignum, ita tristitia cor hominis exedit.

Cor lætum bonam valetudinem facit, viri autem tristitia arescunt ossa.

CAPUT LII.
De pulchritudine.

CHRISTUS.

Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quidquam (*Joan.* VI).

SALOMON.

Fallax gratia et vana est pulchritudo (*Prov.* XXXI).

BASILIUS.

Pulchritudo diligenda est, fili, quæ lætitiam spiritalem consuevit infundere.

Evitemus pretiosas pulchritudines, ne omnium malorum genera in nos irregentur.

Sapiens vir non considerat corporis decorem, sed animæ.

Insipiens autem in carnalibus se detinet.

Sapiens mulierem respuit gestuosam.

Stultus autem concupiscens eam supplantatur.

Vir prudens ab imprudenti muliere avertit oculos suos.

Luxuriosus autem intuens eam, solvitur ut cera a facie ignis.

Deus non in corporis, sed in animæ pulchritudine delectatur.

Illam ergo et tu dilige, in qua delectatur Deus.

Digitized by Google

CAPUT LIII.

De conviviis.

CHRISTUS.

Cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, cæcos : et beatus eris, quia non habent unde retribuant tibi (*Luc.* XIV).

Retribuentur enim tibi in resurrectione justorum.

PAULUS.

Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid faciatis, omnia in gloriam Dei facite (*II Cor.* X).

SALOMON.

Melius est vocari ad olera cum gaudio, quam ad vitulum saginatum cum odio (*Prov.* XV).

Noli avidus esse in omni epulatione, et non te effundas super omnem escam (*Eccles.* XXXVII).

In multis enim escis erit infirmitas, et aviditas appropinquabit usque ad choleram (*Ibid.*).

Super mensam non extendas manum tuam prior, ne invidia contaminatus erubescas (*Eccles.* XXXI).

Si in medio sedes, tu prior illis non extendas manum tuam, nec prior poscas bibere (*Ibid.*).

Si coactus fueris in edendo multum, surge de medio et vome, et refrigerabit te, et non adduces corpori tuo infirmitatem (*Ibid.*).

In convivio vini non arguas proximum, et non despicias eum in jucunditate illius (*Eccles.* XXXI).

Vir respiciens in mensam alienam, non est vita ejus in cogitatione victus : alit enim animam suam cibis alienis (*Eccles.* XL).

HIERONYMUS.

Ad convivium peccatoris rogatus, ad hoc ambula ut spirituales invitatori tuo præbeas cibos.

Bonarum rerum postulatio est, quando corpus eadem vult habere quæ et spiritus.

GREGORIUS.

Abundare in conviviis loquacitas solet, semper enim voluptas comitatur epulas.

Cum corpus in refectionis delectatione resolvitur, cor ad inane gaudium relaxatur.

Semper epulas loquacitas sequitur, cumque venter reficitur, lingua defrenat.

CAPUT LIV.

De risu et tristitia.

CHRISTUS.

Beati qui lugent nunc, quoniam ipsi consolabuntur (*Matth.* V).

Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis et flebitis (*Luc.* VI).

PAULUS.

Gaudete et perfecti estote (*II Cor.* XII).

JACOBUS.

Miseri estote, lugete et plorate, risus vester in luctum convertatur, et gaudium in mœrorem (*Jacob.* IV).

SALOMON.

Lux justorum lætificat animam (*Prov.* XV).

Cor gaudens exhilarat faciem (*Ibid.*).

In mœrore animæ dejicitur spiritus.

A Animus gaudens, ætatem floridam facit : spiritus vero tristis exsiccat ossa (*Prov.* XVII).

Risus dolore miscebitur, et extrema gaudii luctus occupabit (*Prov.* XIV).

Quasi per risum stultus operatur scelus (*Prov.* X).

Quærit derisor sapientiam, et non invenit : doctrina prudentum facilis (*Prov.* XIV).

Parata sunt derisoribus judicia, et mallei percutientes stultorum corpora (*Prov.* XIX).

JESUS SIRACH.

Fatuus in risu exaltat vocem suam : vir autem sapiens vix tacite ridebit (*Eccles.* XXVIII).

AUGUSTINUS.

Lætitia sæculi vanitas, cum magna exspectatione speratur ut veniat, et non potest teneri cum venerit.

B Melior est tristitia iniqua patientis, quam lætitia iniqua facientis.

Melior est ira risu, quia per risum stulti operantur scelus.

HIERONYMUS.

Vir sapiens gravitate morum hilaritates frontis temperat.

Si felicitas eluceat, non sis jactans; si calamitas contigerit, pusillanimis non existas.

Qui temerarius est in lætitia, perennis erit in pœna.

GREGORIUS.

Præsentia gaudia sequuntur perpetua lamenta.

Nemo etenim potest et hic gaudere cum sæculo, et illic regnare cum Domino.

C Si qua est præsentis temporis lætitia, ita est agenda ut nunquam amaritudo sequentis judicii recedat a memoria.

ISIDORUS.

Habeto temperamentum in prosperis : mentem nec gaudio nec mœrore commutes.

Et ad bona igitur et ad mala tempera cor tuum.

BASILIUS.

Noli dissolutis labiis risum proferre.

Amentia namque est cum strepitu ridere, sed subridendo tantum lætitiam mentis indica.

Non convenit ei qui ad perfectionem nititur jocari cum puero.

Et in lætitia parvulus, et vir perfectus in sensu.

D In quibusdam te exhibe senem, in quibusdam infantem.

Jocus autem remissam efficit animam negligentem erga Dei præcepta : et tum nec delicta sua potest ad memoriam revocare, et obliviscens ea, non se instigat ad pœnitentiam.

Nullum habebit accessum cordis compunctio, ubi fuerit immoderatus risus ac jocus.

CAPUT LV.

De honore parentum.

CHRISTUS ET MOYSES.

Honora patrem tuum et matrem tuam, ut bene sit tibi, et sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi (*Matth.* XV, *Exod.* XX).

Digitized by Google

Patres, nolite ad iracundiam provocare filios vestros, sed docete illos in disciplina et correctione Domini (*Ephes.* VI).

Nec enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis (*II Cor.* XII).

SALOMON.

Qui affligit patrem, et fugit matrem, ignominiosus est et infelix (*Prov.* XIX).

Filius sapiens lætificat patrem, filius stultus mœstitia est matris suæ (*Rom.* X).

JESUS SIRACH.

Sicut qui thesaurizat, ita qui honorificat matrem suam (*Eccles.* III).

Qui honorat patrem suum, vita vivet longiore (*Ibid.*).

Qui obedierit patri, refrigeravit matrem (*Ibid.*).

Qui timet Deum, honorat parentes (*Ibid.*).

Honora patrem tuum, ut superveniat tibi benedictio a Domino (*Ibid.*).

Benedictio patris firmat domos filiorum : maledictio autem matris eradicat fundamenta (*Ibid.*).

Ne glorieris in contumelia patris tui : non est enim tibi gloria, sed confusio (*Ibid.*).

Gloria enim hominis ex honore patris sui est : et dedecus filii, pater sine honore (*Ibid.*).

Fili, suscipe senectam patris tui, et ne contristes eum in vita illius : et da veniam si defecerit sensu, et ne spernas eum in tua virtute (*Eccles.* III).

Eleemosyna enim patris non erit in oblivione (*Ibid.*).

Malæ famæ est qui relinquit patrem : et est maledictus a Deo qui exasperat matrem (*Ibid.*).

Honora patrem tuum, et gemitus matris tuæ ne obliviscaris : memento quoniam nisi per illos non fuisses.

Retribue parentibus quomodo illi tibi (*Eccles.* VII).

HIERONYMUS.

Bonum est quidem post Deum amare parentes ac filios; sed si necessitas venerit ut amor parentum ac filiorum Dei amori comparetur, et non possit utrumque servari, tunc in propinquos odium, pietas in Deum est.

Honora patrem, sed si te a vero patre non separat : tandiu sis tu sanguinis copula, quandiu ille suum noverit Creatorem.

BASILIUS.

Parentes nostros ut propria viscera diligamus, si accedere nos ad servitutem Christi non prohibuerint.

Si autem prohibuerint, nec sepulcra illorum nobis debentur.

CAPUT LVI.

De filiis.

CHRISTUS.

Qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus (*Matth.* X).

PAULUS.

Filii, obedite parentibus vestris in Domino; hoc enim justum est. Honora patrem, ut bene sit tibi, et A sis longævus super terram (*Ephes.* VI; *Deut.* V; *Exod.* XX).

SALOMON.

Bonus pater relinquit hæredes, filios et nepotes (*Prov.* XIII).

Qui parcit virgæ, odit filium suum (*Ibid.*).

Qui autem diligit eum, instanter illum erudit (*Ibid.*).

Corona senum filii filiorum, et gloria filiorum patres eorum (*Prov.* XVII).

Ira patris filius stultus, et dolor matris quæ genuit eum (*Ibid.*).

JESUS SIRACH.

Si filii tibi sunt, erudi illos a pueritia eorum (*Eccles.* XIX).

Filiæ si tibi sunt, serva corpus earum, et non ostendas
B hilarem faciem tuam ad illas (*Ibid.*).

Ne jucunderis in filiis impiis, si multiplicentur (*Eccles.* XVI).

Ne oblecteris super filios, si non est timor Dei cum ipsis (*Ibid.*).

Melior est unus timens Deum, quam mille filii impii (*Ibid.*).

Qui diligit filium suum, assiduat illi flagella (*Eccles.* XXX).

Qui docet filium suum, laudabitur in illo, et in medio domesticorum gloriabitur (*Ibid.*).

Qui docet filium suum, in zelum mittit inimicum, et in medio inimicorum gloriabitur in illo (*Ibid.*).

Non des filio potestatem a juventute sua, et ne despicias cogitatus illius (*Ibid.*).

C A filiis tuis cave, et a domesticis tuis separare (*Eccles.* XXII).

Filio et mulieri, fratri et amico, non des potestatem super te in vita tua (*Eccles.* XXXIII).

Melius est enim ut filii te rogent, quam te respicere in manus filiorum (*Ibid.*).

Utilius est sine filiis mori quam relinquere filios impios.

Doce filium tuum, et operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas (*Eccles.* XXX).

Ne dederis alii possessionem tuam, ne forte pœniteat te (*Eccles.* XXXIII).

Super filiam luxuriosam firma custodiam, ne quando faciat in opprobrium venire inimicis (*Eccles.*
D XLII).

HIERONYMUS.

Vir sapiens quando filium suum bonæ indolis amittit, non doleat quod talem perdiderit, sed gaudeat quod talem habuerit.

CAPUT LVII.

De divitibus et pauperibus.

CHRISTUS.

Dives difficile intrabit in regnum cœlorum : et facilius est camelum per foramen acus intrare, quam divitem in regnum cœlorum (*Matth.* XIX).

DAVID.

Patientia pauperum non peribit in æternum (*Ephes.* IX).

Digitized by Google

Dum superbit impius, incenditur pauper (*Ibid.*).

JACOBUS.

Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, et hæredes regni quod repromisit diligentibus se (*Jacob.* II).

PAULUS.

Divitibus hujus sæculi præcipe non superbe sapere, nec sperare in incerto divitiarum, sed in Domino qui præstat nobis omnia abundanter ad fruendum (*I Tim.* VI).

Qui volunt divites fieri incidunt in tentationem et in laqueum diaboli (*Ibid.*).

Sicut egentes, multos autem locupletantes : tanquam nihil habentes, et omnia possidentes.

SALOMON.

Benedictio Domini divites facit, nec sociabitur eis afflictio.

Non proderunt divitiæ in die ultionis, justitia vero liberabit a morte (*Prov.* XVIII).

Qui confidit in divitiis suis, corruet (*Prov.* XI).

Custoditur justo substantia peccatoris (*Ibid.*).

Qui congregat thesauros lingua mendacii, vanus est, et impingetur ad laqueos mortis (*Prov.* XIII).

Melior est pauper et sufficiens sibi, quam vir gloriosus et indigens pane (*Prov.* XXI).

Qui despicit pauperem, exprobrat factori ejus : et qui in ruina alterius lætatur, non erit impunitus (*Prov.* XII).

Qui calumniatur pauperem, exprobrat factori ejus (*Prov.* XVII).

Honorat autem Deum, qui misceretur pauperi (*Prov.* XIV).

Potentes autem potenter tormenta patientur (*Ibid.*).

Fortior instat cruciatio illis (*Sap.* VI).

JESUS SIRACH.

Noli attendere ad possessiones iniquas: et non dixeris : Est mihi sufficiens vita (*Eccles.* V).

Noli anxius esse in divitiis injustis : nihil enim proderunt tibi in die ultionis et vindictæ.

Noli fenerari homini fortiori te : quod si feneraveris, tanquam perditum habe (*Eccles.* VIII).

Qui gloriatur in substantia, paupertatem vereatur. (*Eccles.* XVIII).

Fili, ne in multis sint actus tui etiam si dives fueris, non eris immunis a delicto (*Eccles.* XI).

Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia (*Eccles.* XIII).

Divitis autem et pauperis cor bonum, in omni tempore vultus eorum hilaris (*Eccles.* XXVI).

Qui quærit locupletari, avertit oculum suum (*Eccles.* XXVII).

Bonus dives, qui inventus est sine macula (*Eccles.* XXXI).

Substantiæ injustorum sicut fluvius siccabuntur, et sicut tonitruum magnum in pluvia pertransivit (*Eccles.* XL).

Est nequissima paupertas in ore impii (*Prov.* XIII).

Laborabit pauper in diminutione victus ejus, et in fine fit inops (*Eccles.* XXXI).

Bona et mala, vita et mors, paupertas et honestas, a Deo sunt (*Eccles.* XI).

Memento paupertatis in tempore abundantiæ, et necessitatem paupertatis in die divitiarum (*Eccles.* XVIII).

AUGUSTINUS.

Plus est pauperi videre cœlum stellatum, quam diviti tectum inauratum.

HIERONYMUS.

Quantum enim major honor, tantum majus periculum.

Cito petitur insidiis gloriosus.

Non laus est possidere divitias, sed pro Christo eas contemnere.

Sufficit nobis de præsentibus hujus sæculi angustiis cogitare.

Quid necesse est sensum ad incerta ea tendere quæ aut consequi non possumus, aut cito inventa perdi?

Quandiu versamur in curis hujus sæculi, et anima nostra possessionum procuratione devincta est, de Deo libere cogitare non possumus.

GREGORIUS.

Terrena altitudo confunditur, cum celsitudo cœlestis aperitur.

In hoc sæculo potens quilibet si fructum non habeat bonæ operationis, etiam impedimentum præstat cæteris.

In populo plus solent nomina divitum quam pauperum sciri.

Solet enim eorum abundantia tanto magis divino timore mentem solvere, quanto magis hanc erigit diversa cogitare.

Ad majorem dolorem mentem commovent damna majora.

Nunquam quippe sine dolore amittitur, nisi quod cum dolore possidetur.

Quisque dum temporalia ac defectiva sequitur, occasum petit.

Qui vero superna desiderat, in oriente habitare demonstrat.

CYPRIANUS.

Pœnam de adversis mundi ille sentit, cui lætitia et amor omnis in mundo est.

Leviter ille mœret et deflet, quia male gessit in sæculo, cui non potest bene esse post sæculum.

ISIDORUS.

Divites in hac fallaci vita, dum de potentiæ gloria rerum abundantiam gestiunt, repentina hora quam nesciunt, improviso exitu rapiuntur, atque absorbente profundo, cruciandi æternis gehennæ incendiis deputantur.

Quanto quisque amplius sæcularis honoris dignitate sublimatur, tanto gravius curarum ponderibus aggravatur.

Quanto quisque curis mundi majoribus occupatur, tanto facilioribus vitiis premitur.

Si enim vix valet peccata animus devitare quietus, quanto magis occupatione sæculari detentus?

Digitized by Google

Qui hoc sæculo bene imperat, sine fine in perpetuum regnat, et de gloria sæculi hujus ad æternam transit gloriam.

Qui vero regnum prave exercent, propter vestem fulgentem, et nitorem lapillorum, nudi et miseri ad inferna torquendi descendunt.

Pro malitia plebis etiam reges mutantur: et qui ante videbantur esse boni, accepto regno fiunt iniqui.

Quosdam superbos divites copia rerum facit elatos.

Non sunt opes in vitio, sed voluntas.

Nam crimen in rebus non est, sed in usu agentis.

Bonis bene utuntur, qui divitias sibi concessas in rebus salutaribus perfruuntur.

Bonis male utuntur qui aut juste pro temporali lucro judicant, aut aliquid boni pro vanæ gloriæ appetitu faciunt.

Malis male utuntur qui noxias cogitationes operibus pravis perficiunt.

Bene malis utuntur qui luxuriam carnis conjugali honestate restringunt.

Graviter in Deum delinquunt qui divitiis a Deo concessis non in rebus salutaribus, sed in usibus pravis utuntur.

Cave honores quos sine culpa tenere non potes.

Sublimitas honorum, magnitudo scelerum est.

Hoc habet tamen bonum possessio præsentium rerum, si vitam reficiat miserorum; propter hoc tentatio est mundi lucrum.

Tantoque majora supplicia in futuro dabunt, quantum et ipsa majora sunt.

Diu enim cum rebus nostris durare non possumus, quia aut nos illas moriendo deserimus, aut illæ nos morientes deserunt.

Potestas cito ruinam patitur.

Nunquam mentis requiem habet qui curis terrenis se subdit.

Semper requiem mentis habebitis, si ante mundi curam reliqueritis.

Valde rarum est, ut qui divitias possident, ad requiem tendant.

Est elatio pauperum quos nec divitiæ elevant, et voluntas in eis sola superbia est. His etsi opes desunt, propter mentis tamen tumorem, plus quam superbi divites condemnantur.

Potentes si iracundi sunt, vinum non bibant, ne cum biberint, obliviscantur sapientiæ.

Paucis præesse natura dedit, pluribus obtemperare.

CAPUT LVIII.

De acceptione personarum.

MOYSES.

Non accipias personam nec munera: nulla erit distantia personarum: ita parvum audias ut magnum. (*Deut.* XVI et *Exod.* X).

PAULUS.

Gloria autem et pax omni operanti bonum, Judæo primum et Græco (*Rom.* II).

Non est enim personarum acceptio apud Deum.

Si personam hominis non accipit, non est personarum acceptor (*Rom.* II, et *Col.* III).

Qui timet et operatur justitiam, acceptus est illi (*Act.* X).

SALOMON.

Accipere personam impii, non est bonum, ut declines a veritate judicii (*Prov.* XVIII).

Qui dicit impio: Justus es, maledicent ei populi, et detestabuntur eum tribus: et qui arguunt eum laudabuntur, et super ipsos veniet benedictio (*Prov.* XXIV).

Qui cognoscit in judicio faciem, non facit bene (*Prov.* XXVIII).

JESUS SIRACH.

Non accipias personam ut delinquas (*Eccles.* XLII).

Non resiste contra faciem potentis (*Eccles.* IV).

Sicut abominatio est superbo humilitas, sic execratio divitis in paupere (*Eccles.* XIII).

Substantiæ superbi eradicabuntur, et domus quæ nimis locuples est, annulabitur superbia.

HIERONYMUS.

Æquum judicium est, ubi non personæ, sed opera considerantur.

GREGORIUS.

Quid vero apud Deum vilius est quam honorem apud homines servare, et interni testis oculos non timere?

ISIDORUS.

Non est persona in judicio consideranda, sed causa.

Plus venerantur homines in hoc sæculo pro temporali potentia, quam pro reverentia sanctitatis.

Suspiciunt enim quod magis sunt divites: et quod homines sunt, omnino non respiciunt.

Causam respice, non personam.

CAPUT LIX.

De itinere.

CHRISTUS.

Intrate per angustam portam, quia lata et spatiosa est via quæ ducit ad perditionem, et multi sunt qui intrant per eam (*Matth.* VII).

Quam angusta est via et difficilis quæ ducit ad vitam, pauci sunt qui inveniunt eam (*Ibid.*).

PAULUS.

Videte itaque quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed ut sapientes (*Ephes.* V).

Gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur (*Hebr.* XII).

SALOMON.

Non delecteris semitis impiorum, nec tibi placeant viæ malorum (*Prov.* IV).

Justorum autem semitæ, quasi lux splendens, procedunt et crescunt usque ad perfectum diem (*Ibid.*).

Via impiorum tenebrosa, nesciunt ubi corruunt (*Ibid.*).

Oculi tui recta videant, et palpebræ tuæ præcedant gressus tuos (*Ibid.*)

Digitized by Google

Dirige semitam pedibus tuis, et omnes viæ tuæ stabilientur (*Ibid.*). A

Averte pedem tuum a malo: vias enim quæ a dextris sunt, novit Dominus (*Ibid.*).

Respicit Dominus vias hominis, et omnes gressus illius considerat (*Prov.* v).

Iter autem impiorum decipiet eos (*Prov.* xII).

Vir prudens diriget gressus (*Prov.* xv).

Dum placuerint Domino viæ hominis, inimici quoque ejus convertentur ad pacem (*Prov.* xvI).

JESUS SIRACH.

Non ventiles te in omnem ventum, et non eas in omnem viam (*Eccles.* IX).

Cum audace non eas in via, ne forte gravet mala sua in te (*Eccles.* VIII).

In via ruinæ non eas, et non offendas in lapides (*Eccles.* XXXI). B

ORIGENES.

Melius est enim perfectam vitam quærenti in itinere mori, quam nec proficisci quidem ad perfectionem quærendam.

GREGORIUS.

Stultus viator est qui, in itinere amœna prata conspiciens, obliviscitur quo tendebat.

Inoffenso pede iter nostrum agitur, si Deus ac proximus integra mente diligatur.

CAPUT LX.

De sensibus.

CHRISTUS.

Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem nequam, etiam corpus tuum tenebrosum erit (*Luc.* XI). C

PAULUS.

Unusquisque in suo sensu abundet (*Rom.* XIV).

Non ambuletis sicut gentes ambulant in vanitate sui sensus, tenebris obscuratum habentes intellectum (*Ephes.* IV).

JESUS SIRACH.

Bonus sensus usque in tempus abscondit verba ejus, et labia multorum enarrabunt sensum ejus (*Eccles.* I).

Honor et gloria in sermone sensati (*Eccles.* v).

Lingua vero imprudentis subversio est ipsius (*Ibid.*).

Si videris sensatum, evigila ad illum (*Eccles.* VI). D

Ex visu cognoscitur vir, et ab occursu faciei cognoscitur sensatus.

Non est sensus ubi abundat amaritudo (*Eccles.* XXI).

Amictus corporis, et risus dentium, et ingressus hominis enuntiant de illo (*Eccles.* XVI).

In labiis sensati invenitur gratia (*Eccles.* XXI).

Tacitus et sensatus honorabitur.

Serva ab insensato, ut non modestiam habeas (*Ibid.*).

Deflecte ab insensato, et invenies requiem, et non exacerbaberis in stultitia illius (*Eccles.* XXII).

Pungens oculum deduxit ad lacrymas: et qui pungit cor, profert sensum (*Ibid.*).

In medio insensatorum serva verbum temporibus (*Ibid.*).

Ab uno sensato inhabitabitur patria, et a tribus impiis deseretur.

In præceptis Dei cogitatum habe.

CAPUT LXI.

De servis et dominis.

CHRISTUS.

Beati servi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes (*Luc.* XVIII).

Nemo potest duobus dominis servire; aut enim unum odiet, et alterum diliget: aut uni adhærebit, et alterum contemnet (*Matth.* VI).

PETRUS.

Servi, subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis et modestis, sed etiam discolis (*I Petr.* II).

PAULUS.

Dominus autem spiritus est; ubi autem spiritus Domini, ibi libertas (*II Cor.* III).

Quicunque sunt sub jugo servitutis, dominos suos omni honore dignos arbitrentur (*I Tim.* VI).

Domini, quod justum est et æquum servis præstate, scientes quoniam et vos Dominum habetis in cœlo (*Ibid.*).

Unusquisque quodcunque fecerit bonum, hoc recipiet a Domino, sive servus, sive liber (*Ephes.* VI).

SALOMON.

Servus sensatus dominabitur filiis stultis, et inter fratres hæreditatem dividet (*Prov.* XVII).

Qui delicate a pueritia nutrit servum suum, postea sentiet illum contumacem (*Prov.* XXIX).

JESUS SIRACH.

Non lædas servum operantem in veritate (*Eccles.* VII).

Servus sensatus quasi anima tua dilectus sit (*Ibid.*).

Non defraudes servum tuum sensatum, neque inopem derelinquas illum (*Eccles.* X).

Servo sensato liberi serviunt, et inscius non honorabitur (*Eccles.* XXXIII).

Cibaria et virga, et onus asino: panis et disciplina, et opus servo (*Ibid.*).

Jugum et onus curvant cervicem duram, et servum inclinant operationes assiduæ (*Ibid.*).

Servo malevolo tortura et compedes, mitte illum in operationem, ne vacet (*Ibid.*).

Si tibi est servus fidelis, sit tibi quasi anima tua, et quasi fratrem sic eum tracta (*Ibid.*).

Si læseris servum injuste, in fugam convertetur (*Ibid.*).

Laxa manus servo, et quæret libertatem (*Ibid.*).

Melior est subjecta servitus quam elata libertas (*Eccles.* XXXIII).

In opere constitue servum tuum, sic enim condecet illum (*Ibid.*).

HIERONYMUS.

Quid majus potest præstari servo quam esse cum domino?

Digitized by Google

Qui hoc sæculo bene imperat, sine fine in perpetuum regnat, et de gloria sæculi hujus ad æternam transit gloriam.

Qui vero regnum prave exercent, propter vestem fulgentem, et nitorem lapillorum, nudi et miseri ad inferna torquendi descendunt.

Pro malitia plebis etiam reges mutantur: et qui ante videbantur esse boni, accepto regno fiunt iniqui.

Quosdam superbos divites copia rerum facit elatos.

Non sunt opes in vitio, sed voluntas.

Nam crimen in rebus non est, sed in usu agentis.

Bonis bene utuntur, qui divitias sibi concessas in rebus salutaribus perfruuntur.

Bonis male utuntur qui aut juste pro temporali lucro judicant, aut aliquid boni pro vanæ gloriæ appetitu faciunt.

Malis male utuntur qui noxias cogitationes operibus pravis perficiunt.

Bene malis utuntur qui luxuriam carnis conjugali honestate restringunt.

Graviter in Deum delinquunt qui divitiis a Deo concessis non in rebus salutaribus, sed in usibus pravis utuntur.

Cave honores quos sine culpa tenere non potes.

Sublimitas honorum, magnitudo scelerum est.

Hoc habet tamen bonum possessio præsentium rerum, si vitam reficiat miserorum; propter hoc tentatio est mundi lucrum.

Tantoque majora supplicia in futuro dabunt, quantum et ipsa majora sunt.

Diu enim cum rebus nostris durare non possumus, quia aut nos illas moriendo deserimus, aut illæ nos morientes deserunt.

Potestas cito ruinam patitur.

Nunquam mentis requiem habet qui curis terrenis se subdit.

Semper requiem mentis habebitis, si ante mundi curam reliqueritis.

Valde rarum est, ut qui divitias possident, ad requiem tendant.

Est elatio pauperum quos nec divitiæ elevant, et voluntas in eis sola superbia est. His etsi opes desunt, propter mentis tamen tumorem, plus quam superbi divites condemnantur.

Potentes si iracundi sunt, vinum non bibant, ne cum biberint, obliviscantur sapientiæ.

Paucis præesse natura dedit, pluribus obtemperare.

CAPUT LVIII.

De acceptione personarum.

MOYSES.

Non accipias personam nec munera: nulla erit distantia personarum: ita parvum audias ut magnum. (*Deut.* XVI et *Exod.* X).

PAULUS.

Gloria autem et pax omni operanti bonum, Judæo primum et Græco (*Rom.* II).

Non est enim personarum acceptio apud Deum.

Si personam hominis non accipit, non est personarum acceptor (*Rom.* II, et *Col.* III).

Qui timet et operatur justitiam, acceptus est illi (*Act.* X).

SALOMON.

Accipere personam impii, non est bonum, ut declines a veritate judicii (*Prov.* XVIII).

Qui dicit impio: Justus es, maledicent ei populi, et detestabuntur eum tribus: et qui arguunt eum laudabuntur, et super ipsos veniet benedictio (*Prov.* XXIV).

Qui cognoscit in judicio faciem, non facit bene (*Prov.* XXVIII).

JESUS SIRACH.

Non accipias personam ut delinquas (*Eccles.* XLII).

Non resiste contra faciem potentis (*Eccles.* IV).

Sicut abominatio est superbo humilitas, sic execratio divitis in paupere (*Eccles.* XIII).

Substantiæ superbi eradicabuntur, et domus quæ nimis locuples est, annulabitur superbia.

HIERONYMUS.

Æquum judicium est, ubi non personæ, sed opera considerantur.

GREGORIUS.

Quid vero apud Deum vilius est quam honorem apud homines servare, et interni testis oculos non timere?

ISIDORUS.

Non est persona in judicio consideranda, sed causa.

Plus venerantur homines in hoc sæculo pro temporali potentia, quam pro reverentia sanctitatis.

Suspiciunt enim quod magis sunt divites: et quod homines sunt, omnino non respiciunt.

Causam respice, non personam.

CAPUT LIX.

De itinere.

CHRISTUS.

Intrate per angustam portam, quia lata et spatiosa est via quæ ducit ad perditionem, et multi sunt qui intrant per eam (*Matth.* VII).

Quam angusta est via et difficilis quæ ducit ad vitam, pauci sunt qui inveniunt eam (*Ibid.*).

PAULUS.

Videte itaque quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed ut sapientes (*Ephes.* V).

Gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur (*Hebr.* XII).

SALOMON.

Non delecteris semitis impiorum, nec tibi placeant viæ malorum (*Prov.* IV).

Justorum autem semitæ, quasi lux splendens, procedunt et crescunt usque ad perfectum diem (*Ibid.*).

Via impiorum tenebrosa, nesciunt ubi corruunt (*Ibid.*).

Oculi tui recta videant, et palpebræ tuæ præcedant gressus tuos (*Ibid.*)

Digitized by Google

Dirige semitam pedibus tuis, et omnes viæ tuæ A stabilientur (*Ibid.*).

Averte pedem tuum a malo: vias enim quæ a dextris sunt, novit Dominus (*Ibid.*).

Respicit Dominus vias hominis, et omnes gressus illius considerat (*Prov.* v).

Iter autem impiorum decipiet eos (*Prov.* XII).

Vir prudens diriget gressus (*Prov.* XV).

Dum placuerint Domino viæ hominis, inimici quoque ejus convertentur ad pacem (*Prov.* XVI).

JESUS SIRACH.

Non ventiles te in omnem ventum, et non eas in omnem viam (*Eccles.* IX).

Cum audace non eas in via, ne forte gravet mala sua in te (*Eccles.* VIII).

In via ruinæ non eas, et non offendas in lapides B (*Eccles.* XXXI).

ORIGENES.

Melius est enim perfectam vitam quærenti in itinere mori, quam nec proficisci quidem ad perfectionem quærendam.

GREGORIUS.

Stultus viator est qui, in itinere amœna prata conspiciens, obliviscitur quo tendebat.

Inoffenso pede iter nostrum agitur, si Deus ac proximus integra mente diligatur.

CAPUT LX.

De sensibus.

CHRISTUS.

Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus C tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem nequam, etiam corpus tuum tenebrosum erit (*Luc.* XI).

PAULUS.

Unusquisque in suo sensu abundet (*Rom.* XIV).

Non ambuletis sicut gentes ambulant in vanitate sui sensus, tenebris obscuratum habentes intellectum (*Ephes.* IV).

JESUS SIRACH.

Bonus sensus usque in tempus abscondit verba ejus, et labia multorum enarrabunt sensum ejus (*Eccles.* I).

Honor et gloria in sermone sensati (*Eccles.* V).

Lingua vero imprudentis subversio est ipsius (*Ibid.*).

Si videris sensatum, evigila ad illum (*Eccles.* VI). D

Ex visu cognoscitur vir, et ab occursu faciei cognoscitur sensatus.

Non est sensus ubi abundat amaritudo (*Eccles.* XXI).

Amictus corporis, et risus dentium, et ingressus hominis enuntiant de illo (*Eccles.* XVI).

In labiis sensati invenitur gratia (*Eccles.* XXI).

Tacitus et sensatus honorabitur.

Serva ab insensato, ut non modestiam habeas (*Ibid.*).

Deflecte ab insensato, et invenies requiem, et non exacerbaberis in stultitia illius (*Eccles.* XXII).

Pungens oculum deduxit ad lacrymas: et qui pungit cor, profert sensum (*Ibid.*).

In medio insensatorum serva verbum temporibus (*Ibid.*).

Ab uno sensato inhabitabitur patria, et a tribus impiis deseretur.

In præceptis Dei cogitatum habe.

CAPUT LXI.

De servis et dominis.

CHRISTUS.

Beati servi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes (*Luc.* XVIII).

Nemo potest duobus dominis servire; aut enim unum odiet, et alterum diliget: aut uni adhærebit, et alterum contemnet (*Matth.* VI).

PETRUS.

Servi, subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis et modestis, sed etiam discolis (*I Petr.* II).

PAULUS.

Dominus autem spiritus est; ubi autem spiritus Domini, ibi libertas (*II Cor.* III).

Quicunque sunt sub jugo servitutis, dominos suos omni honore dignos arbitrentur (*I Tim.* VI).

Domini, quod justum est et æquum servis præstate, scientes quoniam et vos Dominum habetis in cœlo (*Ibid.*).

Unusquisque quodcunque fecerit bonum, hoc recipiet a Domino, sive servus, sive liber (*Ephes.* VI).

SALOMON.

Servus sensatus dominabitur filiis stultis, et inter fratres hæreditatem dividet (*Prov.* XVII).

Qui delicate a pueritia nutrit servum suum, postea sentiet illum contumacem (*Prov.* XXIX).

JESUS SIRACH.

Non lædas servum operantem in veritate (*Eccles.* VII).

Servus sensatus quasi anima tua dilectus sit (*Ibid.*).

Non defraudes servum tuum sensatum, neque inopem derelinquas illum (*Eccles.* X).

Servo sensato liberi serviunt, et inscius non honorabitur (*Eccles.* XXXIII).

Cibaria et virga, et onus asino: panis et disciplina, et opus servo (*Ibid.*).

Jugum et onus curvant cervicem duram, et servum inclinant operationes assiduæ (*Ibid.*).

Servo malevolo tortura et compedes, mitte illum in operationem, ne vacet (*Ibid.*).

Si tibi est servus fidelis, sit tibi quasi anima tua, et quasi fratrem sic eum tracta (*Ibid.*).

Si læseris servum injuste, in fugam convertetur (*Ibid.*).

Laxa manus servo, et quæret libertatem (*Ibid.*).

Melior est subjecta servitus quam elata libertas (*Eccles.* XXXIII).

In opere constitue servum tuum, sic enim condecet illum (*Ibid.*).

HIERONYMUS.

Quid majus potest præstari servo quam esse cum domino?

Digitized by Google

Satis dives est qui pane non indiget.

Nimium potens est qui servire non cogitur.

ISIDORUS.

Unus enim Dominus æqualiter et dominis et servis fert hæreditatem.

CYPRIANUS.

Qualem cupis erga te esse Dominum, talis esto ipse contra servum tuum.

CAPUT LXII.

De consortio bonorum et malorum.

PAULUS.

Rogamus vos, fratres, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate (*II Thess.* III).

Discedant ab iniquitate omnes qui invocant nomen Domini (*II Tim.* II).

Justum igitur et valde justum est separare eum qui salvari vult ab eo qui non vult.

SALOMON.

Fili mi, si te lactaverint peccatores, non acquiescas eis (*Prov.* I).

Ne æmuleris hominem injustum, nec imiteris vias ejus (*Prov.* II).

JESUS SIRACH.

Discede ab iniquo, et deficient mala abs te (*Eccles.* VII).

Viri justi sint tibi convivæ, et in timore Dei sit tibi gloriatio (*Eccles.* IX).

Pondus super se tollit, qui honestiori se communicat : et ditiori te ne socius fueris (*Eccles.* XIII).

Quemcunque cognoveris observantem timorem Dei, assiduus esto illi (*Eccles.* XXXVII).

AMBROSIUS.

Sanctorum vita cæteris vivendi norma est.

GREGORIUS.

Qui cum sancto viro adhæret, ex ejus assiduitate et usu locutionis exemplum operis boni accipit, ut accendatur in amorem charitatis.

Qui alios ad iniquitatem suadendo pertrahunt, in semetipsis ministerium dæmonum ob iniquitatem suscipiunt, quamvis per naturam dæmones non sint.

Sancta enim Ecclesia in carnalibus ampla est, in spiritualibus angusta.

Neque enim valde laudabile est bonum esse cum bonis, sed bonum esse cum malis.

Sicut enim gravioris culpæ est inter bonos bonum non esse, ita immensi præconii est bonum etiam inter malos bonum exstitisse.

ISIDORUS.

Sicut enim optandum est ut boni pacem habeant ad invicem, sic optandum est ut mali ad invicem sint discordes.

Ili qui supernam patriam desiderant, non solum malorum mores sed et consortia fugiant.

Si fueris socius conversationis bonorum, eris et virtutis eorum.

Similis enim simili conjungi solet.

Periculum vere est vitam cum malis ducere, perniciosum est cum his qui pravæ voluntatis sunt sociari.

A Melius est habere malorum odium quam consortium.

Sicut multa bona habet communis vita sanctorum, sic plura mala affert societas malorum.

CAPUT LXIII.

De amicitia et inimicitia.

CHRISTUS.

Vos amici mei estis, si feceritis quæ præcipio vobis (*Joan.* VI).

PAULUS.

Finis autem præcepti est charitas de corde puro, conscientia bona et fide non ficta (*I Tim.* I).

JACOBUS.

Amicitia hujus mundi inimica est Deo (*Jacob.* IV).

Quicunque ergo voluerit esse amicus sæculi hujus,

B inimicus Dei constituetur (*Ibid.*).

SALOMON.

Ne dicas amico tuo : Vade et revertere, et cras dabo tibi, cum statim possis dare (*Prov.* II).

Ne moliaris amico tuo malum, cum ille in te habeat fiduciam (*Prov.* III).

Qui despicit amicum suum, indigens corde est (*Prov.* XI).

Amici divitum multi. Causam tuam tracta cum amico tuo, et secretum extraneo non reveles (*Prov.* XIV).

Sicut qui mittit lanceas et sagittas in mortem, sic vir qui fraudulenter nocet amico suo (*Prov.* XXVI).

Noli fieri pro amico inimicus proximo (*Ibid.*).

JESUS SIRACH.

C Verbum dulce multiplicat amicos, et mitigat inimicos (*Eccles.* VI).

Si possides amicum, in tentatione posside eum, et ne facile credas illi (*Ibid.*).

Est enim amicus secundum tempus suum, et non permanebit in die tribulationis (*Ibid.*).

Est amicus qui egreditur ad amicitiam. (*Ibid.*)

Est autem amicus socius mensæ, qui non permanebit in die necessitatis.

Amicus si permanserit fixus, erit tibi quasi æqualis, et in domesticis tuis fideliter aget (*Eccles.* VI).

Ab amicis tuis attende, et ab inimicis tuis separare.

Amicus fidelis, protectio fortis (*Ibid.*).

Qui autem invenit illum, invenit thesaurum.

Amico fideli nulla est comparatio (*Ibid.*).

D Amicus fidelis medicamentum vitæ est et immortalitatis (*Ibid.*).

Qui metuunt Dominum, inveniunt amicum fidelem (*Ibid.*).

Non derelinquas amicum antiquum : novus enim non erit similis illi (*Eccles.* IX).

Vinum novum amicus novus : si veterascit, cum suavitate bibes illud (*Eccles.* XI).

Non omnem hominem inducas in domum tuam (*Eccles.* XI).

Multæ enim sunt insidiæ diaboli dolosi (*Ibid.*).

Non agnoscitur in bonis amicus, et non absconditur in malis inimicus (*Eccles.* XII).

Amico et inimico noli narrare sensum tuum, et si est tibi delictum, noli nudare : audiet enim te, et

Digitized by Google

custodiet te; et quasi defendens peccatum, odiet te A (*Eccles.* XIX).

Audisti verbum adversus proximum tuum, commoriatur in te, fidens quoniam non te disrumpet (*Ibid.*).

Corripe amicum, ne forte non intelligat te, et dicat : Non feci : aut si fecit, ne iterum addat facere.

Qui conviciatur amico, is dissolvit amicitiam (*Eccles.* XXII).

Ad amicum etiam si produxeris gladium, non desperes : est enim regressus ad amicum (*Ibid.*).

Si humiliaverit se coram te, et a facie tua absconderit se, unanimem habebis amicitiam bonam (*Eccles.* V).

Amicus si apparuerit os triste, ne timeas (*Eccles.* XXII).

Amicum salutare non confundaris, a facie illius non te abscondas : et si mala tibi obvenerint per illum, sustine (*Ibid.*).

Beatus qui invenit amicum verum (*Prov.* XV).

Qui denudat arcana amici, perdit fidem, et non inveniet amicum ad animam suam (*Eccles.* XXVII).

Denudare autem amici mysteria, desperatio est animæ (*Ibid.*).

Cum amico tuo confirma verbum, et fideliter age cum illo, et omni tempore invenies quod tibi necessarium est (*Eccles.* XXIX).

Est amicus solo nomine amicus (*Eccles.* XXXVII).

Non obliviscaris amici tui in animo tuo, et non immemor sis illius in operibus tuis (*Ibid.*).

Qui timet Dominum, habebit amicitiam bonam : quoniam secundum illum erit amicitia illius (*Eccles.* VI).

Secundum virtutem tuam cave te a proximo tuo, et cum sapientibus tracta (*Eccles.* IX).

Non credas inimico tuo in æternum (*Eccles.* XII).

Sicut enim æramentum æruginabit malitia illius (*Ibid.*).

In labiis suis indulcat inimicus, et in corde suo insidiatur, ut subvertat te in foveam (*Ibid.*).

In oculis tuis lacrymatur inimicus, et quasi adjuvans suffodiet plantas tuas.

Caput suum movebit, et multa susurrans commutabit vultum suum.

In oculis tuis lacrymatur inimicus, et si invenerit tempus, non satiabitur sanguine (*Eccles.* XII).

Si incurrerint tibi mala, invenies illic inimicum tuum priorem (*Ibid.*).

Peccator turbabit amicum, et in medio pacem habentium immittit inimicitiam (*Eccles.* XXVIII).

Non statuas inimicum tuum penes te, nec sedeat ad dexteram tuam (*Eccles.* XII).

AUGUSTINUS.

Malevolus vero animus contristatur, si ejus inimicus correptus evaserit.

HIERONYMUS.

In amicis enim non res quæritur, sed voluntas.

Sanctus amor impatientiam non habet, falsus amor cito opprimitur.

Quos charitas jungit, terrarum longitudo non separat.

GREGORIUS.

Tunc enim veraciter fideles sumus, si quod verbis promittimus, opere adimplemus.

Qui enim inimicum gladio non potest persequi, persequatur oratione.

ISIDORUS.

Tunc vere amicus amatur, si non pro se, sed pro Deo ametur.

Qui enim intemperanter amicum amat, pro se magis illum, non pro Deo amat.

Sæpe per simulationem amicitia colligitur, ut qui non potuit aperte decipere, decipiat fraudulenter.

Tunc quisque magis fit pietati divinæque justitiæ B contrarius, cum despicit amicum aliqua adversitate percussum.

Unde enim adversa procedunt, amicus fraudulentus detegitur, statimque despicit quem se diligere simulavit.

Amicitia certa nulla vi excluditur, nullo tempore aboletur : ubicunque se verterit tempus, illa firmissima est.

Rari sunt amici, qui usque ad finem existant chari.

Quos enim aliqui conglutinatos charitate habuerunt, postquam ad culmen honoris venerint, amicos habere despiciunt.

Illa vera amicitia est, quæ nihil ex rebus amici quærit, nisi solam benevolentiam, scilicet, ut gratis amet amantem.

C Plerumque amicitia ex necessitate vel indigentia nascitur, ut sit per quem quisque quod desiderat, consequatur.

Ille autem veraciter amicitiam quærit, qui nihil agendo eam appetit.

Nam illa ex inopia brevis et fucata, ista pura atque perpetua.

Non sis levis in amicitia tua, retine semper eam in vinculo charitatis.

Qui amicum fidelem perdiderit, tunc sentit quid boni habuerit, postquam habere desierit.

Melius est inimicitias hominum infidelium subire perpetuas, quam Dei offensam amicitiis noxiis provocare.

Si ceciderit inimicus tuus, noli gratulari.

D Non læteris super inimici interitum, ne superveniant in te similia.

Qui enim gaudet inimici casu, cito incidit in illum.

CAPUT LXIV.

De consiliis.

EX ACTIS APOSTOLORUM.

Si est ex hominibus consilium aut opus, dissolvetur (*Act.* V).

Si vero ex Deo est, non potest dissolvi (*Ibid.*).

SALOMON.

Consilium custodiet te, et prudentia servabit te (*Prov.* II).

Custodi legem atque judicium, et erit vita animæ tuæ, gloria faucibus tuis (*Prov.* III).

Digitized by Google

Via stulti recta in oculis ejus (*Prov.* XII).

Qui autem sapiens est, audit consilia (*Ibid.*).

Qui ineunt pacis consilia, sequetur eos gaudium.

Qui autem agunt cuncta cum consilio, aguntur sapientia (*Prov.* XIII).

Astutus omnia agit cum consilio (*Ibid.*).

Dissipantur cogitationes ubi non est consilium (*Prov.* XV).

Ubi vero plures sunt consiliarii, confirmantur (*Ibid.*).

Cogitationes consiliis confirmantur, et gubernaculis tractanda sunt bella (*Prov.* XX).

Erit salus ubi multa consilia sunt (*Prov.* XXIV).

Sicut aqua profunda, sic consilium in ore viri, sed homo sapiens exhauriet illud (*Ibid.*).

JESUS SIRACH.

Multi pacifici sint tibi, consiliarius sit tibi unus de mille (*Eccles.* VI).

Cum fatuis ne consilium habeas (*Eccles.* VIII).

Non enim poterunt diligere, nisi quæ ipsis placent (*Ibid.*).

Coram extraneo ne facias consilium (*Ibid.*).

Non omni homini cor tuum manifestes, ne forte auferat tibi gratiam, et convicietur tibi (*Ibid.*).

Lingua sapientis quasi diluvium abundabit, et consilium ejus sicut fons vitæ est (*Eccles.* XXI).

Loramentum ligneum colligatum in fundamento ædificii non dissolvetur, sic et cor confirmatum in cogitatione consilii (*Eccles.* XXII).

Facienti nequissimum consilium, super ipsum dissolvetur, et non agnoscet unde veniat illi (*Eccles.* XXVII).

Sine consilio nihil facias, et post factum non pœnitebit (*Eccles.* XXXII).

A zelantibus te absconde consilium (*Eccl.* XXXVII).

Cum viro religioso tracta de sanctitate, et cum justo de justitia.

Cor bonum consilia statuet.

Ante omnem actum tuum consilium stabile sit.

GREGORIUS.

Consiliatorem animus inhabitat, qui dolens de præsentibus ad æterna festinat.

ISIDORUS.

Ante factum cogita, ante tempus meditare diu, quid vis agere diu exquire, proba, et sic facies: cum diu cogitaveris, tunc fac quod probaveris.

BASILIUS.

In omni opere quod cogitas facere, primum cogita Deum, et si secundum Deum est quod cogitas, diligenter examina: et si est rectum coram Deo, perfice illud; si vero perversum fuerit, nec etiam incipe.

CAPUT LXV.

De defunctis.

CHRISTUS.

Stulte, hac nocte anima tua egredietur a te; quæ autem parasti, cujus erunt (*Luc.* XII)?

JOANNES.

Beati mortui, qui in Domino moriuntur (*Apoc.* XIV).

PAULUS.

Nemo enim nostrum sibi vivit, et nemo sibi moritur (*Rom.* XIV).

Sive enim vivimus, Domino vivimus: sive morimur, Domino morimur (*Rom.* VIII).

SALOMON.

Memoria justi cum laudibus, et nomen impiorum putrescit (*Prov.* X).

Mortuo homine impio, nulla erit ultra spes (*Prov.* I).

JESUS SIRACH.

Mortuo non prohibeas gratiam (*Eccles.* VII).

Cum lugentibus ambula, non te pigeat visitare infirmum (*Ibid.*).

Ex his enim in dilectione versaberis (*Ibid.*).

Noli de mortuo inimico gaudere, sciens quoniam omnes morituri sumus (*Eccles.* VIII).

Omnis potentatus brevis vita: brevem languorem præcidit medicus (*Eccles.* X).

Sic et rex hodie est, et cras morietur (*Ibid.*).

Cum enim moritur homo, hæreditabit serpentes, et bestias et vermes (*Ibid.*).

Modicum plora super mortuum, quoniam requievit lux ejus. In tempore exitus tui distribue hæreditatem tuam (*Eccles.* XXII et XXXIII).

Fili, in mortuum produc lacrymas, et quasi dira passus incipe plorare (*Eccles.* XXXVIII).

HIERONYMUS.

Qui in hoc tempore moritur, non tam plangendus est quod hac luce caruerit, quam congratulandus est quod de tantis malis evaserit.

GREGORIUS.

Sicut electos beatitudo lætificat, ita credi necesse est, quia die exitus sui ignis reprobos exurat.

Tunc maligni spiritus egrediente anima, sua opera requirunt: tunc mala quæ suaserunt, replicant, ut secum eam ad tormenta trahant.

ISIDORUS.

Iniquus post mortem ducitur cruciandus, justus vero dormit post laborem securus.

Et si pietas pro defunctis fieri habeatur, fides tamen pro ipsis lugere vetat.

Illi enim deplorandi sunt in morte, quos miseros infernus ex hac vita recipit, non quos cœlestis aula lætificans includit.

JOSEPHUS.

Nemo poterit recusare eventum quem vel casus intulerit, vel Dei voluntas signaverit.

CAPUT LXVI.

De Dei consilio.

CHRISTUS.

Non potest homo a se accipere quidquam, nisi fuerit ei datum de cœlo (*Joan.* III).

Non difficile salvare est Domino, vel in multis, vel in paucis (*I Reg.* XIV).

PAULUS.

Omnes enim peccaverunt et egent gloria Dei (*Rom.* III).

Si Deus pro nobis, quis contra nos (*Rom.* VIII)?

Digitized by Google

Igitur non volentis, neque currentis, sed est Dei miserentis (*Rom.* IX).

SALOMON.

Habe fiduciam in Domino Deo tuo (*Prov.* III).

Ne paveas repentino terrore, ad irruentes tibi potentias impiorum (*Ibid.*).

Dominus erit in latere tuo, et custodiet pedem tuum ne capiaris (*Ibid.*).

Eruditus in verbo reperiet bona : et qui in Domino sperat, beatus est (*Prov.* XVI).

HIERONYMUS.

Felices sunt quibus Deus spes est, et omne opus operatio.

Absque notitia Creatoris sui homo pecus est.

GREGORIUS.

Deus qui imperfectorum desideria dignatur inflammare, eos quandoque ad imperfectionem roborat.

ISIDORUS.

In omni opere tuo Dei auxilium posce.

JOSEPHUS.

Necesse est adesse divinum, ubi humanum cessat auxilium.

CAPUT LXVII.

De senibus et juvenibus.

CHRISTUS.

Sinite parvulos venire ad me, et ne prohibueritis eos. Talium est enim regnum cœlorum (*Matth.* XIX).

Amen dico vobis, nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum (*Matth.* XVIII).

PAULUS.

Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem, juvenes ut fratres (*I Tim.* V).

Juvenilia autem desideria fuge (*II Tim.* II).

Sectare vero justitiam (*Tim.* II).

Senes sobrii sint, pudici, prudentes : sani in fide, dilectione et patientia (*Ibid.*).

Nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote, sensibus autem perfecti estote (*I Cor.* IV).

SALOMON.

Senectus enim venerabilis est non diuturna, neque numero annorum computata (*Sap.* IV).

Cani sunt autem sensus hominis, et ætas senectutis vita immaculata placens Deo (*Ibid.*).

Adversio parvulorum interficiet eos (*Prov.* I).

Intelligite parvuli astutiam, et insipientes animadvertite (*Prov.* VIII).

Relinquite infantiam, et vivite, et ambulate per vias prudentiæ (*Prov.* IX).

Ex studiis suis intelligit puer, si munda sunt et recta opera ejus.

Corona dignitatis senectus, quæ in viis justitiæ reperietur (*Prov.* XVI).

Exsultatio juvenum fortitudo eorum, et dignitas senum canities (*Prov.* XX).

JESUS SIRACH.

Quæ enim in juventute non congregasti, quomodo invenies ea in senectute?

Fili, a juventute excipe doctrinam, et usque ad A canos invenies sapientiam (*Eccles.* VI).

Corona senum multa peritia, et gloria eorum timor Domini.

Fili, in vita tua tenta animam tuam : et si fuerit nequam, non des illi potestatem : non enim omnibus omnia expediunt (*Ibid.*).

GREGORIUS.

Quoadusque enim infirmi sumus, continere nosmetipsos debemus, ne dum bona terrena, quæ citius ostendimus, amittamus.

BASILIUS.

In quibusdam te exhibe senem, in quibusdam infantem.

Perfectus enim dicitur, non qui in ætate, sed in B sensu perfectus est.

Non tibi obest puerilis ætas, si fueris mente perfectus : nec semel proderit ætas, si fueris parvulus sensu.

CAPUT LXVIII.

De contentione.

PAULUS.

Cum enim sit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis, et secundum hominem ambulatis (*I Cor.* III)?

Nolite verbis contendere, ad nihilum enim est utile, nisi ad subversionem audientium (*II Tim.* II).

Oportet hæreses esse, ut et qui probati sunt, manifesti fiant in vobis (*I Cor.* XI).

C Hæreticum hominem post unam aut alteram correptionem devita (*Tit.* III).

SALOMON.

Inter superbos semper jurgia sunt, semper jurgia quærit malus (*Prov.* XVII).

Angelus autem crudelis mittetur contra eum (*Ibid.*).

JESUS SIRACH.

Non litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius : nec cum bilingue, ut non struas in illius ignem ligna (*Eccles.* VIII).

EX LIBRO CLEMENTIS.

Hoc quæramus, quod libenter agere oportet.

Nam si exiguum hoc vitæ tempus permanens, oc- D cupemus inutilibus quæstionibus, inanes sine dubio et vacui pergemus ad Deum, ubi judicium operum nostrorum fiet.

GREGORIUS.

Omnes hæretici dum Deum defendere nituntur, offendunt.

Hæreticorum sacrificia accepta esse Deo nequeunt.

ISIDORUS.

In nulla causa contendas, quia contentio litem parat.

Contentio rixas gignit.

Contentio fauces odiorum accendit.

Contentio concordiam rumpit

Sicut instruere solet concordia, ita contentio destruit.

Digitized by Google

CAPUT LXIX.

De curiositate.

CHRISTUS.

Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis (*Luc.* III).

Non stabit testis unus contra aliquem, quidquid illud peccati et facinoris fuerit (*Deut.* XIX).

Sed in ore duorum aut trium testium, stabit omne verbum (*Deut.* XVII).

SALOMON.

Qui autem investigator malorum est, opprimetur (*Prov.* XI).

JESUS SIRACH.

In supervacuis rebus noli scrutari sensum tuum multipliciter : non est tibi necessarium ea quæ sunt abscondita videre oculis tuis. De re ea quæ te non molestat, ne certaveris (*Eccles.* III).

AUGUSTINUS.

O quam irreprehensibiles esse poteramus, si tam diligenter nostra vitia caveremus, sicut scrutamur aliena.

Sed hinc est quod nostra obliviscimur, dum aliena scrutamur.

HIERONYMUS.

Qui proficere studet, non consideret quod malum alii faciant, sed quod bonum ille facere debeat.

Committere igitur caveat, qui reprehendere vult.

Sufficit nobis de præsentibus hujus sæculi angustiis cogitare.

Quid necesse est sensum ad incerta et futura extendere? quæ aut consequi non possumus, aut cito inventa perdimus.

Qui ergo de futuris nos cogitare prohibuit, concessit curare de præsentibus propter humanæ vitæ fragilitatem.

Sufficit nobis contra malitiam hujus sæculi præsens habere certamen.

AMBROSIUS.

Tandiu enim quis peccata sua quæ cognoscit flere debet, quandiu curiose aliena considerat.

Quod si mores suos ad seipsum conversus aspiciat, non requirit quod in aliis ipse specialiter reprehendat, sed de seipso quod lugeat.

GREGORIUS.

Nos ergo tantum minus debemus aliena corda audaciter reprehendere, quantum non possumus visu nostro alienæ cogitationis tenebras illustrare.

Nec profecto diluere aliena delicta valet, quem adhuc propria devastant.

ISIDORUS.

De malo alieno os tuum non coinquines.

Vitia tua, non aliena attende.

De tua igitur correctione esto sollicitus.

De tua igitur salute et emendatione esto attentus.

Quod ad te non pertinet, noli inquirere.

Quod inter se loquuntur homines, cognoscere nunquam desideres.

Noli quærere quid quisque dicat vel faciat. Evita A curiositatem, omitte curam quæ ad causam tuam non pertinet.

Curiositas periculosa præsumptio est.

Multi aliorum vitia discernunt, sua non aspiciunt: et cum ipsi maximis criminibus teneantur obnoxii, minima peccata fratribus non dimittunt.

Sæpe adversa in aliis indicamus, quæ in nobis nociva esse minus sentimus.

Facilius vitia uniuscujusque quam virtutes intendimus.

Non quid boni quis gesserit agnoscere, sed quid mali gesserit perscrutamur.

Erit autem ille apud Deum condemnatus, qui adversus innocentem falsum testimonium vel dicit, vel dicentibus credit. Improbi judices opponunt B falsos testes.

CAPUT LXX.

De mansuetis et timoratis.

CHRISTUS.

Discite a me quia mitis sum et humilis corde (*Matth.* V).

Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.

PAULUS.

Corripite inquietos, consolamini pusillanimes, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines (*Thess.* V).

SALOMON.

Illusores Dominus deridet, mansuetis dabit gratiam (*Prov.* III).

C Qui mollis et dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis (*Prov.* XVIII).

Cum enim sit timida nequitia, dat testimonium condemnationis (*Sap.* XVII).

Semper enim præsumit sæva turbata conscientia (*Ibid.*).

JESUS SIRACH.

Homo linguosus et temerarius in verbo suo odibilis est.

AUGUSTINUS.

Cum sint homines per iniquitatem, inferiores se putant omnibus hominibus.

Mansuetudo non ex voluntate, sed ex natura hominum venit.

D In mansuetudine opera tua perfice, et supra hominum gloriam diligeris.

Esto mansuetus ad intelligendum verbum, ut intelligas : et cum sapientia profer verum responsum.

Fili, in mansuetudine serva animam tuam, et da illi honorem secundum meritum suum.

HIERONYMUS.

Sicut enim civitas dirupta et non circumdata, sic est vir qui non cum consilio aliquid agit.

GREGORIUS.

In rectitudine justitia, in simplicitate mansuetudo figuratur.

Sæpe enim quisque nimis mansuetudini studens, subjectorum vitia aspicit, atque hæc per fervorem zeli corrigere negligit : quem in eis crudeliter non

Digitized by Google

corrigendo multiplicat, fitque ut ejus lenitas sibi sit noxia, et subjectis inimica.

ISIDORUS.

Ne quid ultra leniter agas, ne temere aliquid facias.

CYPRIANUS.

Docibilis autem ille est qui est ad discendam patientiam humilis et mitis.

BASILIUS.

Levitas cupit semper laudari, sicut navis jactatur absque gubernatore.

Sicut jactatur a fluctibus, ita et levis circumfertur instabilis per omnes actus suos.

EX VITIS PATRUM.

Mansuetum diligit Dominus, turbulentum autem repellit a se.

Sicut enim lucifer in cœlo, et sicut felix in paradiso, sic in anima miti mens pura.

Quantum enim quisque in lenitate ac patientia cordis fuerit, tantum in cordis puritate proficiet.

EUSEBIUS.

Bestiarum feritas Dei virtute mansuescit.

Humana vero rabies nec ferarum mitescit exemplis.

JOSEPHUS.

Inconsulta temeritas nescit consilium exspectare ducis.

CAPUT LXXI.

De rectoribus sive judicibus.

CHRISTUS.

Nolite judicare, ut non judicemini (*Matth.* VII).

In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini (*Ibid.*).

Et in qua mensura mensi fueritis, eadem remetietur vobis (*Ibid.*).

Nolite judicare secundum faciem, sed justum judicium judicate (*Joan.* VII).

MOYSES.

Juste quod justum est, persequeris (*Deut.* VI).

PAULUS.

Non ergo amplius judicemus invicem, sed hoc judicate magis, ne ponatis offendiculum fratribus vel scandalum (*Rom.* XIV).

SALOMON.

Justitia rectorum liberabit eos, et in insidiis suis capientur iniqui (*Prov.* XI).

Novit justus animas jumentorum suorum (*Prov.* XII).

In multitudine populi dignitas regis, et in paucitate plebis ignominia principis (*Prov.* XIV).

In hilaritate vultus regis vita, et clementia ejus quasi serotinus imber (*Prov.* XXVIII).

Propter peccata terræ, multi principes ejus.

Aufer rubiginem de argento, et egredietur vas purissimum (*Prov.* XXV).

Aufer impietatem de vultu regis, et firmabitur justitia thronus ejus (*Ibid.*).

Dux indigens prudentia, multos opprimit per calumniam (*Prov.* XXVIII).

Rex justus erigit terram, et homo durus destruet eam (*Prov.* XXIX).

JESUS SIRACH.

Judex sapiens judicabit populum suum, et civitates inhabitabuntur per sensus prudentum (*Eccl.* X).

Eximia dona excæcant oculos judicum (*Eccl.* II).

Rectorem posui te dicit Dominus, noli extolli (*Eccles.* XXXII).

Esto in illis, quasi unus ex illis (*Ibid.*).

Regnum a gente ingentem transfertur, propter injustitias, et injurias, et contumelias, et diversos dolos (*Eccles.* X).

Sedes ducum superborum destruxit Deus, et sedere fecit mites pro illis (*Ibid.*).

HIERONYMUS.

Non lætificemur ad laudes humanas, nec vituperationes eorum expavescamus.

Deo enim placere curantes, minas hominum penitus non timeamus.

GREGORIUS.

Non morientem quippe mortificat, qui justum damnat; et non victurum vivificare nititur, qui reum a supplicio solvere conatur.

ISIDORUS.

Qui recte judicat, et præmium inde remunerationis exspectat, fraudem in Domino perpetrat: quia justitiam, quam gratis impartiri debuit, acceptione pecuniæ vendit.

Omnia quippe primum quære, ut cum justitia definias.

Nullum condemnes ante judicium.

Ante proba, et sic judica.

Non enim qui accusatur, sed qui convincitur, reus est.

CAPUT LXXII.

De simplicitate.

CHRISTUS.

Estote prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ (*Matth.* X).

MOYSES.

Homo delicatus et luxuriosus valde invidebit fratri suo (*Deut.* XXVIII).

PAULUS.

Bonum autem facientes non deficiamus, tempore autem suo metemus non deficientes (*Gal.* VI).

SALOMON.

Simplicitas justorum diriget eos, et supplantatio perversorum vastabit illos (*Prov.* XI).

Justitia simplicis dirigit viam ejus, et in impietate sua corruet impius (*Ibid.*).

Innocens credit omni verbo.

Qui decipit justos in via mala, in interitu suo corruet, et simplices possidebunt bona ejus (*Prov.* VIII).

Viri sanguinum oderunt simplicem, justi autem quærunt animam ejus.

HIERONYMUS.

Sancta rusticitas sibi soli prodest, et quantum ædificat ex vitæ merito Ecclesiam Christi, tantum nocet si destruentibus veritatem non resistat.

In servo Dei non corporis cultus, sed animæ vigor

Digitized by Google

quæritur, qui carnis infirmitate sit fortior, nec rusticus, sed tantum simplex.

Multo melius est nobis imperfectis rusticitatem sanctam habere, quam eloquentiam peccatricem.

Venerationi habenda est, non verbosa, sed sancta rusticitas.

Fabrica spiritualis est fides firma in corde, galea salutis in capite.

Signum Christi in fronte.

Verbum veritatis in ore, bona in mente voluntas.

Dilectio Dei in pectore.

Præcincta castitas in ardore.

Honestas in actione.

Sobrietas in consuetudine.

Stabilitas in bonitate.

Patientia in tribulatione.

Spes in Creatore.

Amor vitæ æternæ.

Perseverantia usque in finem.

GREGORIUS.

Si nostra intentio apud Deum simplex fuerit, in ejus judicio nostra actio tenebrosa non erit.

Qui cauti esse per rectitudinem nesciunt, nequaquam innocentes persistere per simplicitatem possunt.

Sancta electorum Ecclesia simplicitatis suæ et rectitudinis vias custodit.

Oportet ut in zelo quo quis fervet, sit etiam temperans : ne si plus ferveat quam oportet, perdat justitiam, cujus servare moderamina ignorat.

Sæpe enim cum quis iracundiæ stimulis victus, contra delinquentes zelo ulciscendæ justitiæ plus quam necesse est inflammatur, justitiæ limitem in ultione transiens agit crudeliter quod se agere juste suspicatur.

ISIDORUS.

Sit in gressu tuo simplicitas, nihil lenitatis in progressu tuo appareat.

Animus enim in corporis habitu appareat.

Gestus corporis signum est mentis.

Corporis gestu animus proditur.

Incessus tuus alterum non offendat.

BASILIUS.

Deus enim non verborum, sed cordis inspector est, et diligit eos qui in simplicitate cordis serviunt ei.

EUSEBIUS.

Ea quæ apud homines despecta sunt et in contemptu habentur, in magna gloria sunt apud Deum.

Charitas Dei, quæ fragilia sunt per naturam, per gratiam facit esse firmissima.

CAPUT LXXIII.
De medicis.

CHRISTUS.

Non est opus sanis medico, sed male habentibus (*Luc.* III).

Medice, cura teipsum prius (*Luc.* IV).

JESUS SIRACH.

Honora medicum propter necessitatem, etenim illum creavit Altissimus (*Eccles.* XXXVIII).

A A Deo est omnis medela.

Disciplina medici exaltabit caput ipsius, et in conspectu magnorum collaudabitur (*Ibid.*).

Unguentarius faciens pigmenta suavitatis et unctionis confert sanitatem. (*Ibid.*)

Da locum medico, etenim illum creavit Dominus (*Ibid.*).

Et non discedat a te, quoniam opera ejus sunt necessaria (*Ibid.*).

Qui delinquit in conspectu ejus qui fecit illum, incidit in manus medici.

CYPRIANUS.

Aperiendum vulnus est et secandum, et putraminibus amputatis, medela fortiore curandum.

Vociferetur et clamet, licet et conqueratur æger
B impatiens per dolorem ; gratias aget postmodum, cum senserit sanitatem.

CAPUT LXXIV.
De ligatione.

CHRISTUS.

Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlis (*Matth.* XVI).

Non suscipies vocem mendacii, nec jungas manum tuam, et pro impio dicas falsum testimonium (*Exod.* XXIII).

GREGORIUS.

Quos omnipotens Deus suscitat per compunctionis gratiam, illos pastoris sententia absolvet.

Illos nos debemus per pastoralem autoritatem sol-
C vere, quos auctorem nostrum cognoscimus per suscitantem gratiam vivificare.

Sub magno moderamine pastores Ecclesiæ vel absolvere studeant, vel ligare.

Utrum juste an injuste obliget pastor, pastoris tamen sententia gregi timenda est : ne hic qui subest, et cum injuste forsitan ligatur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa mereatur.

Pastor ergo vel absolvere indiscrete timeat vel ligare.

Is autem qui sub manu pastoris est, ligari timeat vel injuste, ne pastoris sui judicium temere reprehendat.

CAPUT LXXV.
De exemplis.

D CHRISTUS.

Super cathedram Moysi sederunt scribæ et Pharisæi (*Matth.* XXIII).

Omnia ergo quæcunque dixerint vobis, facite et servate : secundum vero opera eorum nolite facere (*Ibid.*).

Dicunt enim et non faciunt (*Ibid.*).

PAULUS.

Bonum autem æmulamini in bono semper (*I Tim.* IV).

Exemplum esto fidelium, in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, ut profectus tuus manifestus sit omnibus.

In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum (*Tit.* II).

Digitized by Google

SALOMON.

Homini bono in conspectu suo dabit Deus sapientiam, et scientiam, et lætitiam (*Prov.* I).

HIERONYMUS.

Sicut assiduitas familiaritatem, ita familiaritas contemptum parit.

Melius est rem familiarem minui, quam animæ salutem perdere.

GREGORIUS.

Qui enim vitam suam ab aliis sciri refugiunt, sibimetipsis accensi sunt, sed aliis in exemplo luminis non sunt.

Hi enim qui exempla virtutum prærogant, et lumen boni operis per vitam et verbum iterantibus demonstrant, jure lampades appellantur.

In exemplo culpa vehementer ostenditur, quando pro reverentia ordinis peccator honoratur.

Ille igitur modis omnibus debet ad exemplum protrahi, qui cunctis passionibus carnis moriens jam spiritualiter vivit.

ISIDORUS.

Ne quisquam post lapsum pœnitendo desperet veniam, dum conspicit sanctorum reparationem fuisse etiam post ruinam.

Ob hanc utilitatem scribuntur sanctorum ruinæ et reparationes, ut spem faciant salutis humanæ.

Si apti fuimus imitari iniquos in malum, cur pigri sumus imitari justos in bonum?

CAPUT LXXVI.

De discipulis.

CHRISTUS.

Non est discipulus super magistrum: perfectus autem omnis erit si sit sicut magister ejus (*Luc.* VI).

PAULUS.

Sermo vester in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere (*Coll.* IV).

SALOMON.

Lætatur homo in sententia oris sui, et sermo opportunus est optimus (*Prov.* XV).

Ferrum ferro acuitur, et homo exacuet faciem amici sui.

JESUS SIRACH.

Si est tibi intellectus, responde proximo tuo (*Eccles.* V).

Sin autem sit manus tua super os tuum, ne capiaris verbo indisciplinato, et confundaris (*Ibid.*).

HIERONYMUS.

Cave ne ante magister sis quam discipulus, ante miles velis esse quam tiro.

Cave ne sine doctore ingrediaris viam quam nunquam ingressus es; et parte altera declinans, errorem patiaris, et plus ambules quam necesse est; et currens laxeris, aut moras faciens dormias.

Nulla ars absque magistro discitur.

Multo tempore disce quam doceas.

Ne credas laudatoribus tuis, imo irrisoribus aurem ne accommodes.

Non appetas majora viribus tuis, quia melius est A in humilioribus pergere, quam pendulo gradu in altioribus fluctuare.

Non erudit pater filium, nisi quem amat: nec corrigit magister discipulum, nisi eum quem ardentioris cernit ingenii.

Quicunque interrogat non voto discendi, sed studio redarguendi, per similitudinem Pharisæorum, non quasi discipulus, sed quasi tentator accedit.

Vir studiosus et sapiens, etiam si discere aliquid vult, magis docet dum prudenter interrogat.

Sunt aliqui qui nimia facilitate verborum per audaciam edisserunt aliis quod ipsi non intelligunt.

ISIDORUS.

De bono interrogatus, taceo: melius est enim reticere improbis quam respondere.

B CYPRIANUS.

Ille melius docet qui quotidie crescit, et proficit discendo meliora.

Neque enim idoneus potest esse miles qui non exercitatus in campo prius fuerit.

Tunc enim demum sermo et ratio salutaris efficaciter discitur, si patienter quod discitur, auditur.

Disciplina custos spei, receptaculum fidei, dux itineris salutaris, fomentum ac negotium bonæ indolis, magistra virtutis, facit in Christo manere semper, ac jugiter Deo vivere, ad promissa cœlestia et divina præmia pervenire.

EUSEBIUS.

Neque enim dignum est philosophum nominari eum qui de his quæ nescit publice protestatur.

C

CAPUT LXXVII.

De tentatione ac martyrio.

CHRISTUS.

In hoc nolite gaudere quia spiritus vobis subjiciuntur (*Luc.* X).

Gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in cœlis (*Ibid.*).

Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.

PETRUS.

Sobrii estote et vigilitate, quia adversarius vester diabolus quasi leo rugiens circuit, quærens quem devoret (*I Petr.* V).

JACOBUS.

D Resistite autem diabolo, et fugiet a vobis (*Jacob.* IV).

PAULUS.

Arma militiæ nostræ, non carnalia, sed potentia Dei (*II Cor.* VI).

ORIGENES.

Qui bene exit de tentatione, et quem tentatio probabilem reddit, iste venit ad sanitatem judicii.

Si ergo videris persecutorem tuum nimium aliquando sævientem, scito quia ab ascensore suo dæmone perurgetur.

AUGUSTINUS.

Omnis homo qui alium in corpore persequitur, prius ipse in corde persecutionem sustinere cognoscitur.

Digitized by Google

Nam si etiam illi quem persequitur aliquid de substantia tulerit, majus sibi detrimentum ipse facit.

Quia nemo habet injustum lucrum, sine justo damno.

Ubi lucrum, et ibi damnum.

Lucrum in arca, damnum in conscientia.

Tollit vestem, perdit fidem.

Acquirit pecuniam, et perdit justitiam,

HIERONYMUS.

Nihil eo fortius quam qui vincit diabolum, nihil intolerabilius quam qui carnem superat.

Si astra cœli non sunt munda in conspectu Domini, quanto magis homines, quorum vita tentatio est?

Diaboli sagittæ jejuniorum et vigiliarum fragore restringendæ sunt.

Grandis ergo virtutis est, et sollicitæ diligentiæ, superare quod natus sis in carne et non carnaliter vivere.

Non solum effusio sanguinis in confessione reputatur, sed devotæ mentis immaculata servitus quotidianum martyrium est.

Hostis callidus tarda ad mortem supplicia conquirens animas cupit jugulare, non corpora.

Non timeamus malorum persecutorum sævitiam, et blasphemantium rabiem, quia veniet dies judicii, in quo nostra virtus coronabitur, et eorum sævitia punietur.

GREGORIUS.

Cum vero malorum perversitas crescit, non solum frangi prædicatio non debet, sed etiam augeri.

Hæc auget divina misericordia, ut ex una eademque re, ex qua carnalibus dat flagellum ex ea spiritualibus virtutibus præstet incrementum.

Quasi ergo lupus gregem dissipat, cum fidelem populum diabolus per tentationem vocat.

Quamvis occasio persecutionis deest, habet tamen et pax nostra martyrium suum : quia etsi carnis colla ferro non subdimus, spirituali tamen gladio carnalia desideria in mente trucidamus.

ISIDORUS.

Quamvis diabolus tentationem justis semper inferre cupiat, tamen si a Deo potestatem non accipiat, nullatenus adipisci potest quod petit.

Non alibi diabolus concupiscentiæ fomenta succendit, nisi ubi prius pravæ cogitationis delectationem aspexerit, quam si a nobis spernimus, sine dubio ille confusus abscedit a nobis.

Tunc enim bene de se judicant sancti, quando eos Deus fallacia dæmonum tentamenta facit intelligere.

In oculis carnalium diabolus terribilis est.

In oculis electorum terror ejus vilis est.

Diabolus enim serpens est lubricus, cujus si capiti, id est primæ suggestioni, non resistitur, totus in interna cordis, dum non sentitur, illabitur.

Tunc contra eum quem possidet diabolus acrius sævit, quando se virtute divina ab eo expellendum agnoscit.

Diabolus quando vult decipere quemquam prius naturam uniuscujusque attendit, et inde se applicat unde aptum hominem ad peccatum aspexerit.

Nunquam enim diabolus adversus hominem justum pugnare cessat.

Aut enim tribulationes cordis illi exagitat, aut dolorem corporis suscitat.

Quælibet enim adversa justus patiatur, ex Dei utique permissu patitur.

Quod si hoc ipsum humiliter ad Dei gloriam referat, iste non separatur a Deo, sed conjungitur.

Ibi peccamus ubi cupiditatem ad voluntatem deflectimus.

Quos enim vigilantes immundi spiritus vitiis tentant nec superant, acriter dormientes impugnant.

Sæpe enim ea in quibus cogitationum nostrarum sensum porrigimus, quodam mentis excessu revelantur dum requiescimus.

Qui nocturna illusione polluitur, quamvis extra memoriam turpium cogitationum sese persentit inquinatum; tamen hoc ut tentaretur, culpæ suæ tribuat, statimque suam immunditiam fletibus tergat.

Facile vincimus hostem quem videmus: quem autem non videmus, difficile a nobis expellimus.

Unusquisque ad tentationem animum præparare debet.

Tentari autem justum oportet, sed tentatione plagæ, non tentatione luxuriæ.

Tentatio arguit te, et non te interficit.

Qui non est tentatus, quid scit?

Vir in multis expertus cogitat multa.

Qui multa didicit, enarrabit intellectum: et qui non est expertus, pauca recognoscit.

CYPRIANUS.

Quantoque major fuerit persecutionis injuria, tanto justior fiet et gravior persecutionis vindicta.

Nullus his dolor est de incursione malorum præsentium, quibus fiducia est futurorum bonorum.

Neque enim licere tantum inimico potest, ut non, qui Deum toto corde, et anima, et virtute diligimus, beatitudinem ejus et laudes semper et ubique cum gloria prædicemus.

EX VITIS PATRUM.

Sicut enim aurum et argentum probat ignis, sic cor monachi tentatio.

Ubi crux Christi superinducitur, non prævalebit malitia diaboli.

EUSEBIUS.

Nihil terribile est ubi diligitur Christus, nihil doloris est ubi fides Christi est.

Melior est qui nos defendit, quam qui persequitur.

CAPUT LXXVIII.

De verbis otiosis.

CHRISTUS.

Dico autem vobis quia ex omni verbo otioso quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii (*Matth.* XII).

Unusquisque enim ex verbis suis justificabitur, aut ex verbis suis condemnabitur (*Ibid.*).

Digitized by Google

PAULUS.

Nemo vos seducat inanibus verbis (*I Tim.* IV).

Ineptas autem et inanes fabulas devita (*Prov.* XII).

SALOMON.

Propter peccata labiorum, ruina proximat malo.

HIERONYMUS.

Mens Christo dedita, sic cavet minora quomodo et majora, sciens etiam pro verbo otioso reddendam esse rationem.

GREGORIUS.

Otiosum quippe verbum est, quod aut utilitate rectitudinis, aut ratione justæ necessitatis caret.

Sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiscretum silentium hos quos erudire poterat in errore derelinquit.

ISIDORUS.

Claude aures tuas, ne audiant malum.

Fuge incauta verba.

Vanus sermo cito polluet mentem.

Facile agitur quod libenter auditur.

Nihil ex ore tuo quod impedire possit, procedat.

Nihil quod non expedit, sonus vocis prorumpat, hoc procedat ex labiis quod aures non polluat audientis.

Sermo vanus vanæ conscientiæ index est.

Qualis sermo ostenditur, talis et animus comprobatur.

Retice verbum quod non ædificat. Auris quæ otiosa verba non reprimit, ad noxia cito transit.

Paulatim crescunt vitia, et dum parva non cavemus, in magna prolabimur.

In loquendo et in tacendo peritus esto.

Disce quid loquaris, quid taceas: lingua tua non te perdat.

Oppone linguæ tuæ claustra silentii.

CAPUT LXXIX.

De brevitate hujus vitæ.

CHRISTUS.

Qui manducat me, et ipse vivet propter me (*Joan.* VI).

JACOBUS.

Quæ enim est vita nostra? Vapor est ad modicum parens (*Jacob.* IV).

PAULUS.

Id enim quod in præsenti est, momentaneum est.

SALOMON.

Ne glorieris in crastinum, ignorans quid superventura pariat dies (*Prov.* XXVII).

Vita ducis longior erit (*Prov.* XXVIII).

Tempus nascendi, et tempus moriendi (*Eccles.* III).

Nemo est qui semper vivat, et qui hujus rei habeat fiduciam (*Eccles.* IX).

AUGUSTINUS.

Omnis malus aut ideo vivit ut corrigatur, aut ideo vivit ut per illum bonus exerceatur.

HIERONYMUS.

Humanæ vitæ brevitas damnatio delictorum est.

Brevis est hujus vitæ felicitas, modica est hujus sæculi gloria.

A Caduca est et fragilis temporalis potentia.

Dic ubi sunt reges? ubi imperatores? ubi principes? ubi locupletes rerum? ubi potentes sæculi?

Certe quasi umbra transierunt, et velut somnium evanuerunt.

Quæruntur et non sunt.

Divitiæ usque ad periculum ducunt.

Multi propter opes periclitantur, multis propter opes mors occurrit.

Toto ergo animo et odi et damna quod diligit mundus.

Esto mortuus mundo, et mundus tibi.

Contemne vivens quæ post mortem habere non potes.

ISIDORUS.

B Tantum enim in hac vita est licitum operari bonum.

Illic namque non jam operatio exspectatur, sed retributio meritorum.

Qui vitæ præsentis longitudinem non de suo spatio, sed ejus fine considerat, quam sit misera et brevis, satis utiliter pensat.

Tela enim consummatur filis, et vita hominis extollitur diebus singulis.

Si longam vitam quæris, ad eam tende vitam pro qua Christianus es, id est æternam.

Hæc est enim vita immortalis, nam ista vita mortalis est.

Mori oportet hominem in carne mundo, ne moriatur in anima Christo.

C Tunc quisque vivere creditur, si secundum sæculum moriens, in solo Deo vivere delectetur.

De mora vitæ istius tædium patitur justus, eo quod ad desideratam patriam tarde perveniat.

Sollicite debet unusquisque vivere, semper terminum vitæ suæ considerare, ut hujus sæculi blanditias caveat.

Venturi exitus ignorantia incerta est: et dum mori quisque non æstimat, tollitur.

Unde festinet unusquisque, ne iniquitatibus suis rapiatur, simulque vita finiatur cum culpa.

Diabolus quos viventes incendit ad vitia, subito morientes pertrahere nititur ad tormenta.

Quamvis enim quisque in hac vita sit justus,

D tamen dum de corpore isto egreditur, pertimescat ne dignus supplicio sit.

Nullus est enim homo sine peccato: nec quisquam potest de Dei esse securus judicio, cum et de otiosis verbis reddenda sit ratio.

Finem justorum optimum vocatio tranquilla commendat, ut ex eo intelligantur sanctorum habere consortium angelorum, ex quo ab hoc corpore sine vexatione dura tolluntur.

Nihil est diu, nihil est longum, quod non in brevi finiatur.

Impossibile est ut homo sis, et non gustes angustias.

Nemo est qui in hoc sæculo non doleat.

Nullus est qui in hac vita positus non suspiret.

Digitized by Google

Malis omnia plena sunt.

CYPRIANUS.

Hæc tempora terrena jam computat qui æternalitatem de Deo sperat.

CAPUT LXXX.

De lectione.

CHRISTUS.

Qui legit, intelligat (*Matth.* XXIV).

Omnis autem cui multum est datum, multum quæretur ab eo (*Luc.* XXII).

PAULUS.

Attende lectioni et exhortationi doctrinæ; noli negligere gratiam quæ in te est (*I Tim.* IV).

Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est (*II Tim.* III).

Verbum Christi habitet in vobis abundanter (*Coloss.* III).

JACOBUS.

Scienti igitur bonum, et non facienti, peccatum est illi (*Jacob.* IV).

SALOMON.

Post industriam sequitur sapientia (*Eccles.* X).

AUGUSTINUS.

Nutri animam tuam lectionibus divinis, parabit enim tibi mensam spiritualem.

HIERONYMUS.

Qui assidue instat lectioni, in præsenti quidem laborat, sed postea gratulabitur, cum cœperit.

De amaris seminibus litterarum dulces fructus carpe.

Prudens lector cavet semper superstitiosam intelligentiam ut non ad suum sensum attemperet Scripturas, sed Scripturæ jungat sensum suum, ut intelligat quid sequatur.

Illa studeamus discere in terris, quorum nobis notitia perseveret in cœlis.

Beatus est qui, divinas Scripturas legens, verba vertit in opera, et nudam crucem nudus sequitur puris manibus et pedibus, et candido pectore pauperem se spiritu et operibus gloriatur.

GREGORIUS.

Scire etenim cuiquam quod non potest facere, pœna magis quam virtus est.

Quanto enim quis in Scriptura sacra proficit, tanto hæc eadem Scriptura proficit apud ipsum.

Tantum in sacro eloquio profectum invenies, quantum apud illud ipse profeceris.

ISIDORUS.

Qui vult cum Deo semper esse, frequenter debet orare, et frequenter legere.

Nam cum oramus, ipsi cum Deo loquimur.

Cum vero legimus, Deus nobiscum loquitur.

Omnis profectus ex lectione et meditatione procedit.

Quæ enim nescimus, lectione discimus.

Quæ autem discimus, meditationibus conservamus.

Geminum confert donum lectio sanctarum Scripturarum, quod intellectum mentis erudit, et quod A a mundi vanitatibus abstractum hominem ad amorem Dei perducit.

Tanto una spes mortalitatis hujus nobis vilescit, quanto amplius legendo, spes æterna claruerit.

Lector strenuus potius ad implendum quæ legit, quam ad sciendum promptissimus esto.

Minor enim pœna est nescire quid appetas, quam ea quæ noveris non implere.

Sicut enim legendo scire concupiscimus, sic sciendo recta quæ didicimus, implere debemus.

Nemo potest sensum Scripturæ sacræ cognoscere, nisi legendi familiaritate.

Quantum quisque magis in sacris eloquiis assiduus fuerit, tantum ex eis uberiorem intelligentiam capit.

Quanto amplius in quamlibet artem homo conscendit, tanto magis ad hominem ars ipsa descendit. B

Quidam habent intelligentiæ ingenium, sed negligunt lectionis studium; et quod legendo scire possunt, negligendo contemnunt.

Quamvis sensus habitudo sit frequens, tamen lectio intellectum adhibet.

Sicut qui tardus est ad capiendum, pro intentione tamen boni studii, præmium percipit: ita qui præstitum sibi a Deo ingenium intelligentiæ negligit, condemnatione reus existit, quia donum quod accipit, despicit et per desidiam derelinquit.

Quidam Dei judicio donum scientiæ quod negligunt, accipiunt, ut durius de rebus creditis puniantur.

Tardiores autem ideo quod scire cupiunt difficulter C inveniunt ut pro maximo exercitio laboris maximum præmium habeant retributionis.

Donum sine adjuvante Dei gratia quamvis infundatur auribus, ad cor nunquam descendit.

Plerique in cacumine intelligentiæ vivaces existunt, sed loquendi inopia angustiantur.

Quidam vero in utrisque pollent.

Plerique scientia accepta Scripturarum, non ad Dei gloriam, sed ad suam laudem utuntur, dum ex ipsa scientia extolluntur, et ibi peccant ubi peccata mundare debuerunt.

Semper enim superbi legunt, et nunquam inveniunt.

Divinæ legis penetrabilia, humilibus et bene ad Deum intendentibus patent: pravis autem atque superbis clauduntur. D

Quamvis divina eloquia in lectione arrogantibus aperta sint, in mysterio tamen clausa atque occulta sunt.

Sermo Dei fidelibus lux est, reprobis autem ac superbis quodam modo tenebrescit: et unde illi illuminantur, inde isti cæcantur.

Nequaquam legem intelligit, qui carnaliter verba legis percurrit; sed is qui eam sensu interioris intelligentiæ percepit.

Qui litteram legis attendunt, ejus occulta penetrare non possunt.

Ideo prohibetur Christianis figmenta poetarum legere, quia per oblectamenta inanium fabularum, mentem excitant ad incentiva libidinum.

Digitized by Google

Ideo libri sancti simplici sermone scripti sunt, ut non in sapientia verbi, sed in ostensione spiritus homines ad fidem perducerentur.

In lectione non verba, sed veritas est amanda.

Cum sit utilis ad instruendum lectio, adhibita tamen collatione majorem intelligentiam præbet.

Melius est enim conferre quam legere.

Quod enim obscurum est aut dubium, conferendo cito perspicitur.

Sicut instruere solet collatio, ita contentio destruit.

A Cum opere vaca lectioni, lectio enim docet quid caveas.

Lectio ostendet quid attendas.

Multum proficis cum legis, si tamen facias quod legis.

Vide ne quod perspicis, vivendo contemnas.

BASILIUS.

Sicut enim in carnalibus escis alitur caro, ita ex divinis lectionibus interior homo nutritur ac pascitur.

ANNO SÆCULI VIII INCERTO.

EVANTIUS

ABBAS.

NOTITIA HISTORICA IN EVANTIUM ABBATEM.

(Hist. littér. de la France, tom. III.)

On a déjà parlé de l'écrit, qui donne occasion à cet article. C'est une lettre dogmatique sous le nom d'Evance, abbé, contre certaines personnes qui soutenaient qu'on ne doit point manger du sang des animaux, parce qu'il est impur, quoiqu'elles regardassent autrement leur chair, et qu'elles en mangeassent sans scrupule. Cette erreur était particulièrement répandue en Espagne, aux environs de Saragosse, comme le porte la lettre. On a vu que presque tous nos critiques l'attribuent à Evance, évêque de Vienne, mort en 586. Mais c'est ce qui ne se peut soutenir, comme on l'a observé en passant. On y cite en effet le Pastoral de S. Grégoire, pape, à qui l'on donne la qualité de saint, qui suppose qu'il n'était plus au monde (*a*), circonstances qui ne peuvent convenir au temps d Evance de Vienne.

Le cardinal d'Aguirre qui rejette ce sentiment avec raison, en établit un autre qui tend à donner cette lettre à Evance, archidiacre de Tolède, homme de lettres, qui florissait vers l'an 630 (*b*). Il faut avouer que cette circonstance, et celle qui regarde les personnes pour qui la lettre fut écrite, favorisent beaucoup le sentiment de ce docte cardinal. Mais il se trouvera toujours combattu par le titre de la lettre même, qui, suivant les manuscrits sur lesquels elle a été imprimée, l'attribue non à un archidiacre, mais à un abbé.

C'est ce qui a porté Dom Mabillon à croire que B l'auteur de cette lettre n'est autre qu'Evance, abbé de Troclar au diocèse d'Albi, célèbre dans la Vie de sainte Sigolène, abbesse au même endroit, où il y avait un monastère double, l'un pour des moines, l'autre pour des vierges (*c*). Tout concourt à affermir cette opinion, déjà autorisée par le titre de la lettre. Evance, abbé de Troclar, vivait à la fin du VII[e] siècle, temps auquel elle appartient ; il était à portée d'avoir des relations du côté de Saragosse, puisque l'Albigeois, où il faisait sa résidence, se trouvait dans le voisinage des provinces des Gaules soumises aux Visigoths d'Espagne jusqu'à Charles Martel ; enfin il paraît qu'on cultivait les lettres dans son monastère, puisqu'un moine de la maison écrivit peu après la Vie de sainte Sigolène.

C L'écrit en question a été d'abord mis au jour sur un manuscrit de saint Gal, dans le cinquième volume du recueil de Canisius. De là il est passé dans la Bibliothèque des Pères, et enfin dans la collection des Conciles d'Espagne par le cardinal d'Aguirre (*d*). L'auteur s'y montre parfaitement instruit de l'Ecriture sainte, et fort versé dans la lecture des Pères de l Eglise. Il y prouve fort bien qu'on peut sans nul scrupule manger du sang des animaux, comme l'on mange de leur chair, et qu'en user autrement ce serait introduire une espèce de judaïsme dans la religion chrétienne.

(*a*) Mab. Act. B. t. II, p. 540, n. 4.
(*b*) Conc. Hisp. t. III, p. 85, 87
(*c*) Mab. ibid., p. 540, n. 4 ; 545, n. 16 ; An. l. XVIII, n. 42.
D (*d*) Canis. t. V, p. 555, 557 ; Bib. PP., t. XI, p. 1092, 1093 ; Conc. Hisp., ib., p. 87, 88.

Digitized by Google